

TAMPEREEN YLIOPISTO

Johtamiskorkeakoulu

Minne poliisin rikostutkinta on menossa?

Turvallisuushallinnon maisteriohjelma
Pro gradu-tutkielma

Syksy 2016

Ohjaaja Sirpa Virta

Timo Kuokkanen

Tiivistelmä

Tampereen yliopisto:	Johtamiskorkeakoulu, Turvallisuushallinnon maisteriohjelma
Tekijä:	Timo Kuokkanen
Tutkielman nimi:	Minne poliisin rikostutkinta on menossa?
Pro Gradu tutkielma:	84 sivua
Aika:	Syksy 2016
Avainsanat:	Perustutkinta, rikostutkinta, työhyvinvointi, työkyky, työuupumus.

Tämän tutkimuksen tavoite on selvittää, onko perustutkintaa tekevän tutkijajoukon määrä oleellisesti vähentynyt ja miten työtaakka tutkijaa kohden on viime vuosina kehittynyt. Tutkimuksessa tavoitellaan myös selvyyttä siihen, miten tutkinnanjohtajat kokevat tilanteen kehittymisen ja jos työtaakka tutkintayksiköissä on kasvanut, miten tutkinnanjohtajat henkilökohtaisesti kokevat tilanteen muutoksen. Tutkimuksen tarkoituksena on myös selvittää, onko tutkintayksiköissä onnistuttu kehittämään tai tehostamaan tutkintaprosesseja vastaamaan paremmin muuttuneita olosuhteita. Mitä nuo prosessit ovat ja voitaisiinko niitä ottaa käyttöön muuallakin?

Esitutkinta on olennainen osa poliisin toimintaa. Yleisesti poliisiin rikostorjuntatyö on jaoteltu erityistutkintaan ja perustutkintaan. Perusrikostorjuntaan on organisoitu "perinteiset" rikokset, kuten väkivalta- ja seksuaalirikokset sekä omaisuus- ja petosrikokset. Mutta myös liikenne- ja rattijuopumusrikokset ja kuolemansyyn tutkinta.

Yleinen mielipide perusrikosten tutkinnassa on ollut, että työtaakka on viime vuosina koko ajan lisääntynyt kun henkilöstön määrä on koko ajan vähentynyt. Myös poliisi on ollut valtionhallinnon taloudellisen tilan vuoksi säästökuurilla ja henkilöstön määrä hallinnossa on vähentynyt. Henkilövähennyksien on väitetty kohdistuneen perusrikostutkintaan.

Jos poliisin rikostutkintayksiköissä työtaakka on kasvanut tai on kasvamassa liian raskaaksi kantaa, sillä on vääjäämättä merkitystä työhyvinvoinnin ja työssä jaksamisen kanssa. Edellytys onnistuneelle ja tehokkaalle poliisitoiminnalle on, että henkilöstö jaksaa työssään hyvin eikä väsy kesken työuran. Pahimmillaan liian raskaasta työtaakasta johtuva stressi voi johtaa työuupumukseen, mikä on työnantajalle kallista, mutta ennen kaikkea työntekijälle aina henkilökohtainen tragedia.

Esimiehien huoli tutkintatyötä tekevien jaksamisesta on kasvamassa. Yhä kasvava työtaakka on vaarassa syödä tutkijakunnan työmotivaatiota ja tuottaa tätä kautta väsymis- ja yhteistoiminta-ongelmia. Miten varmistaa se, ettei kukaan väsy työtaakkansa alle?

Tutkimuksen perusteella on selvää, että perusrikostutkinnan työtaakka on lisääntynyt ja kun työtaakka on kasvanut, myös huoli työssä jaksamisesta on kasvanut. Esimiesten pelko työntekijöiden väsymisestä on lisääntynyt.

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	5
2. Poliisihallinnon tilanteesta	7
2.1. Sisäisen turvallisuuden selonteko	8
Poliisitoiminnan painopisteet on määriteltävä poliittisesti.....	10
Rikostorjunnan tila	11
Toimet rikostorjunnan vaikuttavuuden parantamiseksi	12
Hallituksen johtopäätökset	13
3. Tutkimusongelman kuvaus.....	14
3.1. Tutkimuskysymyksiä.....	16
3.2. Käsitteiden määrittely	17
3.3. Tutkimuskohteen kuvaus.....	18
Rikosprosessi poliisissa.....	19
Esitutkinta (rikostutkinta).....	21
Poliisitutkinta	22
Tutkinnanjohtajuus esitutkinnassa (rikostutkinnassa).....	24
Tutkinnanjohtajuus poliisitutkinnassa	26
Tutkija.....	26
Poliisin suorittama esitutkinta	27
3.4. Aiheen rajaus	33
4. Käytettävät tutkimusmenetelmät	33
5. Tutkimuksen viitekehys.....	35
Työhyvinvointi	36
Työtyytyväisyys.....	38
Työkyky.....	39
Työn kuormittavuus	41
Stressi	42
Työuupumus	44
Esimies työilmapiirin luojana	47
6. Poliisitutkinnanjohtajien näkemykset.....	49
Tutkijoiden määrässä tapahtunut muutos	49

Onko rikostutkinnan työtaakka kasvanut?	50
Onko tutkinnanjohtajien työ määrä kasvanut?	52
Toiko Pora III muutoksia tutkinnanjohtajan työhön?	54
Onko tutkintayksikön työtaakka kasvanut?.....	55
Onko Pora III vaikuttanut tutkintayksikön toimintakykyyn?	57
Minkä tyylinen muutos tutkintayksikköä on kohdannut?.....	58
Tutkintayksikön kyky tutkia selvät rikokset.....	60
Uusia tutkintaprosesseja	62
Lakimuutosten vaikutukset työtaakkaan	64
Rikosasioiden tutkintafoorumit	65
Tutkinnanjohtajien mielipiteitä rikostutkinnan kehityksestä.....	67
7. Syyttäjien näkemykset	70
Syyteharkintaan toimitettujen pöytäkirjojen määrä	70
Onko tutkintapöytäkirjojen laadussa tapahtunut muutosta?.....	71
Onko rajoitusesityksissä tapahtunut muutosta?	73
Muutoksen laatu.....	74
8. Johtopäätökset	75
8.1. Lopuksi.....	80
9. Lähdeluettelo.....	81

1. Johdanto

Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty.

Tämä sekä poliisilaista että esitutkintalaista johdettu teksti on melko ehdoton. Lähtökohtaisesti poliisiin on suoritettava kaikki sille laissa säädetyt tehtävät. Toisaalta, koska kaikkien poliisin tietoon tulleiden tehtävien suorittaminen ei ole mielekästä eikä mahdollista, poliisille on säädetty mahdollisuus priorisoida tehtäviään, kuten mahdollisuus siirtää muun kuin kiireellisen tehtävän suorittamista myöhäisempään ja parempaan ajankohtaan, esittää syyttäjälle tietyin edellytyksin esitutkintaa rajoitettavaksi, jättää lievässä rikoksissa esitutkinta toimittamatta jos asianomistajalla ei ole vaatimuksia ja keskeyttää esitutkinta, jos rikoksen epäiltyä ei tiedetä.

Esitutkinta on olennainen osa poliisin toimintaa. Yleisesti poliisin rikostorjuntatyö on jaoteltu erityis- ja perustutkintaan. Perusrikostutkintaan on organisoitu perinteiset rikokset kuten väkivalta- ja seksuaalirikokset, omaisuus- ja petosrikokset ja liikenne- ja rattijuopumusrikokset. Perusrikostutkintayksiköt suorittavat myös kuolemansyiden selvittämiset.

Valtionhallinnon haastavan taloudellisen tilan vuoksi poliisihallinnossa on jouduttu toteuttamaan hallintorakennemuutostyö (Pora III) melko nopealla aikataululla. Myös poliisi on joutunut säästökuurille ja henkilöstön määrä hallinnossa on vähentynyt. Tilanne on johtanut siihen, että työtaakka työntekijää kohden on kasvanut. Yleinen mielipide perusrikosten tutkinnassa on ollut, että työtaakka on viime vuosina koko ajan lisääntynyt kun henkilöstön määrä on vähentynyt.

Poliisin tehtävät on arvioitu siten, että tietyt toiminnot priorisoituvat tärkeämmiksi kuin toiset. Tällainen muita tärkeämpi tehtävä on poliisin hälytystoiminta, mitä pyritään toteuttamaan nopeasti ja tehokkaasti kaikkina aikoina ja kaikissa olosuhteissa. Häätätilanteessa kansalaiselle pyritään toimittamaan apua niin nopeasti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti kuin mahdollista ja tällaista valmiutta ylläpidetään jatkuvasti. Hälytystoiminnasta on vaikea säästää, kun se vääjäämättä tarkoittaisi tinkimistä hälytysvalmiuden nopeudesta ja tasosta.

Pääasiassa liikennettä valvonut liikkuva poliisi lakkautettiin ja sen henkilöstö siirrettiin paikallispoliisiin. Pora III hallintorakenneuudistuksen päälinjauksissa todettiin vuonna 2012, että tavoitteena on varmistaa liikennevalvonnan nykyinen hyvä taso myös tulevaisuudessa (Poliisin hallintorakenneuudistus Pora III – päälinjaukset, 2012,16). Talous- ja vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden tutkinta on ollut joko rahoituksellisesti korvaamattomia tai muutoin nämä toiminnot on katsottu tärkeäksi poliisitoiminnaksi. Ja kun poliisin hälytystoiminta ja hälytysvalmius on priorisoitu yhdeksi poliisin tärkeimmistä toiminnoista, kentän resursseja ei ole voitu olennaisesti vähentää ja jäljelle on jäänyt perusrikostutkinta, minne henkilövähennyksiä onkin kohdistettu.

Yleisesti ottaen työtaakan lisääntyminen vaikuttaa työssä jaksamiseen. Työtaakan ja jaksaminen yhteys on merkittävä. Jos taakka työpaikalla kasvaa työntekijälle liian suureksi, sillä on vääjäämättä vaikutusta työstä koettuun stressiin, työssä jaksamiseen ja edelleen työhyvinvointiin. Pahimmillaan liian raskaaksi kasvanut työtaakka saattaa johtaa työuupumukseen, mikä voi johtaa pitkään sairauspoissaoloon ja tätä kautta työtaakan lisääntymiseen työyhteisön muilla jäsenillä. Tällainen kierre saattaa johtaa työyhteisön tuloksentelekyvyn ja työn laadun heikkenemiseen ja tällainen kierre vaikuttaa työhyvinvointiin sitä alentavasti. Mutta ennen kaikkea työuupumus on kuitenkin tragedia työntekijälle itselleen ja hänen perheelleen.

2. Poliisihallinnon tilanteesta

Poliisin henkilöresurssit ovat vähentyneet viimeisien vuosien aikana. Poliisin resurssien vähenemisen syyksi on esitetty poliisin hallintorakennemuutostusta. Poliisimiesten mielikuvissa poliisin hallintorakennemuutuksella (Pora III) on nimenomaan tavoiteltu henkilöstösäästöjä ja tätä kautta uudistuksen tavoite on ollut resurssien vähentäminen. Toisaalta uudistuksen työryhmä on esittänyt, että hallintorakennemuutos oli välttämätöntä toteuttaa siksi, että poliisin toiminnan hyvä taso kyetään toteuttamaan. Poliisin hallintorakennemuutuksessa iso osa poliisin organisaatioista ja henkilöstöstä organisoitiin uusiksi.

Poliisin hallintorakennemuutos Pora III päälinjaukset-asiakirjan kuudennessa luvussa määritellään tavoitteiden yhteenveto ja seurantamittaristo ja määritellään henkilötyövuosien tavoitteet tulosalueittain:

Pora III -hankkeen tavoitteena on ensisijaisesti säilyttää poliisitoiminnan nykyinen hyvätaso. Ensisijaisesti tätä seurataan edellisessä kappaleessa esitetyillä toiminnallisilla mittareilla. Toissijaisesti seurataan henkilötyövuosien määrän kehitystä tulosalueittain. Henkilötyövuosien osalta tavoitteena on, että operatiivisen toiminnan (eli hälytys- ja valvontatoiminnan ja rikostorjunnan tulosalueiden) henkilötyövuosivähennykset ovat mahdollisimman pieniä. Näiden vähennysten vaikutus poliisitoiminnan tasoon kompensoidaan toiminnallisella tehostumisella (Vitja ja palvelujen sähköistyminen). Hanketyöryhmän arvion perusteella vähennys olisi yhteensä 100-200 henkilötyövuotta. (Poliisin hallintorakennemuutos Pora III-päälinjaukset. Hanketyöryhmän esitys, Sisäasiainministeriön julkaisu 34/2012, 129.)

Poliisin hallintorakennemuutuksen selvityshenkilö Kari Salmi kysyi selvityksessään, että: "Voitaisiinko PTR - yhteistyötä kehittää kunnolla (poliisi, rajavartiolaitos, tulli) niin, että poliisi tutkisi myös tulli- ja rajarikokset? Tämä siis tarkoittaisi, että rikosten torjunnan ja rikosten esitutkinnan johtaminen keskitettäisiin yhdelle viranomaistaholle (Poliisin hallintorakennemuutukseen liittyvä lisäselvitys, 2013, 6).

Sisäasiainministeriön hallinnonalan strateginen henkilösuunnitelma vuosille 2013 - 2017: Strategisen henkilöstösuunnitelman toimeenpanossa tulee soveltuvin osin ottaa huomioon erityisesti seuraavat toimintalinjaukset ja niiden toimeenpanon varmistamisen

edellyttämät seikat. Vahvistamme poliisin toimintakykyä ja näkyvyyttä keventämällä hallintoa ja siten turvaamalla kenttä- ja rikostutkintatehtävien voimavarat (Sisäasiainministeriön hallinnonalan strateginen henkilösuunnitelma vuosille 2013 - 2017, 21).

Joulukuussa 2014 Perustuslain 47 §:n 2 momentin mukainen selvitys Eduskunnalle poliisin hallintorakenneuudistuksesta, Pora III-asiakirjan seurantamatriisissa on todettu, että rikoslakirikosten tutkinta-ajat ovat tammi - lokakuun tilastotietojen mukaan kasvaneet valtakunnallisesti keskimäärin 15 vuorokaudella vuoteen 2012 verrattuna ja kasvu on jatkunut edelleen seitsemällä vuorokaudella vuoteen 2013 verrattuna. Selvitysasteissa on vastaavana aikana tapahtunut noin kolmen prosentin alenema omaisuusrikoksissa. Selvitettyjen rikosten määrä/henkilötyövuosi ei ole merkittävästi laskenut. Tämä selittyy rikostorjunnan henkilöstömäärän vähenemisellä tarkasteluajanjaksolla erityisesti päivittäisrikostutkinnassa (Selvitys SM022:00/2012, 1).

2.1. Sisäisen turvallisuuden selonteko

Valtioneuvosto teetti valtion sisäisestä turvallisuudesta selonteon ja sen tulokset julkaistiin keväällä 2016 (Sisäministeriön julkaisusarja 8/2016: Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta).

Selonteossa pohditaan sisäisen turvallisuuden viranomaisten tilaa Suomessa. Selonteossa arvioidaan myös poliisihallinnon eri toimintojen, kuten rikostutkinnan tilaa ja tulevaisuudennäkymiä Suomessa. Selonteko kuvaa melko hyvin tilannetta poliisin rikostutkinnassa ja siinä luodaan kuvaa siitä, mihin suuntaan rikostutkinta ja sen resurssit tulevaisuudessa ovat menossa. Selonteossa luodataan tulevaisuutta myös siltä kannalta, mitä toimia ja päätöksiä poliittisesti olisi tehtävä, jotta poliisin toimintakyky kyettäisiin turvaamaan uskottavalle tasolle.

Koska tämän tutkielman tarkoitus on selvittää rikostutkinnan tämänhetkistä tilaa, huomioin tässä tutkielmassa sisäisen turvallisuuden selonteosta vain poliisin rikostutkintaan liittyviä huomioita ja kommentteja.

Selonteossa todetaan, että niin sanotuista pimeistä jutuista, joissa rikoksen tekijää ei rikosilmoituksen tekohetkellä valmiiksi tiedetä, selviää noin 20 prosenttia. Poliisin tie-

toon tulleista raiskauksista noin puolet jää selvittämättä, jos tekijää ei tiedetä rikosilmoituksen tekohetkellä. Pahoinpitelyistä jää selvittämättä lähes noin kaksi rikosta kolmesta. Omaisuusrikoksista vain noin joka kolmas selviää ja rikosten tutkinta-ajat ovat pidentyneet. (VN selonteko sisäisestä turvallisuudesta 2016, 15.)

Selonteossa todetaan edelleen, että koska jo tapahtuneiden rikosten tutkinnalla on muuta poliisitoimintaa vähemmän vaikutusta rikosten vähentämiseen ja siten ihmisten turvallisuuteen, poliisihenkilöstön vähennykset kohdistuvat suhteellisesti enemmän rikosten tutkintaan. Vähennykset näkyvät suoraan rikosten selvitystasojen laskuna sekä pidentyneinä rikosten tutkinta-aikoina. (VN selonteko sisäisestä turvallisuudesta 2016, 22.)

Selonteon mukaan poliisin mahdollisuus itse priorisoida tehtäviään on melko rajallista. Poliisilla on lakisääteinen velvollisuus tutkia sen tietoon tulleet rikokset. Nykylainsäädännön mukaan rikostutkintaa ei voi priorisoida siten, että rikoksia voisi jättää kokonaan tutkimatta. Selonteossa todetaan, että samalla kun poliisille ilmoitettujen rikosten tutkinta-ajat pitenevät ja selvitystaso laskee, jää rikostorjunnan ainoaksi varsinaiseksi priorisointimahdollisuudeksi vähentää poliisitoimintaa piilorikollisuuden paljastamiseksi. Tällaiset priorisoinnit liittyvät etenkin yritykseen paljastaa törkeää huumorikollisuutta ja muuta järjestäytyntä rikollisuutta. Poliisin mahdollisuudet panostaa muun muassa sarjoittamis- ja analyysityötä edellyttävään vaativien rikosten selvittämiseen heikkenevät entisestään. (VN selonteko sisäisestä turvallisuudesta 2016, 23.)

Selonteko kuvaa poliisin resurssitilanteen kehittymistä ja toteaa, että poliisin resurssitilanne lisää erityisesti painetta vähentää poliisin ennalta estävää toimintaa. Ennalta estävän toiminnan nimenomainen tavoite on vähentää rikoksia. Vähennyspaine johtuu siitä, että ennalta estävään toimintaan ei liity sellaisia poliisia sitovia oikeudellisia velvoitteita, kuin mitä liittyy hälytystehtävien hoitamiseen tai rikoksien tutkimiseen. Selonteossa arvioidaan, että tämä kehitys tulee johtamaan tehtävien kasvamiseen rikostutkinnassa. Lisäksi kehitys johtaa kokonaiskustannusten nousuun rikollisuudesta aiheutuviissa yhteiskunnallisissa kokonaiskustannuksissa. (VN selonteko sisäisestä turvallisuudesta 2016, 32.)

Selonteko sisältää lukuisia poliittisia linjauksia vaativia kokonaisuuksia, kuten että poliisitoiminnan painopisteet olisi määriteltävä poliittisessa päätöksenteossa. Toiseksi

mainitaan, että rikostorjunnan vaikuttavuutta tulisi lisätä päättämällä siitä, mitä rikoksia voidaan jättää tutkimatta. Kolmantena kehittämisslinjauksena on, että ennalta estävän toiminnan vaikuttavuutta tulisi parantaa ja neljännen linjauksen mukaan poliisipalvelut pitäisi tuoda lähemmäksi ihmisiä. Kehittämisslinjausten tavoitteina on, että poliisipalvelujen yleinen kysyntä vähenee ja käytössä olevia voimavaroja voidaan tällöin kohdentaa sellaisiin toimenpiteisiin, mitkä lisäävät ihmisten turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta. (VN selonteko sisäisestä turvallisuudesta 2016, 32.)

Poliisitoiminnan painopisteet on määriteltävä poliittisesti

Selonteossa todetaan, että poliisilaissa poliisille määritellyt poliisin tehtävät ovat säädetty liian yleisellä tavalla eikä niiden pohjalta voida määritellä, mihin asioihin poliisin voimavarat tulisi kohdentaa ja missä suhteessa. Resurssitilanne on kuitenkin menossa siihen suuntaan, että voimavarojen kohdentaminen on välttämätöntä. Poliisin tietoon tulee rikoksia ja turvallisuusuhkia on niin paljon, että poliisin voimavarat eivät riitä niiden kaikkien hoitamiseen kansalaisten odotuksia vastaavalla tavalla. Toiminnallisista näkökohdista huolimatta poliisin resurssien kohdentaminen on aina myös arvovalinta. Selonteko kysyy, mitä rikoksia poliisin tulisi torjua ja millä keinoin? Koska poliisitoiminnan painopisteiden valinta on aina myös arvovalinta ja koska poliittisessa päätöksenteossa määritellään sekä poliisin tehtävät että resurssit, tulisi myös poliisitoiminnan painopisteet määritellä osana poliittista päätöksentekoa. (VN selonteko sisäisestä turvallisuudesta 2016, 34.)

Sisäisen turvallisuuden selonteossa luetellaan keinoja edellä mainittuihin tavoitteisiin pääsemiseksi. Tällaisina poliittisina keinoina mainitaan että luodaan järjestelmä, jolla määriteltäisiin poliisille yleisen järjestyksen ja turvallisuuden sekä rikosten ennalta estämisen, paljastamisen ja selvittämisen painopisteet ja prioriteetit määrääjäksi. Painopisteet ja prioriteetit tulisi määritellä poliittisessa päätöksenteossa ja ne tulisi mitoittaa poliisin käytettävissä oleviin supistuviin voimavaroihin. Painopisteitä ja prioriteetteja olisi voitava tarkistaa talousarvioiden yhteydessä. Järjestelmällä tulisi olla oikeudellista painoarvoa siten, että painopisteiden ulkopuolelle jääviä ja poliisille laissa säädettyjä tehtäviä voitaisiin siirtää tai jättää kokonaan tekemättä, mikäli käytössä olevat voimavarat eivät mahdollista niiden hoitamista. (VN selonteko sisäisestä turvallisuudesta 2016, 34.)

Rikostorjunnan tila

Sisäisen turvallisuuden selonteossa kuvataan rikostorjunnan nykytilannetta siten, että rikostutkinnan kokonaiskuormitus on noussut rikosten määrän laskusta huolimatta. Rikoksien tutkinta kestää entistä kauemmin ja silti rikosten selvitysaste on laskenut. Rikostutkintaan liittyvät laissa säädetyt muotomääräykset ovat lisääntyneet jatkuvasti. Viimeisimmän ja laajan, vuoden 2014 alusta voimaan tulleen esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön kokonaisuudistuksen arvioidaan lisänneen rikostutkinnan työmäärää 10 - 30 prosenttia. Kuitenkin, samaan aikaan rikostorjunnan resurssit ovat pysyneet aiemmalla tasolla. Uuden, sakon ja rikesakon määräämistä koskevan lain tullessa voimaan esitutkinnan kuormittavuuden arvioidaan lisääntyvän entisestään. (VN selonteko sisäisestä turvallisuudesta 2016, 35.)

Uudistuvan sakkolain mukaan sakko voidaan antaa vain tilanteissa, joissa epäilty tunnustaa rikoksen. Tämä tarkoittaa että kiistetty sakko siirtyy täysimääräiseen esitutkintaan ja tämä vie huomattavasti nykyistä enemmän tutkinnan voimavaroja. Selonteossa todetaan, että esitutkintaa ei voi kiistotilanteissa suorittaa kenttäolosuhteissa niin kuin lakia säädettäessä tarkoitettiin. Poliisimiesten vähetessä tutkintaa ei voida suorittaa kenttäoloissa, koska kenttäpoliisimiesten tulee olla koko ajan hälytysvalmiudessa. (VN selonteko sisäisestä turvallisuudesta 2016, 35.)

Kun rikostutkinnan kuormittavuus on lisääntynyt samaan aikaan kun rikostutkinnan voimavarat ovat vähentyneet, massarikosten tutkintaan ei ole enää osoittaa riittäviä voimavaroja (massarikoksilla tarkoitetaan usein tapahtuvia vähäisiä rikoksia, kuten näpistyksiä). Selonteon mukaan kynnyks esitutkinnan käynnistämiseen on jatkuvasti noussut ja käytännössä tämä näkyy vähäarvoiseen omaisuuteen kohdistuneiden rikosten ja muiden lievien rikosten alhaisena selvitysasteena. Todennäköistä on, että jatkossa yhä suurempi osa rikoksista jää vakuutusyhtiöiden vastuulle ilman, että rikoksen tekijää edes yritetään selvittää. Rikoksentekijän kohdalla rikosoikeudellinen vastuu ei tällöin toteudu. (VN selonteko sisäisestä turvallisuudesta 2016, 35.)

Toimet rikostorjunnan vaikuttavuuden parantamiseksi

Sisäisen turvallisuuden selonteossa luetellaan tarvittavia poliittisia toimia rikostorjunnan vaikuttavuuden lisäämiseksi. Selonteossa on lueteltu toimia tavoitteen saavuttamiseksi:

- selvitetään poliisin tutkintavelvollisuutta koskevien säännösten muuttamistarpeet ja tehdään tarvittaessa lainsäädäntömuutokset niin, että tutkintavoimavarat voidaan kohdistaa tarkoituksenmukaisesti ja kysymyksessä olevan rikoksen laatu huomioon ottaen. Huomioon otettavia seikkoja ovat rikoksen selvittämismahdollisuuksien lisäksi esimerkiksi rikoksen törkeys ja rikoksen yhteiskunnallinen merkitys. Poliisin tutkintavelvollisuuden piiriin kuuluvien rikosten tarkastelun tavoitteena ei olisi vähentää tosiasiallisesti tutkittavien rikosten määrää. Pikemminkin tavoitteena olisi tehostaa rikostutkintaa poistamalla hallinnollista taakkaa niiltä jutuilta, joita ei nykyisinkään tutkita, sekä määrittelemällä yhteiskunnallisesti, mitä lieviä rikoksia tutkitaan sen sijaan, että tämä määrittäytyy sattumanvaraisesti tai tapauskohtaisesti,
- puretaan esitutkintaa koskevasta lainsäädännöstä sellaiset viranomaista koskevat muotomääräykset ja velvoitteet, jotka eivät johdu suoraan perustuslain tulkinnasta, Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista tai muusta erityisen painavasta perusteesta. Esitutkintaa voidaan sujuvoittaa merkittävästi esimerkiksi selvittämällä ja toimeenpanemalla kuulustelujen kirjaamista ja taltiointia nopeuttavat toimenpiteet esimerkiksi kuulustelujen tallentaminen ääni- tai videotallentein, niin että ainoastaan syyteharkintaan sekä tuomioistuinkäsittelyyn vaikuttavat keskeiset seikat kirjataan esitutkintapöytäkirjaan,
- laajennetaan rangaistusmääräysmenettelyä hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti (rikokset, joista voidaan määrätä enintään kaksi vuotta vankeutta). Muutoksen tehokkuutta vähentää se, että osassa asioista täytyy edelleen suorittaa esitutkinta ja käsitellä tuomioistuimessa. Tällaisia asioita ovat muun muassa rikosasiat, joissa asianomistajalla on korvausvaatimuksia, liikenne rikokset, joissa ajokiellon määrääminen kuuluu tuomioistuimen toimivaltaan, sekä tapaukset, joissa tekijä voitaisiin tuomita vankeusrangaistukseen esimerkiksi rikosten toistuvuuden johdosta ja

lisätään sovittelun käyttöä esitutkintaa korvaavana menettelynä vähäisissä rikoksissa, joissa epäilty on tiedossa ja jotka soveltuvat käsiteltäväksi sovittelumenettelyssä. Rikoksen uhrien ohjaaminen rikosuhripalvelujen piiriin varmistetaan myös näissä tapauksissa. Näillä toimenpiteillä voidaan lisätä rikoksen uhrien turvallisuuden ja oikeudenmukaisuuden tunnetta niissäkin rikosjutuissa, joissa esitutkinta jätetään toimittamatta. Sovittelumenettely voi myös toimia ennaltaehkäisevästi suhteessa rikoksentekijän mahdollisiin tuleviin rikoksiin. (VN selonteko sisäisestä turvallisuudesta 2016, 36.)

Hallituksen johtopäätökset

Sisäisen turvallisuuden selonteossa sisäisen turvallisuuden strategian ja siihen sisältyvän toimenpideohjelman pohjaksi pääministeri Sipilän hallituksen johtopäätökset ovat, että rikosten selvittäminen on tärkeää, mutta lisää turvallisuutta vain vähän.

Sisäisen turvallisuuden selonteon liitteessä todetaan, että nykyisen tutkimustiedon mukaan rikollisuuteen ja rikosten syntymiseen vaikuttavat sellaiset taustatekijät, joihin ei voida merkittävästi vaikuttaa rikoksia selvittämällä. Nämä tekijät vaihtelevat rikollisuuden lajin mukaan, mutta yleisimpiä taustatekijöitä ovat yhteiskunnallinen syrjäytyminen, rikoksentekijöiden heikko sosioekonominen asema sekä mielenterveys- ja päihdeongelmat. Vastaavasti poliisin keinot rikosten selvittämiseksi vaikuttavat rikollisuuteen ja sitä kautta yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen vain vähän. Kansainvälisen tutkimuksen mukaan kiinnijäämisriski, rikostuomion todennäköisyys tai tuomion ankaruus vähentää vain osaa rikoksista, kuten liikenne-, talous- ja huumausainerikoksia. Arjen ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta tärkeisiin rikoksiin, kuten väkivaltarikollisuuteen, kiinnijäämisriski vaikuttaa hyvin vähän. Tehokas rikosten selvittäminen tai korkea kiinnijäämisriski eivät myöskään vastaa uusiin, vakaviin turvallisuushäiriöihin, kuten kansainväliseen terrorismiin, joukkosurmiin tai mellakoihin. (VN selonteko sisäisestä turvallisuudesta 2016, 56.)

3. Tutkimusongelman kuvaus

Oma empiirinen kokemukseni on, että poliisin perustutkinnassa tutkitaan enää sellaisia rikoksia, missä epäilty tiedetään jo ilmoituksen tekohetkellä, poikkeuksena vakavammat ja törkeimmät rikokset. Uskoisin, että perustutkinnassa on myös sellaisia yksiköitä, missä kaikkia selviäkään rikoksia ei pystytä enää tutkimaan.

Olen omassa työssäni havainnut, että ilmapiiri eri tutkintasektoreiden välillä on kiristynyt. Pahaa verta on ilmennyt, kun esimerkiksi talousrikostutkija on kehumus yleisesti talousrikostutkinnan tutkintatilannetta ja kun siellä kuulustelukysymyksetkin on tehty tutkijalle valmiiksi. Talousrikostutkinnassa tutkijalla on tutkittavanaan vain muutama rikosjuttu vuodessa ja palkka on pari vaativuusluokkaa korkeampi kuin rikosten perustutkinnassa. Samaan aikaan perustutkinnassa tutkijoiden juttumäärä on kasvanut ja yhä useampi tutkija ja tutkinnanjohtaja ovat tilanteessa, etteivät he enää selviä työstään. On esiintynyt kysymyksiä siitä, onko perustutkintatyöllä poliisihallinnossa enää mitään arvoa?

Samalla kun perusrikostorjunnan työvuoroja on ryhdytty suunnittelemaan siten että haittatyökorvausten määrä rikostutkinnassa on saatu minimoitua, kentän väen haittatyökorvaukset ovat pysyneet ennallaan. Palkkakuilu eri toimintasektoreiden välillä on ennestään kasvanut. Kynnys yhteistyöhön on noussut ja riitaa siitä mikä työ kellekin kuuluu, esiintyy entistä enemmän. Kun tiedetään että tutkintatyössä kokonaispalkka on selvästi kenttätöitä huonompi, ei tutkintatyöhön rekrytointia auta yhtään sekään seikka, että tutkintatyössä työn kuormittavuus on raskaammalla tasolla ja työstä johtuva taakka on koko ajan lisääntymässä.

Esimiehien huoli tutkintatyötä tekevien jaksamisesta on kasvamassa. Yhä kasvava työtaakka on vaarassa syödä tutkijakunnan työmotivaatiota ja tuottaa tätä kautta väsymis- ja yhteistoimintaongelmia. Miten varmistaa se, ettei kukaan väsy työtaakkansa alle? Lisääntyvä väsymys ja yhteistyöongelmat ovat omiaan heikentämään työmotivaatiota ja työhyvinvointia. Työtyytyväisyys laskee ja vaarana on, että stressi ja työuupumustapa-ukset lisääntyvät.

Kun jokaiselle tutkijalle on tarjolla enemmän töitä kuin tutkija pystyy tekemään, miten tutkinnanjohtajat käsittelevät sen rikosilmoitusmassan, mikä on aiemmin tutkittu, mutta nyt täytyy resurssien vähetessä jättää tutkimatta?

Tutkittaessa Keski-Savon rikostutkinnan kriittisiä tekijöitä (Hauhia, 2104, 35) pohdittiin sitä, mitä tarvetta Pora III organisaatiouudistus asetti toimintojen uudelleen organisoinnille. Keski-Savossa oli todettu, että riittävän työntekijämäärän olevan tärkein menestymisen takaava tekijä. Suoritetun haastattelun perusteella henkilöstöresurssitilanne koettiin huonommaksi kuin koskaan. Tämän koettiin vaikuttavan negatiivisesti työhyvinvointiin. Haastattelun vastauksista kävi voimakkaasti ilmi se, että tutkintataakan koettiin kasvaneen ja pelko oli se, että taakka kasvaa edelleen. Uudistukseen suhtauduttiin siten, että koska resursseja ei tule lisää, ei uudistukseltaakaan ollut paljon hyvää odotettavissa.

Keski-Savossa koettiin, että resurssien vähäisyys aiheutti toimenkuvien sekoittumisen ja tutkijoille kuulumattomien tehtävien jäämisen heidän hoidettavikseen. Juttuja ei enää varsinaisesti kaivettu esiin tai selvitetty, vaan ne pelkästään kirjattiin tai tutkittiin mahdollisimman suppeasti. Työn laatua haluttiin kuitenkin pitää mahdollisimman korkeana, mutta vallitseva tilanne pakotti tinkimään laadusta, jopa kanteluiden uhalla. Tutkielmasa todettiin, että laadun alentuminen vaikutti suoraan työssä viihtymiseen ja työmotivaatioon (Hauhia 2014, 35).

Poliisiammattikorkeakoulussa 2015 tehty tutkielma käsitteli tutkinnanjohtajien työstressiä ja stressinhallintakeinoja. Tutkielmassa oli haastateltu tutkinnanjohtajia. Tutkielmasta kävi ilmi, että niukkenevien resurssien aikana johtaminen työpaikalla oli erityisen stressaavaa. Työmäärän kasvu, väen väheneminen ja tätä kautta toteutuva työn laadun lasku aiheutti stressiä. Tutkinnanjohtajien työ oli muuttunut entistä stressaavampaan suuntaan. Tutkimushaastattelussa oli vastattu, että tänä päivänä ei kyetä tekemään niin laadukasta työtä kuin ennen. (Repo 2015, 20.)

3.1. Tutkimuskysymyksiä

Jos poliisin rikostutkintayksiköissä työtaakka on kasvanut tai on kasvamassa liian raskaaksi kantaa, sillä on vääjäämättä merkitystä työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen. Edellytys onnistuneelle ja tehokkaalle poliisitoiminnalle on, että henkilöstö jaksaa työssään hyvin eikä väsy kesken työuran. Pahimmillaan liian raskaasta työtaakasta johtuva stressi voi johtaa työuupumukseen ja pitkiin sairauspoissaoloihin. Tämä johtaa siihen, että työyhteisön työtaakkaa joudutaan jakamaan yhä harvempien työntekijöiden harteille. Tämä kierre johtaa aikanaan vaaraan siitä, että yhä useampi työntekijä uupuu työssään ja on vaarana joutua sairauslomille. Tämä on työnantajalle kallista, mutta ennen kaikkea työntekijälle aina henkilökohtainen tragedia.

Tämän tutkimuksen olennainen kysymys on, että onko perusrikostutkinnan työtaakka kasvanut? Onko henkilöstö todella vähentynyt samalla, kun tehtävämäärissä ei ole ollut suurempaa muutosta?

Jos näin on:

- miten se on vaikuttanut rikostutkinnan tasoon ja ihmisten jaksamiseen työpaikalla?
- miten tutkintayksiköt käsittelevät sen rikosilmoitusmassan, mitä ei voida tutkia?
- miten perustutkinta selviää nykyisestä työtaakastaan?
- onko poliisin perustutkinnassa sellaisia tehtäviä, joista voitaisiin luopua ja min-käläisiä uusia tutkintaprosesseja tai prosessien tehostamisia laitoksissa on tehty tutkintamassasta selviämiseksi?

Lisäksi tutkimuksessa on tarkoitus selvittää, että ovatko syyttäjät huomanneet poliisin perustutkinnassa muutoksia viime vuosina ja onko syyteharkintaan toimitettujen tutkintapöytäkirjojen määrässä ja laadussa tapahtunut muutoksia?

3.2. Käsitteiden määrittely

Työhyvinvointi

Työhyvinvointi syntyy, kun työ on mielekästä ja sujuvaa turvallisessa, terveyttä edistävissä sekä työuraa tukevassa työympäristössä ja työyhteisössä (Virtanen & Sinokki 2014, 30). Kokonaisvaltainen työhyvinvointi pitää sisällään fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja henkisen työhyvinvoinnin. Huomattavaa on, että kaikki osa-alueet liittyvät ja vaikuttavat toinen toisiinsa, minkä vuoksi työhyvinvointia tuleekin tarkastella kokonaisvaltaisesti, eikä pelkästään yhtä osa-aluetta irrallisesti. Puutteet jossakin työhyvinvoinnin jossakin osa-alueessa heijastuvat helposti toisiin osa-alueisiin. (Virolainen 2012, 11 - 12.)

Työtyytyväisyys

Työtyytyväisyydellä tarkoitetaan henkilön työhön asennoitumiseen liittyvien tekijöiden yhteisvaikutusta. Toisin sanoen työtyytyväisyys on työn henkilössä herättämä emotionaalinen reaktio. Työtyytyväisyyteen vaikuttavat monet tekijät, työn sisältö, työn määrä, työryhmän suhtautuminen henkilöön, esimiehen johtamistapa ja organisaation ilmapiiri. (Juuti 2006, 27 – 28.)

Työkyky

Työkyky on jatkuvasti muuttuva kokemus hyvinvoinnista, joka syntyy yksilön, työn ja työyhteisön vuorovaikutuksen tuloksena. Kun työntekijät voivat vaikuttaa työhönsä, se rakentaa hallinnan kokemusta. Tämä puolestaan edistää hyvää työsuoritusta ja ennaltaehkäisee haitallisen työstressin syntymistä. (Nummelin, 2008, 29.)

Työn kuormittavuus

Kiire ja kireät aikataulut ovat kaikkia ammatti- ja toimialoja koskeva ongelma. Tietynlainen aikapaine on luonnollinen osa elämää, mutta pitkään jatkuessaan se synnyttää riittämättömyyden tunnetta ja se myötä kasvavaa työperäistä stressiä sekä terveysongelmiä. Paljon kiirettä kokevilla on huomattavasti enemmän unettomuutta, ahdistuneis-

suutta ja väsymystä verrattuna vähemmän kiirettä kokeviin. Myös fyysiset oireet, kuten selkäkivut, päänsärky ja vatsavaivat, ovat yleisiä. (Nummelin, 2008, 22.)

Stressi

Stressi voidaan määritellä häiriötilaksi, joka johtuu siitä, ettei yksilö koe kykenevänsä selviytymään häneen kohdistuvista vaatimuksista (Virtanen & Sinokki 2003, 192). Työ kuormittaa määrällisesti, mikäli sitä on liikaa, tai siihen liittyy aikapaineita ja kiirettä (Virolainen 2012, 32).

Työuupumus

Työuupumus- niin kuin stressikin - saa yleisesti alkunsa ympäristön ja yksilön välisestä vuorovaikutuksesta ja etenkin siitä, että ympäristön vaatimukset ja yksilön voimavarat tai yksilön odotukset ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet ovat epätasapainossa keskenään (Kinnunen ym. 2004, 10). Työuupumus on pitkäaikainen stressioireyhtymä, jossa voimavarat hupenevat vähitellen, sillä loputtomat ponnistelut eivät johda ratkaisuun. Työuupuneen henkilön olotilaa kuvaavat kokonaisvaltainen väsymys, kyynisyys ja heikentynyt ammatillinen itsetunto. (Nummelin, 2008, 80.)

3.3. Tutkimuskohteen kuvaus

Tutkielman ymmärtämistä helpottaa perustietous siitä, miten rikosprosessi etenee poliisissa ja minkälaisia tekijöitä rikosprosessiin liittyy. Prosessin tuntemisella on olennainen merkitys sille, että ymmärrämme miten rikosjuttu syntyy, elää ja miten sen tie prosessissa päättyy. Kaikki poliisin rekisteriin kirjatut rikos- ja sekalaisilmoitukset elävät samankaltaisen elämänkaaren.

Tutkielma keskittyy siihen miten poliisin perusrikostutkinnan työtaakka on kehittynyt viimeisien vuosien aikana. Rikostutkinta on tarkoin säänneltyä toimintaa, missä rikostutkinnan tutkinnanjohtajalla ja tutkijalla molemmilla on omat roolinsa. Tutkinnanjohtajan tehtävä on linjata tutkintaa ja tehdä tutkinnan kannalta merkittävämät päätökset. Tällaisia päätöksiä ovat mm. pakkokeinopäätökset ja päätökset siitä, mitä selvityksiä asiassa hankitaan ja mitä asiassa ylipäätään tehdään. Myös päätökset siitä, milloin ja mi-

ten tutkinta lopetetaan. Tutkija suorittaa varsinaisen tutkinnan ja asian vaatimat käytännön toimet, kuten kuulustelut ja tutkinnan vaatimat etsinnät.

Huomionarvoista on myös, että poliisin rikostutkintayksiköissä tutkitaan myös muita ilmiöitä kuin rikoksia.

Perusrikostutkinnalla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan perinteisten rikosten tutkintaa, kuten väkivalta-, seksuaali-, omaisuus-, vapauten kohdistuvat, ryöstö- ja petosrikokset. Perustutkinnan tutkintavastuulle kuuluvat myös massarikokset, liikenne- ja rattijuopumusrikokset, kunniaan ja yksityisyyteen liittyvät rikokset, kuolemansyyn tutkinta ja muu poliisitutkinta.

Eryytutkintaa on talousrikostutkinta, järjestäytyneen ja vakavan rikollisuuden tutkinta, poliisin tekninen rikostutkinta, ulkomaalaistutkinta ja analyysitoiminta.

Tutkinnanjohtajalla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan päällystöön kuuluvaa (rikoskomisario ja komisario) tutkinnanjohtajaa.

Tutkijalla tarkoitetaan esitutkintaa suorittavaa poliisimiestä.

Rikosprosessi poliisissa

Vaikka poliisilaitoksen ovatkin järjestäneet rikostutkintansa jossain määrin toisistaan poikkeavalla tavalla, rikosilmoituksen ja -prosessin kulku tutkintayksiköissä menee melko lailla saman kaavan mukaan. Loppujen lopuksi prosesseissa on varsin vähän eroavaisuuksia.

Rikos tulee poliisin tietoon usealla eri tavalla. Rikoksesta voi ilmoittaa suoraan poliisille puhelimitse, netin välityksellä tai tulemalla henkilökohtaisesti poliisiasemalle tekemään ilmoitusta. Tavallista on myös, että asianomistaja tai todistaja soittaa hätänumeroon ja pyytää poliisia akuuttiin tilanteeseen ja tässä yhteydessä antaa poliisille rikosilmoitukseen tarvittavat tiedot. Ilmoitus voi tulla poliisin tietoon myös poliisin omien toimien ja havaintojen seurauksena. Myös muut viranomaiset, kuten sosiaali-, vero-, terveys- ja eläinlääkintäviranomaiset tekevät poliisille ilmoituksia oman toimintansa yhteydessä syntyneestä rikosepäilystä.

Poliisin on viipymättä kirjattava ilmoitus, kun sille ilmoitetaan rikos tai tapahtuma, jota ilmoittaja epäilee rikokseksi (esitutkintalaki 3 luku 1 §). Jos ilmoituksen kirjaamishetkellä olevan tiedon perusteella on syytä epäillä että rikos on tapahtunut, asiasta kirjataan rikosilmoitus (R-ilmoitus). Jos kirjaamishetken tietojen perusteella ei ole vielä syytä epäillä että rikos olisi tapahtunut, asiasta kirjataan S-ilmoitus (sekalaisilmoitus).

Käytännössä kirjattu ilmoitus menee esikäsiteltäväksi tutkintayksikön rikosylikonstaapelille, joka tutustuu asiaan ja päättää, minkälaiseen jatkoprosessiin asian etenee. Vaihtoehtoina on, että asia menee tutkintaohjeineen tutkijalle tutkittavaksi, asiaa ei ryhdytä tutkimaan lainkaan ja tutkinta keskeytetään (jos rikoksen tekijästä ei ole tietoa), asia saatetaan syyttäjälle rajoittavaksi tai edelleen päällystötutkinnanjohtajalle tarkempaan harkintaan. Viime aikoina poliisilaitoksissa on yleistynyt erityiset esikäsitely-yksiköt, mitkä tekevät kaikille ilmoituksille edellä kuvatun esikäsitelyn. Käytännössä kaikille jutuille kirjataan tutkinnanjohtaja, joka viime kädessä päättää mitä asialle tehdään.

Asian tutkinnanjohtajana voi toimia joko rikosylikonstaapeli tai ylikonstaapeli, taikka päällystötasoisena tutkinnanjohtajana rikoskomisario tai komisario (pidättämiseen oikeutettu virkamies). Päällystölle menevät yleensä vakavimmat, vaikeimmat ja monimutkaisimmat asiat, ilmoitukset mihin liittyy merkittävämpiä pakkokeinoja ja asiat, mitkä saattavat erityisesti kiinnostaa mediaa.

Varsinaiseen rikostutkintaan päätyvät asiat tutkitaan kuulusteluineen ja teknisine tutkimuksineen ja kertyneestä aineistosta kasataan pöytäkirja mikä saatetaan syyttäjälle syyteharkintaan. Asiassa siis suoritetaan esitutkinta.

Keskeytettäväksi päätyvät sellaiset rikosilmoitukset, joissa rikosentekijää ei tiedetä. Huomattava osa rikosilmoituksista päätyy keskeytykseen. Esitutkinta saadaan sen aloittamisen jälkeen tutkinnanjohtajan päätöksellä keskeyttää, jos rikoksesta ei epäillä ketään ja jos asiaan vaikuttavaa selvitystä ei ole saatavissa. Esitutkinnan keskeyttämisestä päätettäessä on erityisesti otettava huomioon epäillyn rikoksen laatu. Esitutkintaa on jatkettava ilman aiheetonta viivytystä, kun edellytyksiä keskeyttämiselle ei enää ole (esitutkintalaki 3 luku 13 §).

Osa rikosilmoituksista päättyy syyttäjälle rajoitettavaksi. Nämä ovat sellaisia asioita, että tekijä tiedetään tai tekijästä on epäily, mutta asiassa on jokin sellainen seikka, ettei sen tutkiminen ole järkevää. Syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä päättää, ettei esitutkintaa toimiteta tai että se lopetetaan (esitutkintalaki 3 luku 10 §).

Sitten on joukko rikosilmoituksia ja varsinkin sekalaisilmoituksia, jotka eivät johda sen enempää tutkittavaksi, mutta mitä ei voida rajoittaa eikä keskeyttäkään. Sekalaisilmoituksia ei voida luonteensa vuoksi keskeyttää eikä rajoittaa ja niihin täytyy antaa joku muu perusteltu ratkaisu. Tällaisia asioita ovat erilaiset poliisille kuulumattomat riita-asiat ja asiat, missä ei ole syytä epäillä että rikosta olisi tapahtunut. Tämä asiajoukko tuottaa lisääntyvässä määrin kanteluja poliisia vastaan, kun asian vireille laittanut henkilö ei yleensä ole tyytyväinen poliisin tekemään ratkaisuun, kun hänen asiansa ei etenekään poliisissa henkilön itsensä haluamalla ja toivomalla tavalla.

Esitutkinta (rikostutkinta)

Rikosprosessi on lailla säännelty menettely, jonka tarkoituksena on rangaistusvastuun toteuttaminen yksittäistapauksessa. Rangaistusvastuun toteuttaminen on tässä tapauksessa ymmärrettävä laajasti. Tarkoituksena ei ole yksinomaan osoittaa epäiltyä syylliseksi johonkin rikokseen. Esitutkinnan lopputulos voi olla myös se, ettei selvitetty teko täytä minkään rikoksen tunnusmerkistöä tai ettei epäilty henkilö ole syyllistynyt rangaistavaan tekoon. Rikosprosessin vaiheita ovat 1) esitutkinta, 2) syyteharkinta, 3) oikeudenkäynti tuomioistuimessa ja 4) rangaistuksen ja muun rikosoikeudellisen seuraamuksen täytäntöönpano. (Helminen ym. 2012, 16-17.)

Esitutkinnan käsitettä ei ole laissa määritelty. Esitutkinta voidaan määritellä selvityksen hankkimiseksi rikoksesta epäilystä teosta mahdollisen syyteharkinnan suorittamista ja rikosoikeudenkäynnin valmistelua varten. Esitutkinnassa hankitaan ja järjestetään seuraavissa rikosprosessin vaiheissa tarvittava todistusaineisto. (Helminen ym. 2012, 17.)

Esitutkinnan toimittamisvelvollisuudesta säädetään esitutkintalain 3 luvun 3 §:ssä. Tällöinen kysymyksessä on perinteinen rikostutkinta, milloin pyrkimys on selvittää epäilty rikos, sen teko-olosuhteet, rikoksella aiheutettu vahinko ja siitä saatu hyöty, rikoksen asianosaiset sekä muut syyteharkintaa ja rikoksen johdosta määrättävää seuraamusta

varten tarvittavat seikat. Lisäksi esitutkinnassa selvitetään mahdollisuudet rikoksella saadun omaisuuden palauttamiseksi ja rikoksen johdosta tuomittavan menettämisseuraamuksen tai asianomistajalle tulevan vahingonkorvauksen täytäntöön panemiseksi. Esitutkinnassa on selvitettävä, mitä on todella tapahtunut, toteutuvatko tapahtumassa rikoksen tunnusmerkit ja onko joku henkilö saatavissa teosta rikosvastuuseen. (Helminen ym. 2012, 19.)

Esitutkintalaki 3 luku 3 §; *Esitutkinnan toimittaminen*

Esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty.

Ennen esitutkinnan aloittamista esitutkintaviranomaisen on tarvittaessa selvitettävä 1 momentissa tarkoitettuun rikosepäilyyn liittyvät seikat erityisesti siten, että ketään ei aiheettomasti aseteta rikoksesta epäillyn asemaan ja että asian sitä edellyttäessä voidaan tehdä 9 §:n 1 momentissa tai 10 §:n 1 momentissa tarkoitettu ratkaisu esitutkinnan toimittamatta jättämisestä. Esitutkinnan aloittamista edeltäviin toimenpiteisiin sovelletaan soveltuvin osin tämän lain säännöksiä.

Tutkinnanjohtaja päättää tarvittaessa siitä, toimitetaanko esitutkinta, ja päätöksen tekemiseen mahdollisesti tarvittavien seikkojen selvittämisestä. Asian selvittämiseksi tarpeellisiin esitutkintatoimenpiteisiin saadaan ryhtyä ennen tutkinnanjohtajan päätöstä.

Poliisitutkinta

Poliisi joutuu jossain tapauksissa käynnistämään tutkinnan silloinkin, kun asiassa ei epäillä rikosta. Kun kysymyksessä ei ole rikosepäily, asiasta kirjataan tarpeen mukaan sekalaisilmoitus (S-ilmoitus). Tällaisia tutkimuksia ovat mm. kuolemansyyn tutkinta ja palonsyöntutkinta.

Poliisitutkinta on yleisnimitys monille poliisin tehtäviin kuuluville tutkintamuodoille, jotka eivät ole varsinaista esitutkintaa (Helminen ym. 2012, 21). Poliisitutkinnalla tarkoitetaan muuta poliisin toimitetavaksi säädettyä tutkintaa kuin rikoksen johdosta toimitettavaa esitutkintaa (Helminen ym. 2012, Poliisilaki, 340).

Joissakin tapauksissa poliisin tietoon tullut tapahtuma tai tilanne on sellainen, että sen on saattanut aiheuttaa rikos. Jos objektiivisia epäilyjä rikokselle ei ole, on esimerkiksi

epäselvä kuolemantapauksen, henkilön yllättävän katoamisen tai epäilyttävän tulipalon johdosta aloitettava poliisitutkinta tapahtuman taustan ja syiden selvittämiseksi. Se saattaa johtaa sellaiseen perusteltuun rikosepäilyyn, jonka johdosta käynnistetään esitutkinta. (Helminen ym. 2012, Poliisilaki, 340.)

Poliisin tehtäviin kuuluvissa lupahallintoasioissa joudutaan hankkimaan erilaisia selvityksiä. Tällöin noudatettavaksi tulevat yleensä hallintolain (HalL, 434/2003) säännökset. Eräissä tapauksissa on kuitenkin nimenomaan säädetty, että selvitys on hankittava noudattamalla poliisitutkintaa koskevia säännöksiä. Näin säädetään esimerkiksi ampu-ma-aselain nojalla annetun luvan peruuttamista koskevien asioiden osalta. (Helminen ym. 2012, Poliisilaki, 69 - 70.)

Hallituksen esityksessä (224/2010) mainitaan, että poliisitutkinnan tarkoituksena on virallisen selvityksen hankkiminen ja kokoaminen muissa kuin rikosasioissa, milloin poliisi on muualla lainsäädännössä olevien säännösten perusteella siihen velvollinen. Tiettyjen tutkintamuotojen erottaminen poliisitutkinnaksi perustuu siihen, että poliisille on niiden suorittamiseen tarvittava ammattitaito ja tekninen välineistö. Esitutkinta ja poliisitutkinta eivät välttämättä ole erillisiä, vaan poliisitutkinnassa ilmi tullut rikosepäily saattaa johtaa esitutkinnan käynnistymiseen.

Poliisitutkinnasta säädetään poliisilaissa.

Poliisilaki 6 luku 1 §: *Poliisitutkinnassa tutkittavat asiat ja sovellettavat säännökset*

Poliisitutkinnalla tarkoitetaan muuta poliisin toimitettavaksi laissa säädettyä tutkintaa kuin rikoksen johdosta toimitettavaa esitutkintaa. Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, poliisin on toimitettava poliisitutkinta, jos se on ilmoituksen perusteella tai muusta erityisestä syystä tarpeen kadonneen henkilön löytämiseksi taikka palonsyyn selvittämiseksi.

Poliisitutkinta toimitetaan noudattaen tutkinnan laadun edellyttämällä tavalla soveltuvin osin esitutkintalain säännöksiä.

Tutkinnan tarkoitus ja tutkinnassa selvittävät seikat riippuvat siitä säännöstöstä, joka koskee asianosaista tutkintatyyppejä. Useimmiten kysymys on tietynlaisen seurauksen tai vaaratilanteen aiheuttaneen teon tai tapahtuman sekä siihen liittyneiden seikkojen selvittämistä. (Helminen ym. 2012, 22.)

Poliisitutkintaa on mm. tutkinta kadonneen henkilön löytämiseksi, palonsyyn tutkinta, kuolemansyyn tutkinta, turvapaikkatutkinta ja tutkinta lähestymiskieltoasiassa.

Tutkinnanjohtajuus esitutkinnaissa (rikostutkinnaissa)

Esitutkintaa johtaa tutkinnanjohtaja, jona toimii pakkokeinolain 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies (ETL 2 luku 2 § 1. mom. 1. virke).

PKL 2 luku 9 § 1. mom.: Pidättämisestä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Pidättämiseen oikeutettuja virkamiehiä ovat (poliisin henkilöstön virkamiehet):

- 1) *poliisiylijohtaja, Poliisihallituksen poliisijohtaja, poliisiylitarkastaja ja poliisitarkastaja, poliisipäällikkö, apulaispoliisipäällikkö, keskusrikospoliisin päällikkö ja apulaispäällikkö, suojelupoliisin päällikkö, esitutkintatehtäviin määrätty apulaispäällikkö, esitutkintatehtäviin määrätty osastopäällikkö, esitutkintatehtäviin määrätty ylitarkastaja ja tarkastaja, rikosylitarkastaja, rikostarkastaja, rikosylikomisario, ylikomisario, rikoskomisario ja komisario.*

Esitutkintalain mukaan esitutkintaa johtaa tutkinnanjohtaja. Tutkinnanjohtaja päättää esitutkinna aikana monista asianosaisten oikeusturvaan merkittävällä tavalla vaikuttavista asioista. Pakkokeinojen käyttämisestä päättää yleensä pidättämiseen oikeutettu virkamies. (Helminen ym. 2012, 143)

Kuitenkin asian laatuun liittyvästä tai muusta vastaavasta perustellusta syystä poliisin toimittamassa esitutkinna rikosylikonstaapeli tai ylikonstaapeli saa olla tutkinnanjohtajana. Kun tällaisella tutkinnanjohtajalla ei ole pidättämisoikeutta, tutkinnanjohtaja ei siis voi aina tehdä kaikkia esitutkinna edellyttämiä päätöksiä. Jos hänellä ei ole pidättämisoikeutta, hänen on siirrettävä suurin osa pakkokeinojen käyttämisestä koskevista asioista esimiehensä ratkaistavaksi. (Helminen ym. 2012, 143)

Hallituksen esitys (222/2010): ” ... edellytyksenä rikosylikonstaapelin tai ylikonstaapelin toimimiselle tutkinnanjohtajana ovat erityiset syyt. Tämän muutoksen syytä on jo käsitelty yleisperusteluissa. Kuten niissä todetaan, vähäisiä rutiiniluonteisia rikosasioita voidaan huomattavassa määrin osoittaa rikosylikonstaapelien ja ylikonstaapelien tutkinnanjohtoon. Lisäksi huomioon voidaan ottaa poliisiyksiköiden rajallisten voimavarojen tarkoituksenmukainen kohdentaminen.”

Rikosylikonstaapelitutkinnanjohtajan esimiehenä toimii yleensä rikoskomisario.

Tutkinnanjohtajan johtamistehtäviä ei Suomen lainsäädännössä tarkoin säädellä. Laissa tyydytään ainoastaan mainitsemaan ne asiat, joista tutkinnanjohtajan on tehtävä päätökset. Tutkinnanjohtajan tehtävänä on määrätä tutkinnan suuntaamisesta ja toteuttamisesta. Hän vastaa viime kädessä siitä, mihin toimenpiteisiin ryhdytään ja mihin ei. Hän vastaa periaatteessa myös siitä, millä tavoin toimenpiteet toteutetaan ja millaiseen tärkeysjärjestykseen ne pannaan. Tämän lisäksi hänen on tehtävä lain mukaan tutkinnanjohtajan toimivaltaan kuuluvat päätökset. (Helminen ym. 2012, 143)

Hallituksen esityksen (222/2010) mukaan tällaisia tehtäviä on:

- tarvittaessa päättäminen siitä, onko henkilöä pidettävä asianosaisena,
- tarvittaessa päättäminen alaisenaan toimivan esitutkintavirkamiehen esteellisyydestä,
- tarvittaessa päättäminen siitä, toimitetaanko esitutkinta, ja päätöksen tekemiseen mahdollisesti tarvittavien seikkojen selvittämisestä,
- päättäminen asianosaisen pyytämistä esitutkintoimenpiteistä,
- tarvittaessa päättäminen esitutkinnan toimittamatta jättämisestä ja lopettamisesta,
- esityksen tekeminen syyttäjälle esitutkinnan rajoittamisesta,
- esitutkintoimenpiteiden siirtäminen,
- esitutkinnan keskeyttäminen,
- tarvittaessa päättäminen siitä, toimitetaanko esitutkinta täydellisenä vai suppeana,
- esityksen tekeminen oikeudenkäyntiavustajan tai tukihenkilön määräämisestä asianomistajalle ja avustajan määräämisestä rikoksesta epäillylle,
- nouto esitutkintaan,
- oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 21 §:ssä tarkoitetun henkilön kuulusteleminen todistajana tai todistelutarkoituksessa esitutkinnassa,
- ryhtyminen toimenpiteisiin todistajankuulustelun toimittamiseksi tuomioistuimessa,
- avustajan ja tukihenkilön kuulusteluun osallistumisen kieltäminen,
- ryhmätunnistuksen järjestäminen,
- muun kuin esitutkintaviranomaisen oikeus tehdä kysymyksiä kuulusteltavalle, kun tallennetta on tarkoitus käyttää todisteena oikeudenkäynnissä,
- loppulausunnon pyytäminen ja sen mahdollisesti edellyttämät toimenpiteet,

- avustajan kelpoisuus sekä
- ilmaisukiellon antaminen esitutinnan aikana.

Tutkinnanjohtajan toimivaltuuksia tarkasteltaessa on otettava huomioon se, että päätöksiä joudutaan tekemään myös asioissa, joissa ei ole ainakaan vielä päätöksentekohetkellä tutkinnanjohtajaa. Tällöin tutkinnanjohtajalla tarkoitetaan tutkinnanjohtajaksi kelpoista poliisimiestä, joka tulee ryhtymään tai ainakin voisi ryhtyä kysymyksessä olevan asian tutkinnanjohtajaksi. (HE 222/2010.)

Tutkinnanjohtajuus poliisitutkinnassa

Poliisitutkinnassa ei ole erikseen määrätty, kuka toimii poliisitutkinnassa tutkinnanjohtajana. Käytännössä tutkintaa johtaa päällystöön kuuluva poliisimies. Merkittävimmät tutkintatoimeen liittyvät päätökset on määrätty päällystöön kuuluvan poliisimiehen tehtäväksi, kuten päätökset noudosta poliisitutkintaan tai vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan pääsemisestä.

Poliisilaki 6 luku 1 §:ssä on säädetty, että poliisitutkintaa toimitettaessa on tutkinnan laadun edellyttämällä tavalla soveltuvin osin noudatettava esitutkintalain säädöksiä. Esitutkinta ja pakkokeinot-kirjan tekijät (Helminen ym. 2012, 22) toteavat, että ainakin laajemmissa poliisitutkinnoissa on aiheellista käyttää tutkinnanjohtajajärjestelmää.

Tutkija

ETL 2 luku 3 §:n mukaan tutkija suorittaa tutkinnanjohtajan johdon ja valvonnan alaisena epäiltyä rikosta koskevat kuulustelut ja muut esitutkinta-toimenpiteet sekä toteuttaa tutkinnanjohtajan antamat asian tutkintaa koskevat määräykset ja suorittaa muut tutkijalle lain mukaan kuuluvat toimenpiteet.

Tutkijan tehtävänä on myös esitutkintatoimenpiteiden suunnittelu, ja niiden suorittaminen joutuisasti ja viivytyksettä. Laajoissa jutuissa voi olla useita tutkijoita (Helminen ym. 2012, 149). Tutkija ei pelkästään toteuta hänelle tutkinnanjohtajalta tulleita määräyksiä. Valtaosa tutkintatoimenpiteistä on rutiiniluonteisia tai muuten siinä määrin tutkijan oma-aloitteisesti tehtäviä, että tutkinnanjohtajan kannanottoa niiden tekemiseen ei tarvita (HE 222/2010).

Tutkijat ovat alipäälylystään (ylikonstaapeli tai rikosylikonstaapeli) tai miehistään kuuluvia poliisimiehiä (vanhempi konstaapeli tai vanhempi rikoskonstaapeli. Harjoitteluaikanaan myös nuorempi konstaapeli).

Esitutkintalaissa säädetään tutkijan tehtävistä. Tutkija voi ratkaista mm. seuraavia kysymyksiä:

- asianosainen saa antaa kuulustelulausumansa asiamiehen välityksellä taikka puhe-
limitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä,
- kutsua kuulustelutodistajan paikalle,
- sallia asianosaista tai todistajaa tukevan henkilön olla läsnä kuulustelussa,
- sallia asianosaisen ja hänen avustajansa tai asiamiehensä sekä asianomistajalle
määrätyn tukihenkilön osallistua asianomistajan kanssa toisen asianosaisen tai to-
distajan kuulusteluun,
- kieltää vajaavaltaisen kuulusteltavan laillisen edustajan läsnäolon kuulustelussa,
- sallia kysymysten tekemisen kuulustelussa, tarvittaessa hänen välityksellään ja
- poistaa kuulustelutilaisuudesta häiritsevästi käyttäytyvän tai asian selvittämistä
vaikeuttavan henkilön.

Poliisin suorittama esitutkinta

Poliisin lisäksi esitutkintaviranomaisia ovat rajavartio-, tull- ja sotilasviranomaiset (ETL 2 luku 1 §). Tässä tutkimuksessa kuvataan vain poliisin suorittamaa esitutkintaa.

Poliisi joutuu ratkaisemaan jokaisen tietoonsa tulleeseen rikoksen kohdalla sen, mitä asialle tehdään. Lähtökohtaisesti poliisin tietoon tulleesta rikoksesta laaditaan rikosilmoitus ja rikos tutkitaan ja saatetaan syyteharkintaan. Asiassa suoritetaan esitutkinta. Kuitenkin, vain osa poliisin tietoon tulleista rikoksista tutkitaan kokonaan ja toimitetaan syyteharkintaan. Esitutkinta voi päättyä myös muulla tavalla. Jokaiseen poliisille kirjattuun ilmoitukseen on tehtävä perusteltu tutkinnan lopetuspäätös.

Esitutkinnassa säädetään esitutkintalaissa. Säädos on melko ehdoton ja määrää, että esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty (ETL 3 luku 3 § 1. Mom.).

Hallituksen esityksessä (222/2010) lausutaan, että pelkkä poliisille tehty tutkintapyyntö ei edelleenkään ilman muuta johtaisi esitutinnan käynnistymiseen, koska momentti jättäisi esitutkintaviranomaiselle harkintavaltaa. Esitutkintakynnystä ei kuitenkaan asetetaisi kovin korkealle. Varmuutta tai suurta todennäköisyyttä rikoksen tekemisestä ei siis vaadita. Huomioon on esitutinnan aloittamista harkittaessa otettava, että esitutinnan tarkoituksena on nimenomaan rikosten tutkiminen eikä mahdollisten muiden oikeudellisten erimielisyyksien selvittäminen. Pelkkä väite rikoksen tapahtumisesta ei vielä ylitä esitutkintakynnystä. Esitutinnan aloittamispäätökselle on voitava esittää asianmukaiset konkreettiset perusteet. Rajatapauksissa merkitystä on selvittämistäintressillä, joka korostuu vakavien rikosten kohdalla. Rikoksen selvittämisen ja toteennäyttämisen vaikeus ei voi olla riittävä syy lykätä esitutinnan aloittamista. Ennen esitutinnan aloittamista voidaan kuitenkin suorittaa rikolliseksi epäiltyyn toimintaan kohdistuvaa tarkkailua. Pykälän 2 momentti velvoittaisi tarvittaessa tiettyyn asian selvittämiseen ennen esitutinnan aloittamispäätöksen tekemistä.

Poliisin tehtävänä on rikoksesta tehdyn ilmoituksen vastaanotettuaan selvittää, onko olemassa sellainen rangaistussäännös, joka voi tulla sovellettavaksi ilmoituksessa tarkoitettua tekoa arvioitaessa. Poliisi ei ole sidottu ilmoituksen tekijän esittämään rikosnimikkeeseen. Esitutinnan toimittamistarvetta arvioitaessa on otettava huomioon kaikki mahdolliset kyseeseen tulevat rikokset. Lisäksi poliisin tehtävänä on selvittää, vastaako ilmoituksessa esitetty teonkuvaus todellista tapahtumien kulkua. Jos on riidatonta, että tosiseikat eivät täytä minkään rikoksen tunnusmerkistöä, ei asia anna aiheutta poliisin tutkintatoimenpiteisiin. Sinällään momentissa tarkoitettu rikosepäily liittyy tosiasiaaseikkoihin eikä teon oikeudelliseen arviointiin. (HE 222/2010.)

Edelleen hallituksen esityksessä todetaan, että poliisin oikeus asettaa tehtävät tärkeysjärjestykseen ei vapauta suorittamasta asian vaatimaa esitutkintaa.

Tieto sellaisesta tapahtumasta mikä voisi olla rikos, voi tulla poliisin tietoon joko poliisin oman toiminnan seurauksena tai jonkun ilmoittamana. Esitutkintalaissa määritellään, milloin tapahtumasta on kirjattava ilmoitus.

Esitutkintalaki 3 luku 1 § 1. mom.; *Rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaaminen*

Kun esitutkintaviranomaiselle ilmoitetaan rikos tai tapahtuma, jota ilmoittaja epäilee rikokseksi, esitutkintaviranomaisen on viipymättä kirjattava ilmoitus. Jos ilmoitus on epäselvä tai puutteellinen, ilmoituksen tekijää on tarvittaessa kehoitettava täsmentämään tai täydentämään sitä.

Tapahtumasta ilmoittavan henkilön tahto ratkaisee sen, mitä asioita esitutkintaviranomaisen on otettava rikosilmoituksena vastaan. Ilmaisuihin ”tapahtuma, jota ilmoittaja epäilee rikokseksi” sisältää myös sen, että ilmoittajan ei tarvitse ilmoittaa oikeudenloukkausta esimerkiksi rikosnimikkeellä. Riittävänä on pidettävä sitä, että rikosilmoituksen tekijä osaa ymmärrettävällä tavalla kuvata tapahtuman kulun kiinnittämällä tapahtuma riittävällä tavalla aikaan ja paikkaan. Lisäksi voidaan edellyttää, että ilmoittaja pitää asiasta rikoksena. (Helminen ym. 2012, 267.)

Rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaamiselle ei voida esitutkintaviranomaisen taholta asettaa mitään ehtoja (HE 222/2010). Tämä tarkoittaa sitä, että käytännössä ilmoitus kirjataan aina kun joku tahtoo sellaisen poliisille tehdä. Tästä aiheutuu tietysti se, että poliisin ja nimenomaan tutkinnanjohtajan pitää jokaisen kirjatun ilmoituksen perusteella päättää, mitä asialle tehdään. Jos asiassa on syytä epäillä rikosta, on mahdollista että ilmoitus johtaa esitutkintaan. Tällöin asiaa ryhdytään tutkimaan eikä tällaista tutkinnan aloittavaa päätöstä tarvitse perustella mitenkään. Niille ilmoituksille mitkä eivät etene esitutkintaan, täytyy tehdä nimenomainen ja perusteltu, lakiin perustuva päätös. Juuri nämä päätökset ovat niitä, mistä kansalaiset saattavat kannella valtakunnan ylimmille laillisuusvalvojille.

Silloin kun asiassa on syytä epäillä rikosta, poliisin mahdollisuudet ovat:

- 1) Toimittaa asiassa esitutkinta,
- 2) Jättää esitutkinta toimittamatta tai lopettaa se sellaisen rikoksen johdosta, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja jota on kokonaisuutena arvostellen pidettävä ilmeisen vähäisenä, jos asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia (ETL 3 luku 9 §).
- 3) Esittää syyttäjälle esitutkinnan rajoittamista (ETL 3 luku 10 §).

ETL 3 luku 10 §: Syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä päättää, ettei esitutkintaa toimiteta tai että se lopetetaan, jos syyttäjä oikeudenkäynnistä rikosasiois-

sa annetun lain 1 luvun 7 tai 8 §:n taikka muun vastaavan lainkohdan nojalla tulisi jättämään syytteen nostamatta eikä tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi syytteen nostamista.

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa

7 §

Syyttäjä saa jättää syytteen nostamatta:

- 1) jos epäilystä rikoksesta ei olisi odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakko ja sitä on sen haitallisuus tai siitä ilmenevä rikoksesta epäillyn syyllisyys huomioon ottaen kokonaisuutena arvostellen pidettävä vähäisenä; sekä
- 2) epäilystä rikoksesta, josta epäilty ei ollut tekohetkellä täyttänyt kahdeksaatoista vuotta ja josta ei olisi odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta ja jonka katsotaan johtuneen pikemmin ymmärtämättömyydestä tai harkitsemattomuudesta kuin piittaamattomuudesta lain kieltoja ja käskyjä kohtaan.

8 §

Jollei tärkeä yleinen tai yksityinen etu muuta vaadi, syyttäjä saa sen lisäksi, mitä 7 §:ssä säädetään, jättää syytteen nostamatta, jos:

- 1) oikeudenkäyntiä ja rangaistusta olisi pidettävä kohtuuttomina tai tarkoituksettomina ottaen huomioon rikoksesta epäillyn ja asianomistajan välillä saavutettu sovinto tai muu epäillyn toiminta tekonsa vaikutusten estämiseksi tai poistamiseksi, hänen henkilökohtaiset olonsa, teosta hänelle aiheutuvat muut seuraukset, sosiaali- ja terveydenhuollon toimet tai muut seikat;
- 2) epäilty rikos ei yhteisen rangaistuksen määräämistä tai aikaisemmin tuomitun rangaistuksen huomioon ottamista koskevien säännösten johdosta olennaisesti vaikuttaisi kokonaisrangaistuksen määrään; tai
- 3) asian käsittelyn jatkamisesta aiheutuvat kustannukset olisivat selvässä epäsuhteessa asian laatuun ja siitä mahdollisesti odotettavissa olevaan seuraamukseen.

Jos syyteharkinnassa on saman henkilön tekemäksi epäiltyjä rikoksia kaksi tai useampi ja hän on tunnustamalla edistänyt yhden tai useamman epäillyn rikoksen selvittämistä, syyttäjä voi päättää, että syytettä ei nosteta kaikista epäillyistä rikoksista. Syyte on kuitenkin nostettava, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu niin vaatii.

Syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä myös päättää, että esitutkinta lopetetaan, jos tutkinnan jatkamisesta aiheutuvat kustannukset olisivat selvässä epäsuhteessa tutkittavana olevan asian laatuun ja siitä mahdollisesti odotettavaan seuraamukseen tai jos jo suoritettujen esitutkintatoimenpiteiden perusteella on varsin todennäköistä, että syyttäjä tulisi jättämään syytteen nostamatta muulla kuin 1 momentissa mainitulla perusteella. Esitutkinnan lopettaminen edellyttää lisäksi, ettei tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi esitutkinnan jatkamista.

Esitutkinta on 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa aloitettava uudelleen, jos siihen asiassa ilmenneiden uusien seikkojen vuoksi on perusteltua syytä.

Lisäksi mahdollisuus on esittää esitutkintaa syyttäjän rajoitettavaksi tunnustuksen perusteella (ETL 3 luku 10a §). Säännös on uusi eikä siitä ole juurikaan kokemusta ja on

otaksuttu, että säädös saattaa sopia lähinnä talousrikoksiin. Aika näyttää miten säädöstä ryhdytään soveltamaan.

Hallituksen esityksessä (58/2013) pohditaan, että:

Jotta tunnustamisella saataisiin aikaan suurin mahdollinen prosessiekonominen hyöty, on tärkeää, että se annetaan mahdollisimman aikaisin ja asian käsittely kevenee mahdollisimman paljon. Suurin prosessiekonominen merkitys tunnustamisella on silloin, kun se annetaan esitutkintavaiheessa. Säännöksen tehokas soveltaminen edellyttää poliisin ja syyttäjän tiivistä esitutkintayhteistyötä.

Pykälän 1 momentin mukaan jos esitutkinnassa on saman henkilön tekemäksi epäiltyjä rikoksia kaksi tai useampi ja hän on tunnustamalla edistänyt yhden tai useamman epäillyn rikoksensa selvittämistä, syyttäjä voisi, ottaen huomioon asian laatu, tutkinnasta ja käsittelystä ilmeisesti aiheutuvat kustannukset ja niihin kuluva aika ja muut olosuhteet, tutkinnanjohtajan esityksestä määrätä, että esitutkintaa ei toimiteta kaikista rikoksista tai että esitutkinta näiden osalta lopetetaan.

Lähtökohta on, että kun poliisilla on tutkittavanaan useita samaa epäiltyä koskevia rikoksia, joista ainakin osa on vaikeasti tai hitaasti selvitettäviä, voidaan tutkintaa rajoittaa osan rikosten kohdalla, jos epäilty tunnustaa muun tai muita rikoksia.

Syyttäjä voi tällaisessa tapauksessa tutkinnanjohtajan esityksestä määrätä, ettei esitutkintaa toimiteta tai esitutkinta lopetetaan joidenkin rikosten osalta. Esitutkinnan rajoittaminen edellyttää silloin, että tunnustamisesta on selvästi prosessiekonomisia etuja. Harkinnassa voitaisiin ottaa huomioon niitä seikkoja, joita on käsitelty edellä 1. lakiehdotuksen 1 luvun 10 §:n perusteluissa.

- 4) Esitutkinnan keskeyttäminen silloin, jos rikoksesta ei epäillä ketään ja jos asiaan vaikuttavaa selvitystä ei ole saatavissa. Esitutkinnan keskeyttämisestä päätettäessä on erityisesti otettava huomioon epäillyn rikoksen laatu (ETL 3 luku 13 §).
- 5) Esitutkintatoimenpiteiden siirtäminen tutkinnanjohtajan päätöksellä myöhempään ajankohtaan, jos siirtäminen on välttämätöntä tutkittavana olevan rikoksen tai toisen siihen liittyvän rikoksen selvittämiseksi ja jos siirtämisestä ei aiheudu vaaraa toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon vaaraa (ETL 3 luku 12 §).

Kuitenkin, kaikkien tutkinnan rajoittamis- ja lopettamismahdollisuuksien jälkeenkin, poliisille jää paljon rikosilmoituksia, jossa rikosentekijät tiedetään tai ne olisi helposti

selvitettävissä, mutta poliisilla ei ole rikosten selvittämiseen resursseja. Jos rikoksesta epäilty on tiedossa ja asianomistajalla on vaatimuksia asiassa eikä syyttäjä suostu tutkinnan rajoittamiseen, rikos pitäisi tutkia. Näin siitakin huolimatta, vaikka tutkintaan ei olisikaan resursseja. Ongelmaksi kaikkialla Suomessa on muodostumassa se, mitä tällaisille rikosilmoituksille tehdään?

Esitutkintalaissa säädetään, että esitutkinta on suoritettava ilman aiheetonta viivytystä (ETL 3 luku 11 §). Hallituksen esityksessä (222/2010) asiassa on pohdittu mm., että esitutkinnan asianmukainen kesto yksittäistapauksessa riippuu asian erityispiirteistä, muun ohessa sen laadusta ja laajuudesta. **Esitutkinnan toimittamiseen käytetty aika ei saa johtaa siihen, että tutkittavana oleva rikos pääsee vanhentumaan.** Esitutkintaviranomaisen onkin heti rikosilmoituksen kirjaamisen jälkeen selvitettävä rikoksen vanhentumisaika ja otettava se huomioon esitutkintatoimenpiteiden kiireellisyyttä harkittaessa. Huomioon on otettava väitetyn rikoksen lievimmän mahdollisen tekemuodon syyteoikeuden vanhentuminen. Viralliselle syyttäjälle tulee myös jättää kohtuullinen aika syyteharkinnan suorittamista varten. Tärkeässä asemassa vanhentumiskysymysten kannalta olisi 5 luvun 3 §:n 1 momentti, jossa säädettäisiin esitutkintaviranomaisen velvollisuudesta pitää syyttäjä asian laadun tai laajuuden edellyttämällä tavalla ajan tasalla esitutkinnan etenemisen suhteen. Huomiota on syyteoikeuden vanhentumisen kannalta kiinnitettävä myös asianomistajan mahdollisuuksiin saattaa asia itse vireille tuomioistuimessa, jos esitutkintaa ei toimiteta tai saateta loppuun taikka jos syyttäjä päättää olla nostamatta syytettä.

Hallituksen esityksessä (222/2010) pohditaan edelleen sitä, että vaikka tutkija varsinaisesti huolehtii tutkintatoimenpiteistä, tutkinnanjohtajan velvollisuuksiin kuuluu valvoa sitä, että esitutkinta suoritetaan ilman aiheetonta viivytystä. Valvonta edellyttää asioiden käsittelyn riittävän tehokasta seurantaan, jota ei tule jättää pelkästään tutkijoiden oman ilmoituksen varaan. Tehokkaaseen seurantaan on nykyään jo pääosin riittävät mahdollisuudet automaattisen tietojenkäsittelyn avulla. Valvonta ei saa olla sen varassa, että rikosilmoituksen tekijä tiedustelee asian viipymistä.

3.4. Aiheen raja

Tutkimuksessa selvitetään vain sitä, onko poliisin toimintaympäristössä tapahtuneilla muutoksilla ollut vaikutusta poliisin rikostutkijoiden työtaakassa ja rikosten tutkinnassa.

Aihe rajataan käsittelemään vain perustutkintaan liittyviin kysymyksiin, tutkinnan henkilöstö- ja tehtävämääriin ennen Pora III organisaatiomuutosta ja nyt, tutkinnanjohtajien käsityksestä tutkinnan tilasta, miten tutkintaprosesseja on jouduttu tehostamaan ja, jos taakka tutkintayksikössä on käynyt liian suureksi, mitä uusia keinoja tutkintayksiköissä on otettu käyttöön tilanteesta selviämiseksi? Lisäksi kysytään onko poliisin organisaatiomuutos näkynyt syyttäjälaitoksessa ja miten?

4. Käytettävät tutkimusmenetelmät

Tämä tutkimus on empiirinen pitkäaikainen tutkimus. Empiirinen tutkimus perustuu teoreettisen tutkimuksen perusteella kehitettyihin menetelmiin. Tutkimuksessa voidaan testata, toteutuuko jokin teoriasta johdettu hypoteesi (olettaus) käytännössä, mutta tutkimusongelmana voi olla myös jonkin ilmiön tai käyttäytymisen syiden selvittäminen tai ratkaisun löytäminen siihen, miten jokin asia pitäisi toteuttaa (Heikkilä, Tarja 2014, 12). Pitkäaikaisessa tutkimuksessa mitataan saman kohderyhmän ominaisuuksia eri ajanhetkinä (Heikkilä, Tarja 2014, 14).

Tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmänä on kvalitatiivinen tutkimusote. Se on lähestymistapa, jossa tuloksin ja ymmärtämisellä on keskeinen sija ja tutkimus on nimensä mukaisesti tutkimusta, jossa tutkimusaineisto on verbaalista tai visuaalista. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston kerääminen, käsittely ja analyysi lomittuvat toisiinsa. Kvalitatiivinen tutkimusote on laadullista tutkimusta, jossa tutkimusaineistoa analysoidaan kokonaisuutena.

Tutkimus on toteutettu mukaillen puolistrukturoidulle haastattelulle tyypillistä tutkimusmenetelmää, jolloin kysymykset olivat lähtökohtaisesti kaikille samoja, mutta haastateltavat saivat vastata omin sanoin.

Puolistrukturoiduille haastatteluille, joita kutsutaan monesti myös nimellä teemahaastattelu, on tyypillistä kysymysten ennalta määrittely ilman vastausvaihtoehtoja ja se, että kaikille haastateltaville esitetään pääsääntöisesti samat kysymykset samassa järjestyksessä (Eskola & Suoranta 1998, 86).

Puolistrukturoitu haastattelu eroaa strukturoidusta haastattelusta siinä, että strukturoidussa haastattelussa kysymysten muotoilu ja järjestys ovat kaikille haastateltaville samat, kun taas puolistrukturoidussa kysymykset ovat kaikille haastateltaville samat, mutta menetelmässä ei käytetä valmiita vastausvaihtoehtoja vaan haastateltava saa vastata kysymyksiin omin sanoin (Eskola & Suoranta 2008, 86).

Teemahaastattelua pidetään tehokkaana tapana kerätä aineistoa kvalitatiiviseen tutkimukseen, sillä tutkijalla on mahdollisuus ohjata haastattelua ilman, että se kuitenkaan kontrolloi sitä täysin (Koskinen, Alasuutari & Peltonen 2005, 105).

Tutkimusongelma on tutkimuksen lähtökohta. Se sisältää kysymyksen tai kysymyksiä, joihin tutkimuksella haetaan vastauksia. Parhaassa tapauksessa aineisto valitaan niin, että vastauksien antaminen on mahdollista. Tutkimusongelma määrittelee, millaista aineistoa tarvitaan ja miten tätä aineistoa on analysoitava. Toisaalta tutkimuksen ongelmanasetteluun vaikuttaa se, millaisia aineistoja on ylipäättään mahdollista saada ja millaisia analyysimenetelmiä on tarjolla. Myös aineiston ja menetelmien valinnan välillä on vuorovaikutussuhde. Käytettävissä olevan aineiston luonne rajaa menetelmien valintaa. (Uusitalo 1991, 50.)

Tiedonhankinnan pitäisi olla määrätietoista ja tarkasti rajattua toimintaa siinä mielessä, että tietoa etsivällä tulisi olla tarkoin määritellyt ja rajatut tavoitteet. Hänen tulisi tietää millaista tietoa etsii ja mistä paikasta milloinkin (Pihlaja 2005, 55).

Aiheeseen paneutuminen tapahtuu tutkimusalan kirjallisuuteen perehtymällä, joka auttaa myös aihepiirin täsmentämistä ja rajausta. Kirjallisuuden haku ja kirjallisuuteen perehtyminen on yksi tieteellisen tutkimustyön vaativimmista ja aikaa vievimmistä jaksista. Kirjallisuuskatsaus on omalta osaltaan osoitus siitä, kuinka pitkäjänteisesti ja perusteellisesti tutkielman tekijä on paneutunut työhönsä. (Soininen 1995, 50.)

Aiemman tutkimusta koskevan kirjallisuuden löytymisestä on korvaamatonta hyötyä sekä nuorelle että vähän varttuneemmallekin tutkijalle. Nuorempi tutkija hyötyy siitä, että saa yleiskuvan, mitä asiasta on ylipäänsä kirjoitettu, ja näin hän pääsee ikään kuin "sisään asiaan". Vanhempi tutkija, jolla saattaa olla hyvinkin vankat tiedot kyseisestä asiasta, löytää viimeisimmästä kirjallisuudesta asiaa koskevan "viimeisen tiedon", sen mihin asti tutkimus on tähän mennessä päässyt. (Metsämuuronen 2001 Metodologia 1, 17.)

Kyselytutkimus on suoritettu siten, että valmis kysymyspaketti lähetettiin Ahvenanmaata lukuun ottamatta kaikkien poliisilaitosten perustutkinnassa työskenteleville päällystötutkinnanjohtajille webropol-ohjelman välityksellä. Tutkinnanjohtajia pyydettiin vastaamaan kyselyssä esitettyihin kysymyksiin. Kyselylomakkeessa oli virhe, minkä seurauksena lomakkeeseen oli mahdollista vastata vain yksi kerrallaan. Osa vastaajista ei tästä syystä pystynyt vastaamaan lomakkeeseen eikä päässyt vastaamaan ensimmäisen yrityksen jälkeen uudelleen, kun lomake ilmoitti että vastaaja oli jo vastannut kyselyyn. Sain näistä ongelmista melko paljon palautetta. Ongelmat korjattiin ja vastaajia kehoitettiin vastaamaan uudestaan, mutta vain osa heistä jotka olivat yrittäneet vastata viialliseen lomakkeeseen, aukaisivat korjatun lomakkeen uudelleen.

Kyselyyn onnistui vastaamaan 28 päällystötutkinnanjohtajaa, mikä on noin neljännes siitä määrästä, jotka olivat käyneet avaamassa kyselylomakkeen.

5. Tutkimuksen viitekehys

Tutkimuksen viitekehys rakentuu työhyvinvoinnin temasta. Jos tutkintayksiköissä on muodostunut sellainen työtilanne että työtaakka on kasvanut tai kasvamassa kohtuuttomaksi, sillä on kiistattomasti merkitystä työhyvinvointiin. Tutkielman tarkoitus on pyrkiä selvittämään, onko tutkintayksiköissä työmäärät kasvaneet sellaiseksi, että se on muodostumassa uhkaksi työpaikan työhyvinvoinnille. Tutkielmassa pyritään selvittämään, onko tutkintayksiköissä havaittavissa työtyytyväisyyden muutosta ja mihin suuntaan se on kehittynyt.

Hyvinvoiva henkilöstö on työpaikan tärkein voimavara. Panostukset työhyvinvointiin maksavat itsensä jopa moninkertaisena takaisin. Toisaalta huono työhyvinvointi johtaa työtyytyväisyyden laskuun ja jossain vaiheessa se voi vaikuttaa myös työkykyyn. Kasvava työtaakka voi johtaa liialliseen stressiin ja työuupumukseen. Pahimmillaan seurauksena voi olla työntekijä pitkä sairauspoissaolo ja taakan jakautuminen entistä harvemman työntekijän harteille. Tällainen kierre vähentää työtyytyväisyyttä ja työhyvinvointia entisestään ja altistaa yhä useamman liialliselle stressille alttiiksi. Kierre voi tulla työnantajalle kalliiksi ja työntekijälle itselleen se on aina henkilökohtainen tragedia.

Työhyvinvoinnin teemaan liittyy erottamattomasti siis myös työtyytyväisyys, työkyky, työn kuormittavuus, stressi ja työuupumus. Lisäksi esimiehen merkityksellä työilmapiirin luojana on olennainen merkitys työhyvinvoinnin luonnissa.

Ihminen rakentaa identiteettiään työnsä avulla. Työ onkin merkittävä ihmisen kasvun areena. Ihmisestä tulee se, miksi hän voi tulla, kun hän kohtaa työhönsä liittyviä haasteita ja pyrkii ratkaisemaan niitä. (Juuti & Salmi, 2014, 71.)

Jos ihminen kokee, ettei syystä tai toisesta kykene saavuttamaan hallinnan tunnetta työssään, se kalvaa myös hänen oikeudenmukaisuuden tunnettaan. Hänestä ei ole oikein, että hän joutuu uhraamaan itsensä työlle, jossa jatkuvasti kokee riittämättömyyttä. Hänestä saattaa tuntua, että hän menettää itsensä työlleen, koska hän joutuu nielemään ne ihanteet, joita on vaalinut. Tämä ristiriita voi jatkuessaan ajaa henkilön kyynisyyteen ja katkeruuden kierteeseen. (Juuti & Salmi, 2014, 74.)

Työhyvinvointi

Henkilöstö on poliisin tärkein voimavara. Henkilöstön työhyvinvointiin vaikuttaa monet eri asiat, mutta olennaista on, että työssään tyytyväinen henkilöstö tuottaa parempaa ja laadukkaampaa tulosta, sairastaa vähemmän ja hän on sitoutuneempia työhönsä.

Leenamajja Ojala ja Gay Ahonen kiteyttävät teoksessaan Työhyvinvointi tuloksen tekijänä (2003, 20 – 24), miten työhyvinvointi 2000-luvun alussa tavataan määritellä. Ojala ja Ahonen puhuvat fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnista ja pohtivat määritelmänsä rajoja ja sisältöä nimenomaan yksilön ja työpaikan näkökulmasta.

- Fyysinen työsuojelu tarkoittaa yksilön terveyttä, fyysistä kuntoa ja jaksamista ylipäänsä. Työpaikan näkökulmasta se tarkoittaa työpaikan fyysistä turvallisuutta, työsuojelua sanan perinteisessä, 1900-luvun alkupuolelta kiteytyneessä mielessä,
- Sosiaalinen hyvinvointi tarkoittaa yksilötasolla työtovereita, tiimissä toimimista ja erilaisia työpaikan yhteisöllisyyden muotoja. Työpaikan sosiaalisen hyvinvoinnin mittarina voidaan pitää vaikka työpaikan henkistä ja sosiaalista ilmapiiriä,
- Psykkisen hyvinvoinnin ulottuvuuksina Ojala ja Ahonen pitävät esimerkiksi yksilö osaamisen arvostamista, oman työn arvostamista ja jatkuvaa kehittämistä. Työpaikan psyykkisestä hyvinvoinnista kertovat esimerkiksi työpaikalla vallitseva luottamus ja erilaiset psykologiset sanattomat tai verbaalisesti julkilausutut sopimukset.

Työhyvinvointi syntyy, kun työ on mielekästä ja sujuvaa turvallisessa, terveyttä edistävissä sekä työuraa tukevassa työympäristössä ja työyhteisössä (Virtanen & Sinokki 2014, 30).

Arvot ohjaavat päätöksentekoa, johtamista ja henkilöstön käyttäytymistä työyhteisössä. Työhyvinvoinnin kannalta tärkeitä eettisiä arvoja ovat ainakin vastuullisuus, kaikkien hyvinvoinnista huolehtiminen, oikeudenmukaisuus, tasa-arvoisuus, kohtuus, rakentava yhteistyö sekä kanssaihminen arvostaminen ja kunnioittaminen. (Virtanen & Sinokki 2014, 179.)

Kokonaisvaltainen työhyvinvointi pitää sisällään fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja henkisen työhyvinvoinnin. Huomattavaa on, että kaikki osa-alueet liittyvät ja vaikuttavat toinen toisiinsa, minkä vuoksi työhyvinvointia tuleekin tarkastella kokonaisvaltaisesti, eikä pelkästään yhtä osa-aluetta irrallisesti. Puutteet jossakin työhyvinvoinnin jossakin osa-alueessa heijastuvat helposti toisiin osa-alueisiin. (Virolainen 2012, 11 - 12.)

Työhyvinvointi perustuu hyvään johtamiseen. Tällöin yrityksen tavoitteet on määritelty, ja ne on käsitelty henkilöstön kanssa. Kun henkilöstö on niistä tietoinen ja ymmärtää työnsä yhteyden yrityksen tavoitteisiin, syntyy motivaatiota ja sitoutumista tavoitteisiin. Arvostetuksi tuleminen, oikeudenmukainen kohtelu ja täysivaltaisuus työyhteisön jäsenenä ovat tärkeitä työhyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Panostamalla työntekijään,

työhön sekä koko työyhteisöön ja sovittamalla yhteen erilaiset tarpeet kehitetään myös työhyvinvointia tuloksettaasti. (Marja-Liisa Manka ym. 2010, 9.)

Innostus on työhyvinvoinnin yksi keskeinen osa. Innostuessaan ja hyvässä työvireessä ollessaan työntekijä voi päästä ns. *flow-tilaan*, jossa työn tekeminen soljuu kuin itseltään, ja työstä on jopa vaikea irrottautua. Flow-tila eroaa työn imusta siten, että flow on hetkellinen huippukokemus ja kohdistuu tiettyyn asiaan tai tilanteeseen. Työn imu on sen sijaan pitkäkestoinen myönteinen tunnetila. (Marja-Liisa Manka ym. 2010, 10.)

Juuti & Salmi kirjoittavat (2014, 173), että perinteisesti työhyvinvointia ei ole pidetty organisaatioissa strategisena kysymyksenä. Edelleenkin työhyvinvoinnin strategiaa tarkastellaan organisaatiossa monista eri lähtökohdista, joiden valinta perustuu usein erilaisiin arvoihin. Useimmissa organisaatioissa, joissa on tehty työhyvinvointistrategia, strategian päämäärä on pääosin organisaation tuloksellisuuden parantaminen työhyvinvoinnin avulla saatavien säästöjen kautta. Vain joissakin harvoissa organisaatioissa pidetään ihmisten hyvinvointia työhyvinvointistrategian itseisarvoisena lähtökohtana.

Hyvään työelämään liittyy sellainen suhde ihmisen ja työn välillä, että ihminen pystyy täyttämään työnsä vaatimukset kunnolla siinä ajassa, joka hänellä on käytettävissään. Lisäksi hyvään työelämään kuuluu, että jokainen saa tukea ja arvostusta työtovereiltaan ja esimieheltään. Työn pitäisi lisäksi olla tekijälleen mielekästä ja mahdollistaa se, että ihminen voi työnsä avulla rakentaa omaa identiteettiään ja kehittyä ihmisenä. Näiden työn keskeisten piirteiden täytyessä ihminen voi kokea mielihyvää työstään. Tällöin hän todennäköisesti vii hyvin. (Juuti & Salmi 2014, 37.)

On sääli, jos tuloksellisuuden parantamispyrkimys on ainoa motiivi työhyvinvoinnin kehittämisessä, sillä silloin ihmistä pidetään vain resurssina (Juuti & Salmi, 2014, 173).

Työtyytyväisyys

Työtyytyväisyydellä on olennainen merkitys sille, miten työntekijä suhtautuu työhönsä. Tyytyväinen työntekijä viihtyy ja jaksaa työssään paremmin. Tyytyväisyys tuottaa positiivista ilmapiiriä ja lisää sitoutumista työyhteisöön. Työhönsä tyytyväinen työntekijä välittää työstään ja työnantajastaan positiivista julkikuvaa.

Työtyytyväisyydellä tarkoitetaan henkilön työhön asennoitumiseen liittyvien tekijöiden yhteisvaikutusta. Toisin sanoen työtyytyväisyys on työn henkilössä herättämä emotionaalinen reaktio. Työtyytyväisyyteen vaikuttavat monet tekijät, työn sisältö, työn määrä, työryhmän suhtautuminen henkilöön, esimiehen johtamistapa ja organisaation ilmapiiri. (Juuti 2006, 27 – 28.)

Työtyytyväisyyttä voi luonnehtia yksinkertaisuudessaan niin, millaisia tunteita työ ihmisissä herättää. Työtä voi tarkastella monesta näkökulmasta, ja työtyytyväisyyskin muodostuu monista työhön vaikuttavista tekijöistä. Työtyytyväisyys muodostuu asenteista ja niistä merkityksistä, joita ihmiset työlleen antavat. Työtyytyväisyyteen vaikuttaa joko työstä saadut palkkiot tai itse työn luonne ja työpaikka. (Spector 1997, 2 - 3.)

Ihmisillä on tiettyjä odotuksia työtä ja työyhteisöä kohtaan. Työtyytyväisyys muodostuu siitä, miten kokemukset ja odotukset vastaavat toisiaan. Työtyytyväisyyteen kuuluu työn ominaisuuksiin liittyvien asioiden toteutuminen. Näitä asioita ovat mahdollisuus käyttää osaamistaan, tehtäväkuvan selkeys, työn itsenäisyys, mahdollisuus palautteen antamiseen ja saamiseen, sekä mahdollisuus työn kehittämiseen. Työtyytyväisyyttä voidaan lähestyä myös palkan, työsuhde-etujen, työympäristön, etenemismahdollisuuksien ja työn jatkuvuuden valossa. Työtyytyväisyys muodostuu siis työyhteisön johtamisesta, viestinnästä sekä ilmastosta. (Juholin 1999, 71 - 72.)

Työkyky

Työkyky kuvaa ihmisen mahdollisuutta selvitä töistään. Työkykyyn liittyy fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn lisäksi sosiaalinen toimintakyky ja henkilön terveys. Työkykyyn vaikuttaa myös henkilön arvot, asenteet ja motivaatio. Jos oma työ koetaan riittävän haasteellisenä ja mielekkäänä, se lisää henkilön työkykyä ja työviihtyvyyttä. Työkyvyssä on kysymys myös ihmisen omien voimavarojen ja työn vaatimusten välisestä tasapainosta.

Työkyky on jatkuvasti muuttuva kokemus hyvinvoinnista, joka syntyy yksilön, työn ja työyhteisön vuorovaikutuksen tuloksena. Kun työntekijät voivat vaikuttaa työhönsä, se rakentaa hallinnan kokemusta. Tämä puolestaan edistää hyvää työsuoritusta ja ennaltaehkäisee haitallisen työstressin syntymistä. (Nummelin, 2008, 29.)

Työ yleensä vahvistaa itsetuntoa ja antaa merkityksen elämälle. Tyytyväisyys työssä parantaa sekä työn tuloksen laatua että määrää ja lisää sitoutumista työhön. (Virtanen & Sinokki 2003, 191 - 192.)

Nummelin (2008, 70) kirjoittaa, että kun työ on sopivasti kuormittavaa, tehtävät sujuvat ja työntekijät voivat hyvin. Kohtuullisena pysyvä työpaine lisää työmotivaatiota, kun vastapainona on mahdollisuus työn tauottamisen, vähemmän kuormittaviin työskentelyjaksoihin sekä riittävään vapaa-aikaan ja lomiin. Kun työn ja työntekijän vuorovaikutus on tasapainossa, työntekijä kokee oppivansa ja kehittyvänsä työssään, mikä vahvistaa hänen ammatillista itsearvostustaan. Valmiudet haasteellisempiin työtehtäviin kasvavat.

Suutarinen ym. (2010, 50 - 51) toimittamassa työhyvinvoinnin johtaminen-kirjassa tutkimusprofessori Pauli Juuti kirjoittaa, että työhyvinvointi on nykyään niin yksilön kuin organisaation kannalta keskeinen tekijä. Tasapainoinen organisaatio perustuu terveiden ihmisten yhdessä työskentelyyn. Monissa organisaatioissa on tunnistettu, että työyhteisöä tulee kehittää sellaiseksi, että ihminen voi niissä hyvin. Näissä organisaatioissa on havaittu, että vain terve ihminen voi tehdä hyviä tuloksia. Tällöin terveydellä ymmärretään ihmisen kokonaisuutta: sekä fyysistä, psyykkistä että sosiaalista puolta.

Professori Juuti mainitsee, että humanistisesta näkökulmasta katsoen voidaan ihmisen hyvinvointia (ja niin muodoin myös työhyvinvointia) pitää itseisarvoisena asiana. Tällöin nähdään, että ihmisyyys on korkein arvo, jota voidaan tavoitella. Kaikki mitä voidaan tehdä inhimillisyyden merkityksen korostamiseksi ja ihmisen olotilan parantamiseksi on tämän näkökulman mukaan asetettava keskeiseen asemaan. (Suutarinen ym. 2010, 55.)

Oikeudenmukaisella päätöksenteolla ja hyvällä kohtelulla on tutkimusten mukaan selvä yhteys hyvään terveyteen ja vähentyneisiin työn psyykkisiin rasitusoireisiin. Kun toimintatavat koetaan oikeudenmukaisiksi, työntekijöillä on vähemmän stressioireita ja niistä johtuvia sairauspoissaoloja. (Nummelin, 2008, 126.)

Työkyvystä puhutaan yleensä yksilöllisenä ominaisuutena. Työyhteisössä työkyky eli yhteinen aikaansaamiskyky riippuu jossain määrin työntekijöiden terveydestä ja elämäntavoista, mutta merkittävästi koko työyhteisön työn tuottavuuteen ja työhyvinvoin-

tiin vaikuttavat työyhteisön sisäinen tila, arvot, asenteet, motivaatio, osaaminen, työ ja työympäristö sekä johtaminen. (Virtanen & Sinokki 2014, 182.)

Työkyvyttömyyteen johtavalla prosessilla on monet kasvot. Prosessi voi alkaa työn vaatimusten ja osaamisen välisestä epäsuhdasta, mutta monista muistakin syistä. Tällaisia syitä voivat olla ristiriidat työssä, huono ilmapiiri muutoinkin tai liialliset vaatimukset. Kuitenkin tyypillistä on, että useat kielteiset asiat alkavat kasaantua ja muodostua työskentelyn esteiksi. (Juuti & Salmi 2014, 54.)

Pitkään jatkunut stressi, jonka aikana ihminen on joutunut ponnistelemaan kykyjensä ylärajoilla ja on ollut sen vuoksi jatkuvasti ylikuormittuneena, johtaa lopulta työuupumukseen. Työuupumuksen merkittävimmät aiheuttajat ovat tutkimuksen mukaan liiallinen työmäärä, työyhteisön toimintatapojen kuormittavuus, sosiaalisen tuen puute ja työssä esiintyvät pulmakohdat, jotka aiheuttavat henkilölle tyytymättömyyttä. (Katajainen ym. 2012, 56.)

Työkyvyttömyyteen johtavalla prosessilla on monet kasvot. Prosessi voi alkaa työn vaatimusten ja osaamisen välisestä epäsuhdasta, mutta monista muistakin syistä. Tällaisia syitä voivat olla ristiriidat työssä, huono ilmapiiri muutoinkin tai liialliset vaatimukset. Kuitenkin tyypillistä on, että useat kielteiset asiat alkavat kasaantua ja muodostua työskentelyn esteiksi. (Juuti & Salmi 2014, 54.)

Pitkään jatkunut stressi, jonka aikana ihminen on joutunut ponnistelemaan kykyjensä ylärajoilla ja on ollut sen vuoksi jatkuvasti ylikuormittuneena, johtaa lopulta työuupumukseen. Työuupumuksen merkittävimmät aiheuttajat ovat tutkimuksen mukaan liiallinen työmäärä, työyhteisön toimintatapojen kuormittavuus, sosiaalisen tuen puute ja työssä esiintyvät pulmakohdat, jotka aiheuttavat henkilölle tyytymättömyyttä. (Katajainen ym. 2012, 56.)

Työn kuormittavuus

Liian suuri fyysinen tai psyykkinen työtaakka lisää työn kuormittavuutta. Jos työtaakka ei ole järkevässä suhteessa työntekijän mahdollisuuksiin selvittää työstään, työ voi kuormittaa liikaa ja johtaa työntekijän terveyttä uhkaaviin ongelmiin. Poliisin rikostutkintatyössä työn kuormittavuus on lähinnä henkistä ja voi johtua sekä tutkittavien asioiden

luonteesta, mutta myös siitä, että työtä on liikaa eikä tutkijan työaika riitä hänelle kuuluvien töiden hoitamiseen.

Kiire ja kireät aikataulut ovat kaikkia ammatti- ja toimialoja koskeva ongelma. Tietynlainen aikapaine on luonnollinen osa elämää, mutta pitkään jatkuessaan se synnyttää riittämättömyyden tunnetta ja se myötä kasvavaa työperäistä stressiä sekä terveysongelmia. Paljon kiirettä kokevilla on huomattavasti enemmän unettomuutta, ahdistuneisuutta ja väsymystä verrattuna vähemmän kiirettä kokeviin. Myös fyysiset oireet, kuten selkäkivut, päänsärky ja vatsavaivat, ovat yleisiä. (Nummelin, 2008, 22.)

Ylikuormittava työ on psyykkisesti vaativaa työtä, jossa työntekijän vaikutusmahdollisuudet ovat vähäiset. Esimerkiksi kiire ja työmäärän jatkuva lisääntyminen kasvattavat kuormittumisen riskiä, mikäli itsesäätelyn mahdollisuus puuttuu. Stressin ilmeneminen ja siitä syntyvät reaktiot riippuvat sekä tilanteesta että henkilökohtaisista ominaisuuksista. (Nummelin, 2008, 70.)

Kuormittavia tekijöitä työssä voivat olla työn määrä, tiukka aikataulu tai vaativat työtehtävät. Niitä voivat olla myös hankalat asiakas- ja henkilösuhteet, rasittavat työolot, vuorotyö tai vaikkapa puuttuva esimies- tai työtoverituki. Työn rasittavuuden seurauksena saattaa syntyä uupumusta, joka voi lopulta vaikuttaa terveyteen, mikäli vastapainona ei ole riittävästi voimavaroja. (Virtanen & Sinokki 2014, 190.)

Työn kuormittavuuden kokemukset vaikuttavat sekä työn määrä että laatu. Työn tulisi sisältää sopivasti haasteita ja sitä pitäisi olla sen verran, että yksilö pystyy suoriutumaan siitä. Jos työtä on liian vähän, tai se on liian helppoa, työ on alikuormittavaa sekä laadultaan että määrältään. Mikäli työtä on liikaa ja se on liian vaikeaa, työ on sekä laadultaan että määrältään ylikuormittavaa. (Nummelin, 2008, 30.)

Stressi

Stressi voidaan määritellä häiriötilaksi, joka johtuu siitä, ettei yksilö koe kykenevänsä selviytymään häneen kohdistuvista vaatimuksista. (Virtanen & Sinokki 2003, 192.)

Psyykkiset rasitusoireet, kuten liiallinen stressi, työuupumus ja masennus, haittaavat erityisesti tehtävissä, jotka vaativat luovuutta, keskittymiskykyä, muistamista, uuden tiedon omaksumista, nopeaa päätöksentekoa ja sosiaalisia taitoja. (Nummelin, 2008, 75.)

Työmotivaatio laskee kasvavan väsymyksen, haluttomuuden ja aloitekyvyttömyyden myötä. Työn suunnittelu, uusien asioiden omaksuminen ja päätöksenteko vaikeutuvat. Stressaantunut ihminen heiluu eri vaihtoehtojen välillä, lykkää päätöksentekoa ja viivyttelee töidensä aloittamisessa. Stressin tuntemukset voimistuvat, sillä tekemättömien töiden määrä ja huolestuneisuus lisääntyy. Noidankehä on valmis. (Nummelin, 2008, 76.)

Virolainen (2012, 30) kirjoittaa, että stressillä tarkoitetaan ympäristön yksilöön kohdistamaa uhkaa, vahingollista vaikutusta tai yksilön vastetta tällaisiin tekijöihin. Työstressi ilmentää ratkaisematonta ristiriitaa työntekijän ja työn välisessä suhteessa.

Työ kuormittaa määrällisesti, mikäli sitä on liikaa, tai siihen liittyy aikapaineita ja kiirettä. Liian suuri työmäärä suhteessa käytettävään aikaan on yksi suurimmista stressin aiheuttajista (Virolainen 2012, 32).

Pauli Juuti (2006, 108) kirjoittaa, että mikäli henkilön edellytykset ja työn vaatimukset sekä henkilön työhön liittyvät odotukset ja työstä saadut palkkiot (laajasti ymmärtäen) vastaavat toisiaan, tämä johtaa työn ja ihmisen väliseen sopusointuun, myönteisiin työkokemuksiin ja työtyytyväisyyteen ja korkeaan työmotivaatioon. Mikäli puolestaan työn vaatimukset ja ihmisen edellytykset eivät vastaa toisiaan tai henkilön odotukset työtä ja siihen liittyviä päämääriä kohtaan eivät vastaa hänen työstä, esimiehiltään tai organisaatiosta saamaansa palautetta ja palkkioita, hän pettyy, turhautuu ja stressaantuu. Positiivinen tapahtumasarja johtaa työtyytyväisyyteen ja hallinnan tunteeseen, itsetunnon ja persoonallisuuden kehittymiseen ja hyvinvointiin. Negatiivinen tapahtumasarja johtaa stressiin, rasittumisiin ja haitallisiin muutoksiin minäkuvassa, käyttäytymisessä ja terveydentilassa.

Stressi kuluttaa ihmisen voimavaroja, eivätkä päivittäiset tehtävät tunnu stressistä kärsivän henkilön osalta sujuvan juuri lainkaan. Pienetkin tehtävät saattavat tuntua ylivoimaisilta. Stressin ja työsuorituksen välille saattaa syntyä noidankehä. Kun työ ei suju,

henkilö huolestuu tilanteesta, menettää itseluottamustaan ja stressaantuu entistä enemmän. (Juuti 2006, 114.)

Stressi ei ole aina pahasta. Työn vaatimukset voivat synnyttää positiivista tai negatiivista painetta. Positiivinen paine mahdollistaa oppimisen ja antaa vireyttä. Sopiva määrä henkistä kuormitusta parantaa suorituskykyä, virkistää elintoimintoja ja kehittää toimintakykyä. Lyhytaikainen stressi voi auttaa toimimaan kiireisissä ja kuormittavissa tilanteissa. Pitkään jatkuessaan stressi voi kuitenkin passivoida ja sairastuttaa. Siksi on tärkeää tunnistaa, milloin positiivisesta ja sparraavasta stressistä tulee liian kuormittavaa. (Marja-Liisa Manka ym. 2010, 16.)

Pitkään jatkuvana työstressi voi johtaa työuupumukseen, jolle on ominaista kokonaisvaltainen pitkäaikainen väsymys, kyynistyneisyys ja ammatillisen itsetunnon heikkeneminen. Tällöin väsymys ei häviä päivittäisellä levolla, viikonloppuvapaiden eikä aina vuosilomankaan jälkeen. (Marja-Liisa Manka ym. 2010, 18.)

Tavanomaisia stressioireita ovat jännittyneisyys, ahdistus, päänsäryt, vatsavaivat, unitoiminnan häiriöt, sydämen rytmihäiriöt ja huimaus. Noin kolmasosa työssä käyvistä (33 %) kärsii väsymyksestä ja tarmottomuudesta vähintään kerran viikossa. Vastaavasti noin kolmasosa työssä käyvistä (33 %) kärsii univaikeuksista. Liki kaksi viidesosaa työssä käyvistä (18 %) kärsii jännittyneisyydestä samoin kuin päänsärystä (17 %). Vatsavaivoista kärsii hieman yli joka kymmenes (11 %) työssä käyvistä. (Lehto & Sutela 2008, 179-179.)

Jatkuva stressi haittaa myös muistia ja keskittymiskykyä. Ongelmat näissä molemmissa ovat omiaan heikentämään suorituksia, ja siksi niillä on stressiä lisäävä vaikutus. Ei olekaan ihme, että hoitamattomana stressi pahenee entisestään. (Juuti & Salmi 2014, 53.)

Työuupumus

Työtaakan kasvaessa työntekijän työtilanne voi kehittyä sellaiseksi, että työt kasaantuvat ja työntekijä väsytyy työtaakkansa alle. Pahimmillaan tilanne voi johtaa siihen, että väsymys muuttuu työuupumukseksi ja tilanne johtaa siihen, että työntekijä menettää

kokonaan kykynsä selvitä töistään ja joutuu sairauslomalle. Palautuminen työuupumuksesta voi kestää kuukausia, jopa vuosia.

Psykologinen näkökulma: Työuupumus- niin kuin stressikin - saa yleisesti alkunsa ympäristön ja yksilön välisestä vuorovaikutuksesta ja etenkin siitä, että ympäristön vaatimukset ja yksilön voimavarat tai yksilön odotukset ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet ovat epätasapainossa keskenään. (Kinnunen ym. 2004, 10.)

Burke ja Richardsen (2001) erottavat työuupumuksessa neljä määritelmää (Kinnunen ym. 2004, 10 - 12):

Freudenbergerin määritelmä: Freudenberger mainitaan yleisesti ensimmäiseksi henkilöksi, joka käytti sanaa burnout kuvatessaan ihmissuhdetyötä tekevien äärimmäistä stressiä. Hänen määritelmänsä mukaan työuupumuksessa on kyse kroonisesta väsymyksestä, depressiosta ja frustraatiosta, joka saa alkunsa siitä, että yksilö sitoutuu ja omistautuu hankkeisiin, jotka eivät onnistu tyydyttämään hänen kunnianhimoisia pyrkimyksiään (Freudenberger & Richelson, 1980). Näin ennakoitujen palkkioiden jäävät toteutumatta, mistä seurauksena on yksilön vähentynyt sitoutuminen työhön ja heikentynyt työsuoritus. Määritelmä rajoittaa työuupumuksen ilmenemisen yksilöihin, jotka ovat dynaamisia, tavoitehakuja ja suorituskeskeisiä ja jotka omistautuvat kuhunkin ryhtymäänsä asiaan.

Chernissin määritelmä: Tämä määritelmä kuvaa työuupumuksen emotionaalisenä reaktiona työhön liittyviin stressitekijöihin (Cherniss, 1980). Kyse on prosessista, jossa epätasapaino työn vaatimusten ja käytettävissä olevien voimavarojen välillä johtaa reaktioon, jota luonnehtivat ahdistus, jännittyneisyys, väsymys ja uupumus. Tämä reaktio puolestaan aiheuttaa muutoksia yksilön asenteissa ja käyttäytymisessä, esimerkiksi defensiivisen stressin käsittely (keskittyminen omien tarpeiden tyydyttämiseen) ja depersonalisaatio (kyyninen välinpitämättömyys asiakkaita ja heidän ongelmiaan kohtaan) lisääntyvät. Työuupumus on siis kolmivaiheinen prosessi, jossa työntekijä reagoi stressiin ja kuormittuneisuuteen etäännyttämällä psykologisesti työstään.

Pinesin ja Aronsonin määritelmä: Pines ja Aronson (1988; Pines, Aronson & Karfy, 1981) kuvaavat uupumuksen fyysisen, emotionaalisen ja henkisen uupumuksen tilana,

jonka aikaansaa pitkäaikainen sitoutuminen emotionaalisesti vaativiin tilanteisiin. Tilanteista syntyy emotionaalisesti vaativia yksilön korkeiden odotusten ja kroonisen stressin vuoksi. Työuupumukseen liittyy avuttomuuden ja toivottomuuden tunteita, eikä työ ja elämä yleensä innosta. Uupuneelle kehittyy negatiivinen minäkäsitys ja negatiivinen asenne työtä ja muita ihmisiä kohtaan. Työuupumukselle alttiita ovat hoitotyössä työskentelevät henkilöt, joilla on suuri halu auttaa muita ihmisiä ja jotka ovat motivoituneita ja idealistisia ja jotka uskovat työn antavan merkityksen elämälleen.

Maslachin ja Jacksonin määritelmä: Tämän neljännen määritelmän mukaan työuupumus koostuu kolmesta dimensiosta: emotionaalisesta uupumuksesta, depersonalisaatiosta ja ammatillisen tehokkuuden laskusta (Maslach & Jackson, 1981). Emotionaalisesta uupumuksesta on kyse emotionaalisen energian tyhjentymisestä ja tunteesta, että yksilön emotionaaliset voimavarat ovat riittämättömät tilanteen käsittelyyn. Depersonalisaatio tarkoittaa toisten ihmisten (esim. asiakkaat, potilaat, kollegat) kohtelemista pikemminkin objektina kuin yksilönä. Ammatillisen tehokkuuden laskua kuvaa taipumus arvioida omaa käyttäytymistään ja suoriutumistaan negatiivisesti, minkä vuoksi yksilö kokee epätegevyyden tuntemuksia ja kyvyttömyyttä saavuttaa asettamia tavoitteita. Työuupumus on siis monidimensioinen käsite, joka kattaa edellä mainitut kolme ilmiötä. Vaikka dimensiot ovat käsitteellisesti erillisiä, niiden ei oleteta olevan empiirisesti riippumattomia, sillä niiden taustalla voi olla samoja syytekijöitä.

Kuormittavissa tilanteissa ihminen ponnistelee tavallista enemmän, jonka tuloksena tilanne ratkeaa, elimistön stressikierrokset tasaantuvat ja voimavarat palautuvat. Työuupumus on sen sijaan pitkäaikainen stressioireyhtymä, jossa voimavarat hupenevat vähitellen, sillä loputtomat ponnistelut eivät johda ratkaisuun. Työuupuneen henkilön olo-tilaa kuvaavat kokonaisvaltainen väsymys, kyynisyys ja heikentynyt ammatillinen itsetunto. (Nummelin, 2008, 80.)

Nummelin (2008, 81) jatkaa, että ne, jotka ovat työhönsä erittäin motivoituneita ja sitoutuneita sekä vastuun- ja velvollisuudentuntoisia, ovat alttiimpia uupumaan työssään.

Uupuneen työntekijän suhde työhönsä muuttuu. Hän asennoituu siihen kielteisesti, mikä voi tulla esille karkeina kannanottoina, epäasiallisena käyttäytymisenä tai vetäytyvänä

välinpitämättömyytenä. Useimmiten yksilö ei itse huomaa tapahtunutta muutosta, sillä se syntyy vähitellen. (Nummelin, 2008, 82.)

Pitkään jatkunut työstressi voi johtaa työuupumukseen, joka on vakava, työssä kehittyvä, krooninen stressioireyhtymä. Uupumuksen seurauksena suoriutuminen työssä heikkenee, mikä edelleen vahvistaa stressin kokemista. Työuupumus ei ole sama asia kuin masennus, joskin se voi olla oleellinen tunnusmerkki masennuksen kehittymisessä. (Vierolahti 2012, 35.)

Pelko vakavaan työuupumukseen sairastumisesta ja mielenterveyden järkkymisestä on viime aikoina kasvanut kaikissa toimihenkilöammateissa. Yli puolet sekä ylemmistä että alemmista toimihenkilöistä kokee vakavan työuupumuksen ja noin neljäsosa mielenterveyden järkkymisen olevan vaarana omassa työssään. (Aitta 2006, 22 - 23.)

Työuupumus on ikään kuin pahan kierteen lopputulos (Juuti 2006, 116).

Esimies työilmapiirin luojana

Esimies ja esimiestyö ovat olennaisena elementtinä työhyvinvoinnin ja työtyytyväisyyden luomisessa. Esimiehissä ja esimiehien tavassa toteuttaa esimiestyötään on isoja eroja. Esimiehen on tärkeää tiedostaa hänen tärkeä roolinsa työhyvinvoinnin luojana. Työhyvinvoinnin ja työtyytyväisyyden kannalta ei ole lainkaan yhdentekevää, miten esimies esimiestyötään toteuttaa. On tärkeää että esimiestä voi lähestyä matalalla kynnyksellä ja että hän on alaisensa käytettävissä. Tärkeää on myös se, että esimies tekee aidosti töitä sen eteen, että hänen alaisillaan on mahdollisimmat hyvät työskentelyolosuhteet ja mahdollisuus selvitä työstään hyvin.

Työelämän muutokset näkyvät selkeimmin esimiestyössä. Tehtävät ovat lisääntyneet ja ne ovat muuttuneet vaativammiksi ja laajemmiksi. Uutta tietoa on omaksuttava yhä nopeammassa tahdissa. Kun työntekijöiden tilapäisiin poissaoloihin ei oteta sijaisia, se lisää esimiesten työpaineita. Tulostavoitteet kasvavat, mutta resurssit pienenevät. Esimiestyössä kuormitusta synnyttävinä tekijöinä on myös työn tekemisen pirstaleisuus ja pitkät työpäivät. Myös työntekijöiden työhyvinvointiin ja työkykyyn liittyvät ongelmat ja työpaikan ristiriitatilanteet ovat lisääntyneet. (Nummelin, 2008, 26.)

Nummelin (2008, 26) kirjoittaa, että esimiehet kokevat työssään haittaavaa kiirettä palkansaajia useammin ja he tekevät ylitöitä palkansaajia enemmän. Moni esimies kokee, että hänellä on vaikeuksia suunnitella omaa työtään, koska kiireelliset työt menevät edelle. Töitä ei myöskään ehdi tehdä niin hyvin kuin haluaisi.

Johtamisella luodaan toimintaedellytyksiä ja mahdollisuuksia työn tekemiselle ja siten myös työhyvinvoinnin kehittämiseksi (Virolainen 2012, 134).

Kun esimies voi hyvin, työntekijät voivat saada tarvitsemansa tuen työlleen. Mikäli esimies on liian stressaantunut, se näkyy sekä päivittäisjohtamisessa että tulevaisuuteen suuntautumisessa. Esimiehen uupumus voi vetää taantuman suohon koko yhteisön. (Nummelin, 2008, 27.)

Esimieheltä odotetaan tukea erityisesti silloin, jos työntekijän työkyky on uhattuna. Esimiehen tulee tukea jokaisen työkykyä työuran alusta lähtien. Ennaltaehkäisevät toimenpiteet, varhainen huomaaminen, puheeksi ottaminen ja työkykyä tukevista toimenpiteistä sopiminen antavat työntekijälle turvallisuudentunteen muuttuvissakin tilanteissa. (Virtanen & Sinokki 2003, 217.)

Johdon sitoutuminen on tärkeää työhyvinvoinnin kehittämisessä. Johto luo osaltaan innostuneisuutta ja viestii asian tärkeydestä. Lisäksi johto tyypillisesti viime kädessä päättää resursoinnista ja hyväksyy erilaiset kehitystoimenpiteet. Huomattavaa on lisäksi johdon oma rooli. Esimiesten ja johdon oma toiminta vaikuttaa merkittävästi työntekijöiden hyvinvointiin. Johdon asettamat toimintanormit, vastuun ja valtuuksien jakaminen sekä viestintätyylit vaikuttavat erittäin paljon työyhteisön ilmapiiriin ja täten henkilöstön kokemaan työhyvinvointiin. (Virolainen 2012, 134.)

Työyhteisön ja toimintaympäristön muutoksen todellisuudessa elävä esimies voi tukea ihmisten työhyvinvointia (Juuti & Salmi, 2014, 161).

On paljon vaikeampaa korjata sellaisen työyhteisön ilmapiiriä, joka on ajautunut pelon, surun tai jonkin muun kielteisen tunteen valtaan, kuin ennalta ehkäistä sitä, etteivät kielteiset tunnetilat saa liiallista valtaa työyhteisössä (Juuti & Salmi, 2014, 246).

6. Poliisitutkinnanjohtajien näkemykset

Poliisin perusrikos­tu­tkin­nan hen­kilö­stö on vähen­ty­nyt viime vuosina. Samaan aikaan myös rikosilmoitusten määrä on vähen­ty­nyt. Tunnelma rikos­tu­tkin­nassa kuitenkin on, että tutkintataakka on viime vuosina kasvanut ja rikos­tu­tkin­nan mah­dol­li­suus selvitä työ­tehtävistään on heikentynyt. Tämä tilanne on johtanut siihen, että työ­viihtyvyys rikos­tu­tkin­nassa on heikentynyt ja esimiesten huoli hen­kilö­stön jaksamisesta on lisääntynyt.

Tutkimusongelmaa selvitettiin kysymällä poliisin päällystötutkinnanjohtajilta kysymyksiä poliisin rikos­tu­tkin­nan tilasta ja siitä, miten tilanne rikos­tu­tkin­nassa on viime vuosina kehittänyt.

Tutkijoiden määrässä tapahtunut muutos

Kyselyn alussa kartoitettiin poliisin perustutkinnassa työskentelevien tutkijoiden määrää vuoden 2013 ja vuoden 2015 lopulla.

Vastanneiden päällystötutkinnanjohtajien tutkintayksiköissä on ollut selvästi enemmän tutkijoita vuoden 2013 lopussa kuin vuoden 2015 lopussa. Tutkijoiden määrä oli vähen­ty­nyt kahdessa vuodessa noin 15 %. Missään tutkintayksiköissä tutkijoiden määrä ei ollut lisääntynyt ja vain muutamassa tutkintayksikössä tutkijoiden määrä oli pysynyt sama. Suurimmillaan tutkintayksikössä vähennystä tutkijoiden määrässä oli noin 38 %.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen katsauksen (Katsaus 14/2016, 7) mukaan vuonna 2015 poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen tietoon tuli 498 000 rikoslakia ja muita lakeja ja asetuksia vastaan tehtyä rikosta. Lisäksi viranomaiset kirjasiivat 321 000 liikenteeseen liittyvää rikkomusta. Omaisuusrikokset muodostavat rikosten kokonaismäärästä vajaa puolet (47 %). Henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia ja seksuaalirikoksia oli kahdeksan prosenttia kaikista rikoksista. Valtaosan niistä muodostavat pahoinpitelyrikokset.

Katsauksen mukaan rikoslakirikosten kokonaismäärä oli 3,14 % pienempi vuonna 2015 (489 765) kuin vuonna 2013 (474 377). Rikoksia, mitä tutkitaan poliisilaitosten perusri-

kostutkinnassa, tuli viranomaisten tietoon vuonna 2015 noin 325 000. Vuonna 2013 vastaava lukumäärä oli noin 334 000. Näihin lukuihin ei ole laskettu sellaisia rikoslajeja, joita tutkitaan talousrikos- tai huumausainerikostutkinnassa. Myöskään sellaisia rikoksia ei ole laskettu tulokseen mukaan, mitkä yleisesti ottaen hoidetaan valvonta ja hälytys- sekä liikennesektorien tekemänä kentällä. Eri puolilla Suomea on jonkin verran eroavaisuuksia siinä, mitkä rikokset hoidetaan valvonta- ja hälytyssektorilla ja mitkä rikostutkintasektorilla. Edellä mainitut perusrikostutkinnan tutkittavaksi tulleiden rikosten lukumäärä on kuitenkin molemmilta vuosilta laskettu samoin perustein. Perusrikostutkinnalle tulevien rikosten lukumäärä on laskenut vuodesta 2013 vuoteen 2015 noin 2,69 %.

Onko rikostutkinnan työtaakka kasvanut?

Kysymys: Mikä on mielipiteesi, onko perusrikostutkinnan työtaakka poliisimiestä kohden kasvanut Pora III-toimeenpanon jälkeen? Onko jotain tehtäviä tullut lisää?

Poliisin resurssit ovat vähentyneet viime vuosina. Vähennyksiä on yritetty kohdentaa hallinto ja tukitoimiin ja pyritty vähentämään muuta kuin poliisimiehiä. Poliisin hallinnosta kuitenkin valtaosa on poliisimiehiä ja siksi vähennykset ovat kohdistuneet myös poliisimiehiin. Vaikka myös poliisille tehtyjen rikosilmoitusten määrä on vähentynyt, tutkijoiden määrä on vähentynyt suhteellisesti enemmän. Lisäksi poliisin tutkintayksiköt on organisoitu siten, että taakka ei tasaannu kaikkien tutkintayksiköiden välillä tasan.

Valtaosa vastaajista oli sitä mieltä, että rikostutkijan työtaakka on kasvanut. Lähtökohteisesti työtaakka on lisääntynyt siksi, kun tutkijoiden määrä on vähentynyt. Rikosilmoituksia ei välttämättä ole tullut lisää, mutta henkilöstö on vähentynyt. Tämä on lisännyt työtaakkaa tutkintayksiköissä, kun sama tehtävämäärä on täytynyt hoitaa pienemmällä henkilöstömäärällä. Mutta myös siksi, kun tutkintayksiköihin on saattanut tulla lisää tehtäviä. Rikostutkintatyön rinnalle on tullut uusia, varsinaiseen rikostutkintaan kuulumattomia tehtäviä, mitkä nekin pitää hoitaa. Myös tutkijoiden suuri vaihtuvuus kasaa taakkaa tutkintayksiköissä pidempään pysyvien harteille.

"Perustutkinnassa on työtaakka lisääntynyt sitä mukaa kuin tutkijoita siirtyy toisiin tehtäviin, kenties vaativampaan tutkintaan, eikä tilalle saada ketään. Muuttanut lainsäädäntö, sekä kanteluiden myötä lisääntyneet tiukemmat laatuvaatimukset"

set ovat lisänneet työmäärää. Esimerkiksi päätösten, rikosilmoitusten kirjausten yms. pitää olla perustellumpia ja muutoinkin laadukkaampia."

"Perustutkintaan on siirretty kuolemansyyn selvittämiset, lapsiin kohdistuneet seksijutut, seksijuttuja sekä joitakin vaativampia väkivaltajuttuja, joita aiemmin hoidettiin väkivaltarikosyksikössä."

"Perusrikostutkinnassa jaettiin työkuormaa 2014 alussa jakamalla ryhmät uudelleen. Juttukohtaisesta jaosta luovuttiin ja jaettiin juuttuja pääasiallisen osaamisen mukaan, mutta mukaan jaettiin myös muita juttuja. Juttumäärät ovat lisääntyneet, johtuen vähentyneestä tutkijamäärästä sekä jatkuvasta henkilöstön vaihtuvuudesta."

"Voimavarat ovat olleet tiukoilla jo pidemmän aikaa. Kyse on siitä, että koko julkisella sektorilla ei ole enää mahdollisuuksia olla tyhjäkäynnillä. Mielestäni aikaisemmin jopa tällaista tyhjäkäyntiä on jossain määrin ollut. Ainakin, kun ajatellaan aikaa esimerkiksi neljännesvuosisata taaksepäin. Työtaakka on lisääntynyt ehdottomasti. Tutkinnan monimutkaistuminen vuosien saatossa on tämän ohella myös ollut omiaan lisäämään taakkaa."

"On kasvanut. Ilmoitusten lukumäärä on kasvanut ja väki vähentynyt. Lainsäädännössä tapahtuneet muutokset ovat aiheuttaneet prosessiin lisää vaikeuskertomiamia."

"Työtaakka on selkeästi kasvanut. Tutkintaan on kohdistunut erilaisia lisävaatimuksia, joita ei ole huomioitu mitenkään henkilöstön määrässä."

Useiden vastausten mukaan Pora III hallintorakenneuudistus ei sinällään ole lisännyt työtaakkaa. Sen sijaan henkilöstön määrä on vähentynyt ja varsinkin tutkinnanjohtajille on tullut lisää tehtäviä. Muutaman vastaajan mukaan Pora III ei itsessään tuonut lisää työtaakkaa, vaan sen jälkeen tapahtuneet lakiuudistukset ovat lisänneet työn vaatimuksia. Poliisi-, esitutkinta- ja pakkokeinolakien kokonaisuudistus on usean muunkin vastasajan mielestä lisännyt poliisin, varsinkin tutkinnanjohtajien työmäärää.

"Suurimmat muutokset työmäärään on aiheuttanut vuoden 2014 alusta voimaan tulleet pakkokeino- ja esitutkintalain muutokset. Ne toivat joka väliin aina kiinniotosta, kuulusteluun ja vapaaksi päästämiseen muutaman minuutin lisätyön. Nämä kertaantuvat ja niistä kertyy vuoden mittaan melkoinen lisätyö. Lisäksi lainmuutokset tekivät sen, että Suomen poliisin perinteinen vahvuus taktinen kuulustelu menetti osittain merkitystään ja näytön kerääminen on tullut vaativammaksi ja aikaa vievämmäksi."

"Työtaakka on kasvanut. Pora III ei sinänsä ole kasvattanut työtaakkaa, vaan poistumat ulkomaalaistutkintaan ja muualle."

"Lainsäädäntöuudistukset ovat lisänneet työtehtävien määrää."

"Pora III ei ehkä niinkään itsessään tuonut taakkaa, vaan sen jälkeen tapahtuneet lakiuudistukset ovat lisänneet työn vaatimuksia."

"Esitutkinta- ja pakkokeinolain uudistus ja uhridirektiivi ovat muuttaneet työtä, mutta se ei ole porasta johtuvia. Työtaakka on tietyllä tavalla lisääntynyt johtamisjärjenteen kasvamisen myötä. Esimiehet ovat kaukana."

Lisäksi varsinkin päällystötasoisille tutkinnanjohtajille on koko ajan tullut uusia tehtäviä entisien lisäksi.

"Lisäksi on tullut muita tehtäviä kuntien Ankkuri, Marak ja Lasta-hanke. Tärkeitä nämäkin, mutta on poissa perustutkinnasta."

Onko tutkinnanjohtajien työmäärä kasvanut?

Kysymys: Mikä on oma tuntemuksesi, onko tutkinnanjohtajan työmäärä lisääntynyt Pora III-toimeenpanon jälkeen?

Sen lisäksi että päällystötutkinnanjohtajat johtavat rikostutkintaa, heille kuuluu myös henkilöhallinnollisia tehtäviä. Tavallista on, että he johtavat tutkintayksikköään ja toimivat yksikkönsä henkilöhallinnollisena esimiehenä. Varsin tavallista on, että tämän lisäksi päällystötutkinnanjohtajalle kuuluu myös muita poliisilaitoksen yhteisiä tehtäviä ja hän voi olla jäsenenä useammassakin toimielimessä.

Varsinkin päällystön työtaakkaa on lisännyt esitutkinta- ja pakkokeinolakien muutokset, joiden seurauksena rikostutkintaan ja erityisesti pakkokeinoihin liittyvät kirjalliset työt ovat lisääntyneet. Tutkinnanjohtajien työmäärää on lisännyt tietysti myös se, että kun tutkijoiden määrä on vähentynyt, yhä useampi sellainen rikosilmoitus mikä on aiemmin päätynyt tutkintaan, päättyy tutkinnanjohtajan pöydälle odottamaan jotain muuta ratkaisua.

"Se on lisääntynyt, kun tutkinnanjohtaja joutuu yhä useamman jutun kohdalla keksimään jutulle jonkin muun ratkaisun kuin sen tutkiminen."

"Henkilökohtaisesti minun työt ovat lisääntyneet. Kiire on kasvanut, eikä pimeitä juttuja juurikaan tutkita. Selvänä tulleet jutut ovat juuri ja juuri hoidettavissa vanhenemisaikojen puitteissa."

"Pora ei ole vaikuttanut sinänsä tutkinnanjohtajan tehtäviin. Tietenkin asiakkaiden valitukset ja kantelut ovat lisääntyneet kun tutkinnassa on viiveitä ja jutut vanhentuvat, kun tutkijat eivät ehdi tutkia."

"Omalta osaltani juttumäärä on kolminkertaistunut. Toimenkuva muuttui, entinen liikennetutkinta muutettiin esikäsittelyksi. Tutkinnanjohtajuudesta ei voi puhua koska nyt pitää yrittää vain olla tutkimatta juttuja. Kaikki mahdolliset temput pitää tehdä jotta välttyttäisiin tutkintatoimilta."

"Henkilökohtaisesti voin sanoa, että työmäärä on lisääntynyt. Joillekin tutkinnanjohtajille siirrettiin sektorinjohtajalta esimiehisyyksiä, mm. ilmoitusten vastaanoton henkilöstö ja tutkintasihteerit. Tosin, palkassa tämä ei näkynyt."

Poliisin hallintorakennemuutoksen jälkeen päällystö on saanut entisten tehtävin lisäksi uusia tehtäviä. Välttämättä tehtävälisäys ei johdu juuri Pora III toimeenpanosta, mutta lisätehtävät ovat joka tapauksessa entisestään lisänneet päällystötutkinnanjohtajien työtaakkaa. Päällystötutkinnanjohtajat joutuvat myös aikaisempaa enemmän antamaan vastauksiaan kanteluihin ja muihin, sekä poliisilaitoksen oman sisäisen laillisuusvalvonnan että Poliisihallituksen laillisuusvalvonnan, kysymyksiin. Myös lisääntynyt henkilöstöhallinto, kuten Kieku- ja Tarmo-esimiehisyydet ovat lisänneet päällystötutkinnanjohtajien työtaakkaa.

"Hallinnollinen työ on lisääntynyt, operatiiviselle hurjastelulle ei ole enää niin paljon resursseja."

"Lainsäädännössä on tullut aina vain uusia vastuita tutkinnanjohtajille."

"On tullut lisää. Lisäys liittyy lähinnä pakkokeinoasioihin, sekä henkilöstöhallinnon prosesseihin."

"Työmäärä on lisääntynyt. Tutkinnanjohtajalle on tullut esimerkiksi henkilöstöhallinnollisia tehtäviä, jotka on ennen ollut sektorinjohtajien tehtäviä. Myös erilaisten sidosryhmäyhteistöiden määrä on lisääntynyt, sekä erilaisten työryhmien määrä on lisääntynyt. Itse tutkinnanjohtajuudelle jää nykyään enää häviävän pieni aika työajasta."

"Lisääntynyt voimakkaasti. Hallinnollisia tehtäviä kuten tarmo ja kiekuesimiehisyydet on ympätty jo valmiiksi operatiivisen tutkintatyön kurimuksessa painivan komisariatason niskaan, mikä syö työaika tietekin substanssista. Muotomääräykset pakkokeinomääräyksissä ja pöytäkirjoissa ovat lisääntyneet voimakkaasti, mikä on tuonut erittäin paljon lisätyötä tutkinnanjohtajan toimenkuvaan. Päätöksenteon perustelut vaativat muutoseikoista johtuen entistä enemmän aikaa ja pienintäkin asiaa tuntuu, että pitää perustella juurta jaksaen, jotta laillisuusvalvonta antaa puhtaat paperit. Kanteluihin menee aikaa paljon."

Toiko Pora III muutoksia tutkinnanjohtajan työhön?

Kysymys: Minkälaisia muutoksia Pora III on on tuonut tutkinnanjohtajan työhön, onko tutkinnanjohtajille tullut joitain tehtäviä lisää?

Poliisin hallintorakennemuutoksessa poliisin organisaatio, Helsingin poliisilaitosta lukuun ottamatta, laitettiin uusiksi. Poliisilaitosten määrä laski alle puoleen aiemmasta ja pieniä poliisiyksiköitä ja asemia lakkautettiin kokonaan. Toimintoja keskitettiin suuremmille asemille ja ennestään pieniltä poliisiasemilta tutkintatoimet loppuivat kokonaan. Lakkautettujen poliisiasemien henkilöstöä siirrettiin suuremmille poliisiasemille. Myös päällystön työnkuvissa tapahtui muutoksia, kun toimintoja järjestettiin uusiksi ja kun osalla virkapaikka muuttui. Hallintorakennemuutos aiheutti hallinnossa paljon keskustelua ja vastustusta, niin kuin muutokset yleensä. Yleisesti kritiikki oli negatiivista ja toiminnoissa ilmenevistä ongelmista syytettiin helposti hallintorakennemuutusta.

Kun hallintorakennemuutoksessa toimintoja tarkasteltiin uusiksi, osalle päällystöstä tuli uusia vastuita ja tehtäviä entisten lisäksi. Toiko hallintorakennemuutos tutkinnanjohtajan työnkuvaan muutoksia?

"Pakkokeinokirjauksia joutuu tekemään tarkemmin. Kiekukirjaukset ovat siirtyneet komisariatotasolle, samoin kuin tarmokirjaukset."

"Tutkinnanjohtajan tehtäviä on lisätty henkilöstöhallinnon osalta, mikä ei todellakaan liity perustehtävään."

"Samaan aikaan on tullut uusi lainsäädäntö. Sellaisella poliisiasemalla, missä ei ole ns. ylempää päällystystä, työtä on tullut lisää. Kaikki talon juoksevat asiat on hoidettava tutkinnanjohtajan tehtävien ohella."

Onko tutkintayksikön työtaakka kasvanut?

Kysymys: Onko työtaakka tutkintayksikössäsi lisääntynyt? Jos on, miten se on vaikuttanut rikostutkinnan laatuun ja ihmisten jaksamiseen työpaikalla?

Poliisin hallintorakennemuutoksessa poliisilaitosten määrä on vähentynyt ja kun pienempiä poliisiasemia on lakkautettu, myös tutkintayksiköitä on lakkautettu ja tutkintaa on keskitetty isommille poliisiasemille. Myös tutkintayksiköiden tutkijoiden määrä on vähentynyt. Kuitenkin myös poliisille tehtyjen rikosilmoitusten määrä on vähentynyt. Suhteessa tutkijoiden määrä on vähentynyt selvästi enemmän kuin mitä rikosilmoitukset ovat vähentyneet. Lisäksi poliisin tutkintayksiköt on organisoitu siten, että taakka ei tasaannu kaikkien tutkintayksiköiden välillä tasan.

Vastausten perusteella työtaakka tutkintayksiköissä on lisääntynyt ja se on alkanut näkymään työuupumus sairauspoissaoloina. Rikostutkinnan laatu on heikentynyt, kun yksittäistä rikosta ei voi enää tutkia yhtä kauan kuin aiemmin. Osa työstä on tehtävä kovalla kiireellä ja "vasemmalla kädellä". Osa tutkijoista haluaisi edelleen tutkia rikoksia kunnolla ja korkealla moraalilla, mutta kun yksittäisestä ilmoituksesta pitää päästä eroon yhä nopeammassa tahdissa ja vähemmällä tutkimisella, se näkyy tutkijoissa turhautumisena.

"Työtaakka on lisääntynyt selvästi. Se on näkynyt kahtena pitkänä työuupumus-sairauslomana. Lisäksi olen itse joutunut käymään työterveydessä työjaksamisen takia. Mutta edelleen se mitä tutkitaan, tutkitaan yhtä hyvin, mutta yhä useampaa juttua ei tutkita lainkaan. Ilmapäiri poliisilaitosten eri toimintojen välillä on selvästi kiristynyt. Oman työ laadusta olen joutunut tinkimään, kun muuten en selviä työtaakastani. Osa asioista tulee hoidettu täysin vasemmalla kädellä. Huomattava osa keskeytyksistä tulee tehtyä siten, etten edes lue ilmoituksen sisältöä."

"Molemmat ovat heikentyneet sekä laatu että jaksaminen. Työntekijäkohtainen työtaakka on kasvanut, koska väki on vähentynyt."

"On lisääntynyt, koska tutkinnanjohtajia on vähennetty. Laatu kärsii, koska valtava volyymi ei mahdollista sellaista laaduntarkkailua kuin vaaditaan. Tällöin huono laatu kaatuu yksittäisen viranhaltijan niskaan, koska työnantaja ei ole huolehtinut resurssien kohdentamisesta oikein suhteessa työn määrään. On yksiköitä, joissa tutkijat/tutkinnanjohtajat pääsevät todella helpolla verrattuna perustutkintaan. Ihmisten hermot kiristyvät ja työilmapäiri on huonontunut. Sitä ei kuitenkaan

saa sanoa ääneen, pitää vaan hymistellä kaiken olevan hyvin, vaikka ihmiset ovat jaksamisen rajoilla."

"Jokaisella tutkijalla on ollut niin paljon juttuja, ettei ole pystytty takaamaan tutkintarauhaa. Asioita on jouduttu priorisoimaan aiempaa enemmän. Osalla dekkareista on ollut jaksamisongelmia."

"Työlaatua on alennettu läpivirtauksen kustannuksella. Lisäksi laadusta on ollut pakko tinkiä, jossa edes ne, jota täällä töissä olevat, jaksaisivat edes jotenkin."

"Jaksamisen osalta katastrofaalinen resursointi on tarkoittanut työntekijöiden uupumista niin tutkija kuin esimiestehtävissä ja huomattavan paljon kasvaneena haluna ja pyrkimyksenä vaihtaa osastosta pois tilaisuuden tullen."

"On lisääntynyt. Laatu heikkenee ja kun yritetään ylläpitää edes jonkinlaista laatua, niin jutut ruuhkautuvat. Henkilöstö on erittäin väsynyttä ja väsymys lisääntyy koko ajan."

Tutkinnanjohtajien vastauksista kävi myös ilmi, että perustutkinta ei ole yhtä haluttu työpaikka kuin aiemmin. Sen sijaan että poliisimiehet hakeutuisivat rikostutkintatyöhön, nyt pyritään hakeutumaan rikostutkinnasta muihin poliisitehtäviin.

"Työn arvostus perustutkinnassa on alentunut, mikäli mahdollista, entisestään. Kaikki haluaa pois, muualla parempi palkka, vähemmän työpainetta ja enemmän arvostusta."

"Työtaakka on lisääntynyt, mikä johtaa tutkijoiden väsymiseen ja työn laatuun. Tutkijat yleensä jaksavat 2-3 vuotta ja tämän jälkeen siirtyvät johonkin erikoisryhmään tai kentälle, missä palkka parempi ja työmäärä vähäisempi (näin tutkijat yleensä suoraan sanovat). Tämä tarkoittaa myös sitä, että koko ajan pitää kouluttaa uusia tutkijoita massarikostutkintaan."

Kaikkialla tilannetta ei koeta yhtä vaikeaksi. Muutamalla tutkinnanjohtajalla oli kysymykseen myös positiivinen näkökulma. Tutkintayksikössä on ainakin pyrkimys siihen, että tutkijan työtaakka kyetään pitämään kohtuullisena.

"Työmäärä vaihtelee muutaman kuukauden sykleissä. Jos hyväksyy tutkintaaikojen venymisen, ei pienistä ruuhkautumisista ole haittaa."

"Työtaakka on lisääntynyt resurssien vähenemisen myötä. Laatuun ja ihmisten jaksamiseen olemme pystyneet vaikuttamaan olennaiseen keskittymisellä ja runsaammalla tuella alaisille."

"Osaaminen on heikompaa, mutta työtaakkaa on kevennetty prosesseja kehittämällä."

Onko Pora III vaikuttanut tutkintayksikön toimintakykyyn?

Kysymys: Pystyykö edustamasi tutkintayksikkö tutkimaan tutkintayksikköön kirjatut rikosilmoitukset samalla tavalla kuin ennen Pora III-toimeenpanoa?

Kun hallintorakenneuudistuksessa poliisipiirejä yhdistettiin ja pieniä poliisiasemia lopetettiin, myös rikostutinnan organisaatioita jouduttiin paikka paikoin uudistamaan. Tutkintatoimintoja on keskitetty isommille poliisiasemille. Samalla on voinut käydä niin, että kun vähenevää henkilöstöä on sijoitettu uudestaan, tutkintayksiköiden tutkijamäärä suhteessa tutkintamassaan on muuttunut.

Vastausten perusteella tilanne tutkintayksiköissä on se, että yhä useammalle rikosjutulle pitää keksiä jokin muu ratkaisu kuin tutkia rikos. Juttuja esitetään yhä useammin rajoitettavaksi ja niitä keskeytetään yhä matalammalla kynnyksellä. Juttuja on priorisoitava enemmän kuin aiemmin. Yhä suurempaa osaa rikosjutuista ei tutkita lainkaan. Tutkintayksiköiden toimintakyvyissä on tapahtunut muutosta huonompaan, mutta vastausten perusteella ei voida sanoa, että nimenomaan hallintorakenneuudistus olisi vaikuttanut tutkintayksiköiden toimintakykyyn?

"Ei. Yhä useampi sellainenkin rikos missä tekijä tiedetään ja mitkä ovat aiemmin tutkittu, joudutaan jättämään tutkimatta. Tämä on sellaista ilkeää harmaata massaa, minkä häivyttämiseksi ei ole olemassa toimivia laillisia keinoja."

"Ei todellakaan pysty. Rajoitamme jos mahdollista, teemme myös päätöksiä laittaa asioita tärkeysjärjestykseen, jätämme tekemättä väkisinkin asioita vaikka missään ei laillisesti tähän annetakaan oikein mahdollisuutta kun pykälien mukaan resurssipula ei ole syy jättää tutkimatta kaikki."

"Ei todellakaan pysty. Juttuja keskeytetään aivan surutta, vaikka kokenut tutkija/tutkinnanjohtaja näkee, että pienellä lisäselvittelyllä päästäisiin epäillyn jäljille."

"Ei täysin pysty, kun väki vähenee koko ajan. Juuri ja juuri selvittää jos nyt ei enää tutkijoiden määrää vähennettäisi. Mm. kaikki tämä tutkijoiden siirtyminen paikkakuntien välillä kuulustelemaan poliisivankilaan lisää tehottomuutta työajan käyttöön. Kun väkeä on muutenkin vähän ja siihen lisäksi em. sisäilma ongelmat, niin eihän tämä kovin hyvältä näytä."

"No ei varmasti pysty. Tutkinta-ajat nyt ensinnäkin ovat venyneet paljon. Hallinnon omat resurssin jyvitykset ovat johtaneet massarikostorjunnan kurjistamiseen ja mitä olen muualta kuullut, niin kysymyksessä on koko maanlaajuinen ilmiö. Uusia analyysiporukoita sun muita tilannekeskuksia kyllä perustellaan, mutta yhtään ei mietitä mitä se tarkoittaa resursseissa ja rahassa. Kuvitellaan vaan, että kaikki revitään kuin riihen seinästä olemassa olevasta ja jo valmiiksi riittämättömistä resurssista. Samaan aikaan hallinto kohdentaa resursseja esim. talousrikostorjuntaan ja ulkomaalaistutkintaan, jolloin käytännössä kärsijän rooliin on jäänyt massarikostorjuntayksiköt kun HTV-määriä on pitänyt laskea kokonaisuutena."

Toisaalta, osa tutkintayksiköistä on onnistunut paremmin sopeuttamaan toimintaansa ja pystynyt pitämään toimintaansa entisen kaltaisena tai jossain määrin jopa parantamaan toimintaa.

"Priorisointia on pakko tehdä enemmän, mutta akuutteihin tapauksiin pystytään vastaamaan kuin ennenkin."

"Suunnilleen kyllä. Nykyään tosin "esikäsitellään" huomattavasti tehokkaammin kuin aiemmin."

"Pystymme tutkimaan kaikki jutut. Vaikea arvioida tapahtuuko se samalla tavalla. Juttujen vanhenemisen kanssa on toisinaan haastetta."

"HPL:n uudistuksissa osalla on se tilanne, että selviytyvät jopa paremmin kuin vanhassa organisaatiossa, mutta osalla tilanne on mennyt selkeästi kiireellisempään suuntaan."

Minkä tyylinen muutos tutkintayksikköä on kohdannut?

Kysymys: Jos tutkintamahdollisuuksissa on tapahtunut muutos, minkä laatuinen muutos on ja onko muutos huonompaan vai parempaan suuntaan?

Poliisin hallintorakennemuutos Pora III oli iso organisaatiouudistus. Toisaalla muutokset olivat isompia kuin toisaalla ja mahdollista on, että jossain muutos on onnistunut pa-

remmin kuin toisaalla. On mahdollista, että muutos on koettu jossain hyvänä ja toisaalla huonona. Myös tutkintayksiköiden kohdalla on ollut mahdollista, että muutos on ollut joko parempaan tai huonompaan suuntaan verrattuna entiseen tilanteeseen.

Tutkinnanjohtajien vastausten perusteella muutosta on tapahtunut ja nimenomaan huonompaan suuntaan. Sekä tutkinnanjohtajien että tutkijoiden työtaakka on lisääntynyt ja aikaa rikosten tutkimiselle on yhä vähemmän. Muutos näyttää vaikuttaneen voimakkaasti myös päällystötutkinnanjohtajien mielikuvaan työtilanteesta. Tyytymättömyys tilanteeseen on kasvanut.

"Muutos on huonompaan suuntaan. Oman työni laatu on selvästi huonontunut. Toimistomme tutkintamassasta yhä isompi osaa jää kokonaan tutkimatta ja keskeytetään asiaan juurikaan perehtymättä. Tämä muutos vaivaa moraalisesti, kun työnantaja ei pysty tarjoamaan työntekijöilleen sellaisia työkaluja, että työntekijä selviäisi työstään laillisin keinoin."

"On ollut pakko priorisoida ja se on toisaalta tuonut työrauhaa tutkijoille keskittyä paremmin olennaiseen. Tutkinnanjohtajan raakoja linjauksia muun muassa rajoittamisesta tarvitaan koko ajan enemmän."

"Huonompaan suuntaan on menty koko ajan. Katsotaan, että perustutkinnassa on "reserviä", jota sitten käytetään eri tehtäviin. Kesäaikaan ollaan tuurattu kenttää, kun ei siellä riitä väkeä ja ulkomaalaistutkintaa, saattoreissut ym. Kaikki nämä tutkinnan näkökulmasta ns. ylimääräiset tehtävät syö tutkinta-aikaa. Onko perustutkintaan saatu tuuraajia, kun juttupinot ovat kasvaneet vuosi vuodelta."

"Mahdollisuudet ovat heikentyneet. On kyllä tärkeitä analyysiryhmiä ja uusia laitteita, mutta niiden tuottaman tiedon tutkimiseksi ei vain enää ole lihaksia. Mitä tekee kaikella sillä tiedon määrällä, jos ei ole ketään sitä setvimään? Ihan ilman näitä rikoksia esiin kaivaviakin porukoita tutkittavaa massarikosta riittää. Eikä pidä ymmärtää niin, etteikö tietojohdoisen poliisitoiminnan hyötyjä tunnisteta. Joku realismi pitäisi päättäjillä kuitenkin olla sen suhteen, mikä määrä resurssia tarvitaan nykyään perusrikosten tutkimiseksi."

"Ei ehditä enää käydä tekopaikoilla, ihmisiä puhutetaan enemmän ja enemmän puhelimitse. Ns. pimeitä rikoksia ei enää selvitetä lainkaan, vaan ne keskeytetään tai rajoitetaan lähes heti. Perustutkinta käy kamppailua siitä, että prosessi pyörii edes vähän eteenpäin. Muutos on siis huonompaan suuntaa."

Muutos ei aina kuitenkaan ole ollut pelkästään negatiivista. Joissakin tutkintayksiköissä muutos on saattanut antaa lisää mahdollisuuksia käyttää resursseja joustavammin kuin ennen.

"Juttuja ei ehditä kunnolla tutkia. Toisaalta henkilöstön joustava käyttö on lisääntynyt varsinkin isommissa jutuissa, kun on isompi alue."

"Vihdoinkin 2016 alussa päättäjät heräsivät, että ehkä vika ei ole prosesseissa vaan tutkijoita oli liian vähän ja kas kummaa nyt avoimet jutut vähenevät kovaa vauhtia."

"Tutkintayksiköiden jako on tuottanut mahdollisuuden töiden tasaisempaan jakoon, mutta henkilöstön vaihtuvuus ja tutkijoiden vähentäminen on huonontanut mahdollisuuksia."

"Osalla muutos on tarkoittanut työtilanteen parantumista, mutta on yksiköitä, joissa henkilöstö on äärimmäisen ylikuormittunutta."

Tutkintayksikön kyky tutkia selvät rikokset

Kysymys: Pystyttekö tutkimaan kaikki sellaiset teille kirjatut rikosilmoitukset missä rikoksentehtyjä tiedetään? Jos ette, miten käsittelette sen rikosilmoitusmassan, mitä ette pysty tutkimaan?

Poliisin mittareissa seurataan sitä, kuinka suuri osa pimeistä rikoksista selviää. Pimeä rikos on sellainen, jossa rikoksen tekijää ei tiedetä ilmoituksen tekohetkellä. Tutkintatilanne tutkintayksikössä saattaa kuitenkin olla sellainen, ettei tutkintayksikkö pysty tutkimaan kaikkia niitäkään rikoksia, joissa rikoksen tekijä tiedetään. Jos tällaista rikosta ei pystytä tutkimaan, sen päättäminen tutkimatta on mahdollista vain jos kysymyksessä on lievä rikos eikä asianomistajalla ole vaatimuksia. Jos tekijä tiedetään ja asianomistajalla on vaatimuksia, niin kuin yleensä on, tutkinnanjohtaja voi esittää syyttäjälle rikoksen tutkinnan rajoittamista, eli ettei rikosta tutkittaisi. Sellaisissa myymälävarkauksissa tai bensavarkauksissa missä tekijä ei ole jäänyt kiinni verekseltä mutta yrittäjä on tunnistanut tekijän tai on kuvannut tekijän ja auton rekisterikilven ja tekee poliisille rikosilmoituksen, syyttäjät eivät ole kovin halukkaita rajoittamaan tutkintaa. Kun tällaista lievää rikosta ei pystytä tutkimaan ja vaarana on että rikos vanhenee aikanaan, syntyy tut-

kinnanjohtajalle kiusallinen tilanne kun tutkinnan päättämiseksi ei ole laillisia keinoja mutta jokin päätös asialle pitää kuitenkin tehdä. Tällaisia rikoksia on paljon.

Vastausten perusteella kaikkia sellaisia rikoksia missä tekijä jo tiedetään, ei kaikkialla ehditä tutkimaan. Työkaluna on mm. yrittää rajoittaa tällaisia juttuja syyttäjillä ja saatamalla tällaisia juttuja sovitteluun. Osassa tutkintayksiköissä edelleen yritetään tutkia kaikki jutut missä rikoksen tekijä on tiedossa, mutta tutkintatilanne myös näissä tutkintayksiköissä on yhä haastavampi.

"Ei. Oikeushenkilöasiakkaiden juttuja (kaupat, huoltoasemat, valtio, kunnat, muut yhteisöt) ei tutkita lainkaan, jos lievän rikoksen tekijä ei ole jäänyt kiinni verokseltä. Tällaisissa tapauksissa olen lähettänyt asianomistajalle kirjeen, missä on selvitys rikosasioiden priorisoinnista poliisissa ja että jutulle ei ole ollut mahdollista laittaa tutkijaa ja että jos asiassa ei muuta kuulu, rikos vanhenee kahdessa vuodessa."

"Ei pystytä tutkimaan kaikkia. Rajoitus syyttäjän taholta, sovittelu ja tehokas esikäsittely tuovat helpotusta."

"Ei todellakaan pysty. Rajoitamme jos mahdollista, teemme myös päätöksiä laittaa asioita tärkeysjärjestykseen, eli suomeksi sanottuna jätämme tekemättä väkisinkin asioita vaikka missään ei laillisesti tähän annetakaan oikein mahdollisuutta kun pykälien mukaan resurssipula ei ole syy jättää tutkimatta kaikki. Eli epäilty muuttuu asemaan MUU ja asialle tehdään joku päätös että asiassa ei saada selvitettyä kaikkea syytteen nostamiseen tarvittavaa ja tutkinta keskeytetään tunnusmerkistöjen ja olosuhteiden jäädessä vajaaksi ikään kuin uusien tietojen varaan."

"Oman alueen jutut ehdittäisiin hoitamaan, mutta pääpoliisiasema ei selviä jutuitaan, niinpä niitä siirretään tukkimaan sivukonttoritkin. Minä annan juttujen vanhentua - oman näkemykseni mukaan työtehtäviä ei voi vaatia hoidettavaksi ilman riittäviä resursseja."

"Ei pystytä kaikkia, ne pyritään rajoituttamaan syyttäjällä."

Vastausten perusteella perusrikostutkinnassa on myös yksiköitä, joissa jutut missä rikoksen tekijä on tiedossa, ehditään vielä tutkimaan tai ongelmalliseen tilanteeseen on puututtu ja tutkintatilannetta on onnistuttu helpottamaan.

"Pyritään hoitamaan kaikki. Pyritään tietenkin hoitaa pois olemattomat jutut tutkimatta esittämällä rajoitettavaksi syyttäjälle tms. Onneksi uusi päällikkö heräsi ajoissa ja tällä hetkellä 2016 meillä on ns. purkuryhmä, 3 tutkijan lisäresurssi jotka tutkivat vanhentuvia juttuja."

"Pystymme ja tutkimme."

"Rajoitusta käytetään mahdollisimman paljon niissä jutuissa joissa on nimi alla. Muut ohjataan tutkintaan koska ei ole keinoa sellaista jättää tutkimatta. Osa lievemmistä odottaa aikaa parempaa mutta toistaiseksi ei ole vielä päässyt vanhenemaan. Vuoden päästä tätäkin alkaa tapahtumaan."

"Kaikki sellaiset joissa on rikoksesta epäilty pyritään tutkimaan, mutta viivettä voi olla paljon."

"Olemme tähän saakka pystyneet tutkimaan, saa nähdä miten käy tulevaisuudessa. Tosin tutkinta-ajat ovat pidentyneet."

"Meillä on runsaasti juttuja sovittelumenettelyssä, ja jos sieltä tulee onnistunut päätös, on lähes automaatio, että niitä esitetään rajoitukseen. Melko hyvin olemme pystyneet tutkimaan kaikki ne jutut, jossa on epäilty tiedossa. Priorisoinnissa ne menee myös etualalle."

Uusia tutkintaprosesseja

Kysymys: Minkälaisia uusia tutkintaprosesseja tai prosessien tehostamisia tutkintayksiköissä on tehty Pora III-toimeenpanon jälkeen?

Tilanteiden ja olosuhteiden muuttuessa yksi keino tilanteen sopeuttamiseksi on kehittää toimintaa ja tutkintaosaston prosesseja tehokkaimmiksi ja karsia toiminnoista turhia työvaiheita ja toimintoja. Myös rikostutkintayksiköissä on pyritty kehittämään tutkintaprosesseja entistäkin tehokkaimmiksi. Olennaista kysymys on, että jos jossain on onnistuttu kehittämään entistä toimivampia ja tehokkaampia prosesseja, miten tällaiset uudistukset toimitivat muualla ja miten ne saataisiin yleisempään tietoisuuteen ja käyttöön myös muualla.

"Kuolemansyynytutkinnassa olen ohjeistanut kenttäpartioita, ettei vanhuskuolemapaikalle mennä lainkaan, varsinkaan jos kuolema on tapahtunut jonkinlaisessa palvelu- tai vanhuskodissa. Silloin ei tule edes S-ilmoitusta hoidettavaksi. Samoin silloin kun vainaja ei lähde oikeuslääketieteelliseen, mutta ei löydy lääkäriä joka

kirjoittaisi kuolintodistuksen, lähetetään terveyskeskuksen ylilääkärille faxilla, ettei asiakas lähde oikeuslääketieteelliseen. Aikaa vievät puhelinkeskustelut lääkäreiden kanssa lopetetaan alkuunsa."

"Nettipetosasioissa jäädytetään tekijän tili parin ilmi tulleen jutun jälkeen. "

"Tietyt vakavammat jutut keskitetään erityisrikostutkintaan. Esikäsittely-yksikkö hoitaa sähköiset ilmoitukset."

"Yhä useampi sakkorikosasia hoidetaan puhelimitse huomautuksella."

"Johtamista on terävöitetty, henkilöstöjohtamiseen satsattu, erikoistumista lisätty, ammattitaitoa terävöitetty, omia vahvuuksia korostetaan, juttujen esikäsittelyä tehostettu, sovittelun käyttöä lisätty, rajoittamista lisätty, ETL 3:9 käytetään enemmän jne..."

"Esikäsittelyyn on kiinnitetty huomiota, on perustettu esikäsittelyryhmä ja pienemmällä asemilla esikäsittely hoidetaan paikallisesti."

"Ryhmänjohtajasta on tullut yhä enemmän ns. juttujen esikäsittelijä, joka tekee myös ei-rikosta päätöksiä. Jokaviikkoiset syyttäjäpalaverit, jossa esitellään rajoitettavat jutut, ja saadaan saman tien asia päätökseen. Palvelupäivystyksestä on tingitty asiakaspalvelupäiviä."

"Päivittäistoimintaan on kiinnitetty huomiota niin tutkija-, alipäällystö- kuin päällystötasolla. Silti olemme vastaanottava osapuoli, eli juttuja tulee sisään enemmän kuin lähtee."

"Sovittelumenettelyyn ohjataan enemmän juttuja, rajoitetaan enemmän juttuja, käytetään huomautusta tai rangaistusvaatimusmenettelyä."

Aina prosessien kehittäminen ei onnistu, sitä ei tehdä lainkaan tai se jää kesken tai muuten prosessin kehittämiseen liittyvä muutos koetaan negatiiviseksi. Osassa tutkintayksiköissä prosessien kehittämistä ei ole tehty tai ne on koettu näennäiseksi, eikä niistä ole juurikaan ollut apua tutkintatilanteeseen.

"Laatikkoleikkejä toinen toisensa perään. Kipupisteisiin ei ole tartuttu eikä avaintyöntekijäistä ole huolehdittu vaan homma on kuin Hölmölässä konsanaan."

"Ei käytännössä mitään. Sellaista prosessien näennäiskehittämistä tapahtuu kyllä, mutta mikään ei muutu. Juttuja pompotellaan edelleen eri yksiköiden tai ryhmien välillä. Joillakin on oikeus valita juttunsa, toisilla ei."

En tiedä. Jos tutkijoiden aika menee akuuttien tutkintatoimenpiteiden hoitamiseen ja kun siitä selvittää, niin pöytäkirjaamiseen, niin siinä ei paljon prosessikaaviot tai muut laatikkoleikit auta.

"Varsinaisesti Pora III:een liittyviä tutkintaprosessien tehostamisia ei ole tehty."

Lakimuutosten vaikutukset työtaakkaan

Kysymys: Onko vuoden 2014 alusta voimaan tulleet esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilaki lisännyt tai vähentänyt omaa työtaakkaasi? Jos on, miten?

Vuoden 2014 alusta tuli voimaan varsin suuri ja merkittävästi poliisin toimintaan vaikuttava lakiuudistusten sarja. Poliisin toimintaa voimakkaasti säätelevät poliisi-, pakkokeino- ja esitutkintalait uudistuivat kokonaan. Muutosta entiseen tuli mm. siihen, että poliisin päätöksiä ja toimenpiteitä tulee dokumentoida ja kirjata entistä tarkemmin ja kattavammin. Lakimuutokset lisäsivät varsinkin tutkinnanjohtajille kuuluvien kirjallisten töiden määrää. Lisäksi uuden opettelu kiireen keskellä on koettu vähentäneen resursseja.

Vastausten perusteella lakiuudistukset ovat lisänneet tutkinnanjohtajien työtaakkaa selvästi kun tutkinnanjohtajat joutuvat yhä enemmän dokumentoida määräyksiään ja päätöksiään. Päätösten perustelutekstiä saattaa tänään olla sivu tolkulla, kun kymmenen vuotta sitten selvittiin muutamalla lyhyellä kappaleella. Tähän on johtanut myös se, että kun varsinkin kansalaiselle epämieluisasta päätöksestä kannellaan yhä herkemmin, päätösteksti kirjoitetaan jo valmiiksi sillä silmällä, että jonain päivänä päätöksen lukee myös laillisuusvalvoja.

"Pakkokeinojen määräyksiä ja päätöksiä joutuu kirjaamaan enemmän ja tarkemmin."

"Uudet lait tuovat mukanaan epäilyn lisääntyvät oikeudet, mikä tarkoittaa poliisille lisää työtä. Lisääntyneet vaatimukset syyttäjän ja poliisin yhteistoiminnasta on lisännyt tutkinnanjohtajan työtaakkaa. Laillisuusvalvojat ovat tiukentaneet

otetta ja huomauttaa kaikista olemattomista pienistä virheistä, mikä myös työllistää tutkinnanjohtajaa enemmän."

"Työtaakka on merkittävästi lisääntynyt. Kaikkea uutta kirjattavaa lomaketta on yksilön ja erityisesti rikoksesta epäillyn suojan nimissä tullut lisää täytettäväksi. Pakkokeinojen muotoseikat ovat lisääntyneet ja perusteluja vaaditaan myös niiden osalta paljon aiempaa enemmän. Valittamisen mahdollisuuksia on onnistuttu suomaan asiakkaille moneen eri asiaan näillä uudistuksilla perinteisten kanteluiden lisäksi. Kansalaisvalvonta on hyvä asia, mutta toisinaan tuntuu, että onko menty niiltä osin jo liian pitkälle kun asioita valittavat ja kantelevat henkilöt, jotka ovat tutkintoihin täysin ulkopuolisia."

"Se, että kaikista jutuista, keskeytetyistä, päätetyistä tai millä perusteella tahansa tehdyllä päätöksellä olevasta jutusta täytyy lähettää perusteltu tutkinnan päätös osallisille on aiheuttanut aika paljon lisätyötä. Muutenkin erilaisten virallispäätösten lisääntyminen on lisännyt hallinnollisten päätösten määrää. Lisääntynyt paperityö ja erilaisten ilmoitusten tekeminen ja kaavakkeiden täyttäminen syö aikaa perustoiminnalta. Vaikuttaa että hallinnossa vasen käsi ei tiedä, mitä oikea tekee eli toisaalta lisätään kaikenlaista pakollista hallinnollismuodollista tehtävää ja toisaalta vähennetään henkilöstöresursseja. Yhtälöstä ei voi seurata mitään hyvää."

Toisaalta, jotkin päällystötutkinnanjohtajat kokevat, ettei lakimuutoksista ole aiheutunut heille olennaisesti lisää työtaakkaa.

"Eipä juuri. Jokunen päätös vanhoilla pohjilla tulee päivittäin tehtyä enemmän kuin ennen."

"Ei nyt tule mieleen mitään yksittäistä asiaa mikä olisi lisännyt työtaakkaa. Kasvanut esimiehisuus on lisännyt työtaakkaa, mutta en osaa sanoa onko muuttunut lainsäädäntö tuonut lisää työtä."

"Uusi lainsäädäntö on aina työtä lisäävä tekijä. Nyt, kun sitä on sovellettu aika pitkään, alkaa prosessit olla jo aika tuttuja."

Rikosasioiden tutkintafooromit

Kysymys: Onko perusrikostutkinnalla sellaisia tehtäviä, mitä voitaisiin hoitaa muualla?
Mitä ja missä ne olisi tarkoituksenmukaisempaa hoitaa?

Yhteiskunnassa on vuosikausia keskusteltu siitä, mitä nyt poliisille kuuluvia tehtäviä voitaisiin hoitaa jossakin muualla ja jonkun toisen viranomaisen tai tahon toimesta. Esimerkiksi juopuneiden kuljetusta ja vartiointia on tarjottu kuntien sosiaalitoimen tai jopa yksityisellä sektorilla toimivien vartiointiliikkeiden hoidettavaksi. Myös poliisin suorittamia käräjävartiointeja on tarjottu milloin käräjäoikeuksien omaksi tehtäväksi, vankeinhoito-/rikosseuraamusviraston tehtäväksi tai vartiointiliikkeen tehtäväksi. Yleensä keskusteluja on käyty tehtävistä, mitä hoidetaan valvonta ja hälytyspartioiden toimesta.

Onko rikostutkinnassa tehtäviä joita voisi hoitaa joku toinen viranomainen tai joku muu taho? Vastauksissaan päällystötutkinnanjohtajat katsovat, että jonkin verran perustutkinnassa tutkittavia rikosjuttuja tulisi hoitaa muualla. Vastausten perusteella osa nyt perusrikostutkinnan tutkintavastuulla olevista rikoksista pitäisi hoitaa jossain toisessa poliisin toimintayksikössä. Osa vastaajista antaisi rikostutkintavastuuta myös kokonaan muille kuin poliisille, lähinnä toiselle viranomaiselle mutta myös yksityiselle toimijalle.

"Vähänkään selvemmät liikennekolarit tulisi hoitaa pääasiassa kokonaan kentällä."

"Petosrikokset tulisi hoitaa talousrikostutkinnassa."

"Paljon on juttuja, joita poliisin ei pitäisi hoitaa. Riita-asiat, vähäiset nettipetokset, ulkomailla tapahtuneet rikokset (kirjaus/rajoitus) yms."

"Kolarijutut vakuutusyhtiöille. Löytötavarat yksityiselle pl. viralliset henkkarit ja passit."

"Sähköiset rikosilmoitukset voitaisiin hoitaa keskitetysti joko alueellisesti tai valtakunnallisesti."

"Valtakunnansyyttäjä Nissinen ehdotti joitain rikoslajeja pois rikoslainsäädännön piiristä, kuten kunnianloukkausrikokset. Näissä riittäisi nykyisinkin jo käytössä oleva sovittelumenettely. Liikennejutut, ellei siihen liity jotain erityistä."

"Yhteiskunnassa tulisi käydä perusteellinen keskustelu siitä, voisiko muut viranomaiset ja/tai yhteisöt saada poliisivaltuuksia rikosten selvittämiseksi. Esimerkiksi verottaja vero- ja talousrikoksissa, ympäristöviranomaisilla ympäristörikoksissa, työviranomaisilla työ- ja työtapatuumerikoksissa, vakuutusyhtiöillä liikenne-

sisä jne... Toisaalta yhteiskunnassa pitäisi käydä perusteellinen keskustelu siitä, olisiko osa lievistä rikoksista kokonaan diskriminoitava ja esimerkiksi näpistys muuttuisi riita-asiaksi."

Osa poliisin tutkinnanjohtajista näkee, että rikosten tutkinta kuuluu poliisille. Osa vastaajista näkee, että perustutkinnassa olevia juttuja tutkitaan oikeassa paikassa eikä niitä ole tarpeen hoitaa muualla, joskin työkuormaa tulisi jakaa tasaisemmin eri tutkinta- ja poliisitoimintojen välillä.

"Ei pysty, kun muilla ei ole poliisin valtuuksia."

"Omalla tutkinnanjohtajuuteen kuuluvalla alueella kenttäpartiot hoitavat pääsääntöisesti itse yksinkertaiset tutkinta-asiat pöytäkirjaan saakka. Esim. rattijuopumusrikokset, perusliikennejutut, helpot muutkin rikosasiat. Olemme pieni ryhmä isolla alueella hajasijoitettuna, joten kaikkien osallistuminen tutkintaan on ainoa mahdollisuus saada asiat hoidetuksi."

"Ei. Rikosten tutkinta kuuluu poliisille. Se, että sisäisesti asioiden aiheuttamaa työkuormaa jaettaisiin tasaisemmin olisi yksi tapa hoitaa ihmisten jaksamista. Se kuitenkin lienee mahdoton tehtävä."

"Pääsääntöisesti ei. Ehkä valvonta- ja hälytyssektorilla voisi lisätä rangaistusvaatimusmenettelyn käyttöä myös muissa kuin liikenne rikoksissa."

Tutkinnanjohtajien mielipiteitä rikostutkinnan kehityksestä

Kysymys: Onko mielessäsi muuta, mitä haluaisit sanoa perusrikostutkinnan viimeaikaisesta kehityksestä Suomen poliisissa?

Kysymyksen tarkoitus oli antaa tutkinnanjohtajille mahdollisuus kertoa vapaasti mielipiteitään poliisin perusrikostutkinnan viimeaikaisesta kehityksestä ja tämänhetkisestä tilasta. Poikkeuksetta vastaajat pitivät rikostutkinnan viimeaikaista kehitystä huolestuttavana. Vastauksissa ilmeni tutkinnanjohtajien huoli työtaakan kasvamisesta ja tutkijoiden jaksamisesta. Huolta aiheutti myös se seikka, että rikostutkintaa ei pidetä enää vetovoimaisena työpaikkana ja tutkintaan onkin vaikea rekrytoida uusia tutkijoita. Nuoret tutkijat pyrkivät tutkinnasta muihin tehtäviin poliisissa. Tämä kysymys kirvoitti päällystötutkinnanjohtajissa runsaasti monenlaisia ajatuksia ja vastauksia.

"Perustutkinta on "auringonlaskun ala". Näillä näkymin se ei tule koskaan saamaan sellaisia resursseja, että tutkinnasta selvittäisiin niin kuin laki edellyttää. Aikanaan se näkyy jaksamisena ja heikentyneenä laatuna."

"Pahalta näyttää. Uskallan väittää, että Suomen poliisin perusrikostutkinnassa tapahtuu tällä alenevalla resurssikehityksellä jonkin asteinen romahdus. Pohjalta on sitten hyvä ponnistaa ja rakentaa uutta. Työ tekijänsä vaatii, myös poliisityö."

"Palkkaus ajaa järjestelmän siihen, että perustutkinnasta tutkijat hakeutuvat valvonta- ja hälytyssektorille tai erikoisryhmiin, missä palkkaus on parempi. Näin olen perustutkinnassa ei koskaan saada riittävästi tehoja irti, jatkuvaa uusien tutkijoiden kouluttamista ja kun ovat valmiita tutkijoita niin he siirtyvät kevyempiin hommiin. Palkkauksessa ei huomioida niitä jolla on laaja katsontakanta koko rikostutkinnasta, jotka hoitavat jutun kuin jutun. Palkkauksessa huomioidaan ne jotka erikoistuvat mahdollisimman kapealle alueelle."

"Ikävää, että perusrikostutkinta, jolla on suuri kosketuspinta kansalaisiin/poliisin asiakkaisiin on suurissa vaikeuksissa. Tämä heijastaa yleiseen turvallisuuteen ja sen tunteeseen."

"Selvitysprosentit kertovat karua kieltä. Omassa laitoksessa lienee noin 40 % ja pari vuotta sitten oltiin väh. 60 % tasolla. Jos paljon vielä mennään alaspäin niin kannattaako koko toimintaa ylläpitää? Erilaisia tilannekuvan seuraajia on ja perustetaan koko ajan. Perustamisien yhteydessä unohdetaan aina miettiä mikä on se porukka joka asian tutkii kun sellainen eteen tulee."

"Näyttää varsin synkältä. Perustutkinta on vuosien saatossa ajettu tosi ahtaalle, se on priorisoitu poliisihallinnossa lähes kaikkien muiden tehtävien alapuolelle. Jatkoissa tutkintaan on yhä vaikeampi rekrytoida väkeä ja ymmärrän tämän oikein hyvin."

"Olemme kohdassa, jossa perustutkinnan henkilökunta uupuu. Samalla muissa yksiköissä vaatavuusluokitukset paranevat ja he säilyttävät henkilömääränsä samalla kun voivat itse säädellä tutkittavaksi tulevien juttujen määrää ja laatua. Perustutkinnan henkilöstöllä on vain kolme väylää pois tästä tilanteesta: 1. siirtyminen kentälle tai erityistutkintaan (ketkä vain pääsevät/valitaan), 2. eläkkeelle, 3. menehtyminen."

"Enää ei voida vähentää henkilöstöä yhtään. Tuntuu ihmeelliseltä, että perustutkintaan ei satsata sillä se on juuri sitä työtä joka koskettaa hyvin läheltä peruskansalaista ja antaa heille turvallisuuden tunnetta."

"Kehitys on menossa kohti sitä, ettei poliisi tutki kuin näpistyksiä ja murhia. Tämä on hieman kärjistettyä, mutta tähän ollaan kovaa vauhtia menossa. Resurssit ovat sellaisella tasolla, että laajahkon jutun tutkiminen voi olla vähän sinne päin tutkimista. Väitän, että poliisin luottamus kansalaisiin päin on hyvin riippuvainen siitä, miten pystymme hoitamaan ne asiat, joissa tavalliset kansalaiset ovat osallisina. Ns. syrjäytyneiden väliset rikokset, talousrikokset, huumausainerikokset eivät kosketa normaalia suomalaista eivätkä näin ollen ole poliisin uskottavuuden ja luotettavuuden kannalta niin merkityksellisiä kuin esim. asuntomurrot, liikemurrot, polkupyörävarkaudet jne. joissa AO:t ovat yleensä tavallisia suomalaisia."

"Tilanne perusrikostutkinnassa on nykyisessä poliittisessa ja taloudellisessa tilanteessa hyvin epävakaa ja rasittava henkilöstön kannalta. Kaikkia rikoksia ei ehditä ja pystytäkään tutkimaan. Nykyisessä resurssitilanteessa olisi ehkä hyvä, että poliittisella tasolla linjataan, mistä tehtävistä aletaan karsia. Mitkä rikokset tutkintaa ehdottomasti ja aina ja mistä joustetaan. Onko esimerkiksi järkevää tehdä ns. paljastavaa tutkintaa, jos resurssit eivät kunnolla riitä edes selvien juttujen tutkimiseen. Jos tehdään paljastavaa tutkintaa, niin onko sitä järkevää tehdä kaikissa jutuissa, mitä tehtävissä on vai voidaanko esim. lievät omaisuusrikokset jättää käsittelemättä selväksi. Onko liikenne rikoksia tarpeen tutkia, vai voisiko tehdä lakimuu- tokseen monien muiden maiden tapaan, että ne olisivat pääsääntöisesti korvaus- asioita ja vain tietyissä tapauksissa rikoksia."

"Lähes jokaisessa jutussa on aina se asianomistaja, jolle se oma juttu on tärkeä. Jos turvattaisiin sellainen minimivahvuus, että on kohtuullista selvittää juttumää- rästä/tutkija, niin oltaisiin hyvällä polulla."

Kaikki vastaukset eivät kuitenkaan olleet yhtä negatiivissävyisiä. Muutama tutkinnan- johtaja esitti tutkintayksiköiden resurssiongelmien lisäksi myös ratkaisuehdotuksia.

"Turha valittaminen pois ja hyvä johtaminen tilalle. Joskus tuntuu, että ketään ei edes kiinnosta miten homma on hoidettavissa. Itse pidän perustutkintaa poliisin parhaana työpaikkana."

"Tulisi lopettaa resursseista vinkuminen, koska se ei tule paranemaan. On keski- tyttävä työstä ja sen sisällöstä puhumiseen. Työtä on priorisoitava ja järjeistettävä ilman, että työtehon muutos otetaan irti työntekijöiden selkänahasta. Tässä on vielä petrattavaa ja pystymme siihen."

7. Syyttäjien näkemykset

Syyttäjävirsto on voimakkaasti riippuvainen poliisin rikostutkinnasta. Aivan ylivoimainen osa syyttäjävirstoon tulevista esitutkintapöytäkirjoista tulee poliisilta ja vain marginaalinen osa rajavartiolaitokselta, tullilta tai sotilasviranomaisilta.

Poliisin tutkintaresurssitilanne vaikuttaa suoraan syyttäjävirston toimintaan. Ainakin teoriassa vähenevien tutkintaresurssien pitäisi näkyä syyttäjävirstossa siten, että syyttäjille tulee poliisilta yhä vähemmän ja että poliisi pyrkii rajoittamaan yhä suuremman osan tietoonsa tulleista rikosilmoituksista. Teoriassa on myös mahdollista että koska rikostutkintaan käytettävä työaika on vähentynyt, poliisi joutuu lähettämään syyttäjälle huonompilaatuisia esitutkintapöytäkirjoja. On mahdollista myös, että yhä raskaamman työtaakan alla päällystötutkinnanjohtajat "ulkoistavat" osan tutkinnanjohtajuudestaan ja pyrkivät siirtämään juttujen tutkinnanjohtajuutta syyttäjille. Tämä voi ilmetä mm. siten, että tutkinnanjohtaja ei itse ota kantaa tutkintaan liittyviin kysymyksiin vaan ohjaa tutkijan kysymään asiaa syyttäjältä.

Tutkimuksessa syyttäjiltä kysyttiin, onko heidän näkökulmastaan katsottuna poliisin tutkintatilanne muuttunut viimeisien vuosien aikana. Vastauksia tuli seitsemästä syyttäjävirstosta. Syyttäjien mielipidettä kartoitettiin muutamalla kysymyksellä.

Syyteharkintaan toimitettujen pöytäkirjojen määrä

Miten poliisin vähentyneet tutkintaresurssit näkyvät syyttäjävirstossa? Lähettääkö poliisi syyttäjälle vähemmän ja huonompilaatuisia esitutkintapöytäkirjoja kuin ennen? Syyttäjiltä kysyttiin, että onko syyteharkintaan saatettujen esitutkintapöytäkirjojen määrässä tapahtunut olennaista muutosta vuodesta 2013 vuoteen 2015. Myös syyttäjälaitoksessa on ollut organisaatiouudistus ja syyttäjävirstoja on yhdistetty vuoden 2014 alusta ja syyttäjävirstoihin tulee esitutkintapöytäkirjoja useammasta poliisilaitoksesta kuin ennen vuotta 2014.

Syyttäjävirstot eivät antaneet tarkkoja lukuja, koska siellä pöytäkirjojen määrää on kirjattu eri tavalla eri toimistoissa lisäksi syyttäjävirston organisaatiouudistus ja poliisin hallintorakenneuudistuksen aiheuttama poliisipiirien määrän väheneminen on muuttanut

kirjaamismenettelyjä. Kuitenkin syyttäjät arvioivat että esitutkintapöytäkirjojen määrä oli laskenut, joskin toisaalla tällaista huomiota ei ollut tehty.

Kysymys: Onko syyttäjävirstoon syyteharkintaan tulleiden tutkintapöytäkirjojen määrässä tapahtunut muutosta, kun vertaillaan vuosia 2013 ja 2015?

”Jutuissa on ollut selvää laskua. Jäimme vuonna tavoitteestamme lähes 800 juttua eli lasku on ollut huima. Tämä tulos saavutettiin vain kun huomasimme ajoissa keväällä 2015, että jotain on tehtävä ja ryhdyimme entistä aktiivisempaan esitutkintayhteistyöhän tutkinnan kanssa.”

”Tilastoja seuranneena sanoisin, että juttujen ja pöytäkirjojen määrä on ollut laskussa (erityisesti Lappeenrannassa ja Lahdessa), mutta juttukantamme on siitä huolimatta vanhentunut eli meillä on syyteharkinnassa koko ajan kauemmin juttuja. Liittykö sitten tutkinnan laadun laskuun (eli aikaahan kuluu lisätutkintoihin tai siihen, että syyttäjä itse selvittelee joitakin seikkoja), vai mihin? Sitä valtakunnansyyttäjä Nissinenkin alati ihmettelee.”

”Joensuun palvelutoimistoon tulleiden tutkintapöytäkirjojen määrässä on tapahtunut selvää laskua vuodesta 2013 vuoteen 2015 verrattuna ja trendi vaikuttaa jatkuvalta. Toisin sanoen vähenemistä jo vuonna 2014 ja tämän hetken ennusteen mukaan tullaan vuonna 2016 tuskin pääsemään edes vuoden 2015 tasalla.”

”On tapahtunut: pöytäkirjoja on tullut selvästi vähemmän.”

”Kokonaislukumäärässä ei ole tapahtunut olennaista muutosta.”

Sisä-Suomessa ja Länsi-Uudellamaalla syyttäjävirstoon tulleiden pöytäkirjojen määrä on noussut, toisessa 11 ja toisessa 13 prosenttia.

Onko tutkintapöytäkirjojen laadussa tapahtunut muutosta?

Kiire ja kasvanut työtaakka on johtanut siihen, ettei yksittäisen rikoksen tutkimiselle ole enää yhtä paljon aikaa kuin aiemmin. Osa jutuista pitää saada nopeasti eteenpäin ja josain määrin ainakin vähäisemmät jutut pitää tutkia "vasemmalla kädellä". Pöytäkirjojen laadun osalta poliisilla ei ole enää mahdollisuutta pyrkiä kaikissa rikostutkimuksissaan yhtä korkeaan laatuun ja osassa pöytäkirjoissa on tyydyttävä huonompaan laatuun kuin ennen. Näkyykö tämä muutoksena esitutkintapöytäkirjojen laadussa?

Syyttäjät vastasivat että pöytäkirjojen laatu on heikentynyt. Vastaus on järkeenkäypä sen todellisuuden kanssa, että poliisissa juttuja joudutaan saattamaan syyteharkintaan keskeneräisempinä kuin ennen. Kiire rajoittaa mahdollisuutta tutkia rikoksia kunnolla ja helposti joku kuultavista jää kuulustelematta tai joku esitutkintatoimenpide tekemättä. Osasyynä varmasti on myös sillä, että tutkintayksiköissä nuori väki vaihtuu nopeammin kuin ennen. Aloittavat tutkijat ovat tietysti ammattitaidottomampia kuin kokeneet kollegansa ja ongelma on myös se, ettei nuoria tahdo enää saada jäämään tutkintatöihin.

Kysymys: Onko syyttäjävirstoon syyteharkintaan tulleiden tutkintapöytäkirjojen laadussa tapahtunut muutosta viimeisen kolmen vuoden aikana?

”Laatu on selvästi heikentynyt, koska kaikki tekee kaikkea ja erikoistuminen ja sitä kautta kokemus vähentynyt. Meidän päähän on suuntautunut melkoisia paineita hoitaa myös poliisin hommia eli mm. tutkinnanjohtajat hommat.”

”Tutkintapöytäkirjojen laatu on vaihdellut viimeisen kolmen vuoden aikana enkä osaa sanoa, että onko ollut tällä ajanjaksolla olennaista muutosta sen kumminkin huonompaan tai parempaan suuntaan. Tämä voi johtua siitä, että tutkijakunnassakin on ollut vaihtuvuutta viime vuosina, jolloin tutkintaan on tullut myös kokemattomampaa nuorempaa väkeä. Tosin esim. seksuaalirikosten ja lapsiin kohdistuvien rikosten osalta on ollut havaittavissa tutkinnan tason nousua, mikä osaltaan selittyy sillä, että näissä jutuissa tutkintaa on keskitetty ainoastaan tietyille tutkijoille, jotka ovat näihin erityisesti erikoistuneet.”

”Minun kokemukseni mukaan perustutkinnan taso on entisestään laskenut viimeisen kolmen vuoden aikana. Perustutkinnan jutuissa on paljon pieniä puutteita.”

”Valitettavasti puutteet ovat kuitenkin viime vuosina lisääntyneet.”

”Kyllä. Pöytäkirjoissa toisinaan näkyy, että niitä on siirretty pöydältä toiselle eikä lopullisilla nimillä ole mitään hyvää otetta jutusta. Pöytäkirjoja on myös toimitettu syyteharkintaan puutteellisina, ilman ennakoilmoitusta ja juuri ennen vanhenemista. Tästä on keskusteltu tutkinnanjohtajien kanssa ja tilanne toivottavasti paranee pian. Myös erittäin hyvin tutkittuja pöytäkirjoja on tullut; jos juttuun on panostettu, niin se näkyy kyllä.”

”Työläämpiä asioita koskevien esitutkintapöytäkirjojen määrä on laskenut.”

Onko rajoitusesityksissä tapahtunut muutosta?

Yksi keino päättää esitutkinta on esittää tutkinnan rajoittamista syyttäjälle. Rajoitusesitysten määrän mahdollisen muutoksen taustalla voi olla se, että poliisi pyrkii ratkaisemaan yhä useamman rikosasian esittämällä asiaa syyttäjälle rajoitettavasi. Onko tällaisesta merkkejä syyttäjävirstossa? Syyttäjien vastausten perusteella rajoitusten määrässä on jossain laskua ja jossain nousua. Käytännön elämässä omat kokemukseni ovat, että sekä syyttäjät että poliisit pitävät rajoittamista hyvän keinona päästä eroon sellaisten asioiden tutkimisesta, mistä todennäköisesti tulisi aikanaan syyttämättäjättämispäätös. Rajoituksen avulla tutkintaresursseja voidaan kohdentaa tärkeämpien asioiden tutkintaan.

Rajoitusesityksissä on kaksi puolta. Toisaalta on järkevää rajoittaa sellaisten rikosten tutkimista, mitkä eivät kuitenkaan ylittäisi syytekynnystä. Tällöin poliisin vähiä tutkintaresursseja ei tuhjata sellaisen rikoksen tutkimiseen, jonka syyttäjä jättäisi kuitenkin syyttämättä. Toisaalta, poliisilla on kiusauksia esittää rajoitettavaksi myös selvästi syytekynnyksen ylittäviäkin juttuja vain siksi, että tutkintataakkaa ja -massaa saisi pienemmäksi.

Kysymys: Onko poliisin esittämien rajoitusten määrässä tapahtunut muutosta viimeisen kolmen vuoden aikana ja jos on, mihin suuntaan?

”Rajoittamisten määrät alkoivat laskea 2013, erityisesti kustannus- ja prosessuaalisella perusteella, joka tietenkin oli huolestuttavaa; näillä perusteilla olisi saanut monta juttua hyvin päätettyä; meidän poliisilaitoksella keskeytettyjen juttujen määrät nousivat huomattavasti ennen kevättä 2015, jolloin päätettiin käydä aktiivisesti ongelmaan käsiksi. Toimien vuoksi saatiin kokonaisdiaari pysymään kohdullisella tasolla”

”Mutta mielestäni esitutkinnanrajoittamispäätösten lasku vuodesta 2014 vuoteen 2015 liittyy siihen, että meille saapuneiden juttujen määrä on ylipäätään laskenut.”

”Rajoitettaviksi esitettävien juttujen määrässä on Pohjois-Karjalassa tapahtunut muutos toiseen suuntaan (vuonna 2013 rajoituspäätöksiä Pohjois-Karjalan syyttäjillä yhteensä 340 kappaletta, kun vastaava luku vuonna 2015 oli jo 417 kappaletta). Emme kuitenkaan pidä mitenkään ongelmallisena lisääntyneiden ETR-esitysten määrää, koska kallisarvoista tutkinta-aikaa ei todellakaan kannata tuh-

lata sellaisten juttujen tutkintaan, jotka syyttäjää myöhemmin tulisi jättämään syyttämättä.”

”Virastoon tulleista rajoitusesityksistä ei ole numerotietoa (syyttäjakohtainen), mutta selkeää nousua on rajoitusten määrässä. Tämä vastaa myös toiveitamme sen suhteen, että jutut joista tulisi syyttämättäjättämispäätös, rajoitetaan jo alkuunsa ajan säästämiseksi. Linjauksista on ollut yhteisiä keskustelutilaisuuksia tutkinnan kanssa yhteisten näkemysten hahmottamiseksi - mitään ehdotonta linjaa ei ole mutta karkeita suuntia. Rajoitusten määrän nousu siirtää näissä jutuissa painopisteen etupainotteiseksi eli säästää aikaa harkinnassa, syyttämättäjättämispäätös on hitaampi tehdä kuin rajoitus”

”Rajoittamisesitysten määrät ovat lisääntyneet. Esitutkinnan rajoittamiskäytännön laajeneminen on jossain määrin vähentänyt ns. massarikosten osalta syyttäjien työmääriä. ”

Sisä-Suomen syyttäjien vastausten perusteella siellä esitutkinnan rajoituspäätökset ovat nousseet paljon. Vastauksista ei selvinnyt syytä siihen miksi näin on käynyt.

Muutoksen laatu

Jos poliisin syyttäjille toimittamissa esitutkintapöytäkirjojen laadussa tai määrässä on tapahtunut muutosta, minkälaisia muutoksia syyttäjät ovat havainneet? Miten syyttäjävirston näkökulmasta poliisissa tapahtuneet muutokset ovat näkyneet ja onko näillä muutoksilla ollut vaikutusta syyttäjävirston toimintaan?

On merkkejä että kasvavassa työpaineessa päällystötutkinnanjohtajat ovat siirtäneet rikosasian tutkinnanjohtajuutta yhä enemmän ja enemmän syyttäjien tehtäväksi. Päällystötutkinnanjohtaja saattaa käskää tutkijaa, joka on kysymässä rikostutkintaan liittyviä linjauksia tutkinnanjohtajalta, menemään kysymään tutkintaan liittyviä linjauksia ja päätöksiä syyttäjältä. Tällöin tutkinnanjohtajasta tulee enää pakkokeinokirjauksien allekirjoittaja ja pelkkä työnjohtaja kun syyttäjää tekee asiassa tärkeimmät linjanvedot ja päätökset.

Kysymys: Jos muutoksia on tapahtunut, miten se on vaikuttanut syyttäjävirston toimintaan?

”Vaativimmat jutut; syyttäjät tehnyt töitä kummallakin pallilla eli tutkinnanjohtajan/tutkijan sekä syyttäjän. Tavanomaiset jutut; rajoittamiset vähentyneet, osa juttulajeista vähentynyt minimiin (varkaudet, pahoinpitelyt ym. muut perusjutut). Juttumäärien lasku vaikuttaa saataviin määrärahoihin. Yhteistyöllä poliisin kanssa tämä vuosi näyttää positiivisemmalta eli juttuja tulee ennakoitua enemmän eli olemme harvoja nousevan diaarin yksiköitä. Tämän eteen on tehty vuosi töitä.”

”Huolestuneita sen sijaan olemme syyttäjänvirastoon/Joensuun palvelutoimistoon saapuvien juttumäärien alenemisesta, koska se ilmeisesti ainakin osittain liittyy Pohjois-Karjalan poliisin puutteellisiin resursseihin sekä siihen, että Pora-uudistuksen myötä kohtuuttoman paljon työaika joudutaan nykyään käyttämään tuloksellisen työn kannalta täysin tuottamattomalla tavalla eli toisin sanoen matkustamiseen mahdollisesti useitakin kertoja viikossa jatkuvasti eri toimipisteiden välillä välimatkojen ollessa lisäksi pitkät. Voidaan siis olettaa, että mikäli Pohjois-Karjalan rikostutkinnan resurssit jossakin vaiheessa saataisiin kuntoon, on palvelutoimistoon vastaavasti odotettavissa vaikeasti hallittava jutturuuhka rikostutkinnan alkaessa jälleen vetää entiseen malliin.”

8. Johtopäätökset

Onko rikostutkinnassa tilanne ajautunut tai ajautumassa sellaiseen tilanteeseen, että laillisia keinoja työstä selviämiseen ei enää aina ole tarjolla? Joudutaanko osa tutkintatyöhön liittyvistä päätöksistä tekemään sellaisella harmaalla alueella, että jos ja kun niitä tarkastellaan laillisuusvalvojan näkökulmasta, moitteita on tarjolla?

Erilaiset poliisiinkin kohdistuneet valtion vuosikausia jatkuneet säästöpainet ovat johtaneet siihen, että poliisin tutkintaresursseja on vuosien mittaan vähennetty selvästi. Tilanteessa on ajaututtu siihen, että rikostutkintaa suorittavien poliisien työtaakka alkaa olla liian raskas. Tämä johtaa siihen, että yhä harvempi rikos tutkitaan, rikostutkinnan selvitysprosentit laskevat ja tutkinnan laatu huononee.

Sisäisen turvallisuuden selonteossa todetaan, että koska jo tapahtuneiden rikosten tutkinnalla on muuta poliisitoimintaa vähemmän vaikutusta rikosten vähentämiseen ja siten ihmisten turvallisuuteen, poliisihenkilöstön vähennykset kohdistuvat suhteellisesti enemmän rikosten tutkintaan. Vähennykset näkyvät suoraan rikosten selvitysteiden laskuna sekä pidentyneinä rikosten tutkinta-aikoina.

Selonteossa ei pohdita lainkaan sitä, että rikostutkintaresursseja lisättäisiin. Päinvastoin, nimenomaan nähdään että tutkintaresurssit tulevat vähenemään. Lähinnä selonteossa tarjotaan resurssiongelmia epärealistisia keinoja, jotka eivät vaikuta lainkaan toteuttamiskelpoisilta. Tällaisia ovat mm. sellaiset lainsäädännön muutokset, mitkä antaisivat poliisille mahdollisuuden jättää töitään tekemättä. On varsin epätodennäköistä, että tällaista lainsäädäntöä koskaan luodaan. Epärealistisia ovat myös ne ratkaisuvaihtoehdot, missä rikostutkintavastuuta siirretään yksityisille sovittelutoimistoille ratkaisuna resurssiongelmaan tai että kuulustelun videoimalla säästettäisiin kallista työaika.

Henkilökohtainen näkemykseni on, että rikostutkintaa ei koeta kovin tärkeäksi toiminnoksi poliisihallinnossa. Rikostutkinta ei nouse kovin ylös poliisin toimintojen prioriteettilistalla. Se on toimintaa johon harvoin liittyy akuutteja ja kiireellisiä, ihmisten turvallisuuden välittömästi liittyviä toimia. Rikostutkintaa voidaan kiireen tullen lykätä tärkeimpien asioiden edestä myöhemmin suoritettavaksi. Hallintoon kohdistuvat säästöt ja henkilöstön vähentämistarpeet ovat viime vuosina kohdistettu nimenomaan perusrikosten tutkintaan.

Julkisessa organisaatiossa ja toiminnassa tehtävän arvostus näkyy aina resursseissa. Näin on myös poliisitoiminnan kohdalla. Valtion vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi poliisien määrä tulee laskemaan jatkossakin ja vähennyksien on arvioitu olevan yli 900 poliisimiestä vuoteen 2021 mennessä. On todennäköistä etteivät vähennykset kuitenkaan realisoidu arvioidun suuruisina, mutta varmaa on, että poliisien määrä vähenee silti sadoilla. Tämä tulee varmuudella näkymään myös vähentyvinä tutkintaresursseina.

Mutta onko perusrikostutkinnan työtaakka nyt kasvanut? Tutkimuksen perusteella työtaakka poliisin perusrikostutkinnassa on kasvanut. Se on todettu myös sisäisen turvallisuuden selonteossa. Syyttäjien näkemys on, että heille tulevien esitutkintapöytäkirjojen määrä on vähentynyt ja rikostutkinnan laadussa on tapahtunut muutosta huomponpaan. Oletettavaa on, että laatu syyttäjävirstossa realisoituu juuri siitä syystä, että poliisilla on yhä vähemmän aikaa tutkia sille ilmoitettuja rikoksia. Tutkintaa tehdään pakon edessä nopeammin ja suurpiirteisemmin, kun aika rikoksen tutkimiseen on vähentynyt työtaakan lisääntyessä.

Tutkinnanjohtajien vastausten perusteella tutkintayksiköiden henkilöstö on vähentynyt noin 15 %, kun tutkintayksiköille tutkittavaksi tulleiden rikosten lukumäärä on samaan aikaan laskenut 2,7 %. Samassa ajassa varsinkin tutkinnanjohtajille on tullut jonkin verran lisää tehtäviä. Tutkinnan henkilöstön ja tutkintayksiköille tutkittavaksi tulevien rikosten väheneminen eivät ole järkevässä suhteessa keskenään. Henkilöstö on vähentynyt huomattavasti tietoon tulleita rikoksia enemmän. On todennäköistä, että tilanne on tosiaan johtanut siihen, että tutkintayksiköiden työtaakka on kasvanut selvästi vuodesta 2013 vuoteen 2016.

Henkilöstö on todella vähentynyt samalla, kun tehtävämäärissä ei ole ollut suurempaa muutosta. Myös poliisin tietoon tulevien rikosten määrä on vähentynyt, joskin rikosten väheneminen on suhteellisesti selvästi pienempää kuin tutkijoiden väheneminen. Samalla rikostutkintayksiköille on tullut jonkin verran uusia tehtäviä, joskin uudet tehtävät ovat tulleet lähinnä päällystötutkinnanjohtajatasolle, ei niinkään tutkijoille. Tutkimuksen perusteella tässäkin suhteessa tutkinnan työtaakka on kasvanut sekä tutkija että tutkinnanjohtajatasolla.

Jos tutkinnan työtaakka on kasvanut, miten se on vaikuttanut rikostutkinnan tasoon ja ihmisten jaksamiseen työpaikalla? Tutkinnanjohtajien näkemyksen mukaan tutkintayksiköissä on havaittavissa lisääntyvää väsymistä ja työuupumusta. Osa tutkinnanjohtajien vastauksia oli sellaisia, että työnantajan tulisi olla huolissaan tutkintayksiköiden henkilöstön jaksamisesta. Tunnettu ilmiö on, että rikostutkintatyöhön on vaikeaa rekrytoida uusia tutkijoita. Yhä useammat jo tutkinnassa olevat nuoremmat tutkijat siirtyvät kenttätehtäviin heti kun on mahdollista.

Liian suuresta työtaakasta voi olla seurauksena kasvavaa stressiä ja työkyvyn alenemista. Pahimmillaan tällainen kierre voi johtaa työuupumukseen. Sekä omien kokemuksieni että tutkinnanjohtajilta saamieni vastausten perusteella selviä ja huolestuttavia merkkejä henkilöstön väsymisestä on olemassa.

Miten tutkintayksiköt käsittelevät sen rikosilmoitusmassan, mitä ei voida tutkia? Tutkimuksen perusteella tutkintayksiköissä keskeytetään ilmoituksia entistä matalammalla kynnyksellä, on lisätty juttujen rajoittamisesityksiä ja jossain on kylmäpäisesti vain jätetty juttuja vanhenemaan. Kehitys on kestävä, sillä jokainen rikosasia tulee päättää

laissa säädetyin edellytyksin. Rikoksen jättäminen vanhenemaan ei ole lainmukainen menetelmä käsitellä tai päättää rikosjuttua. Tällaisesta ratkaisutavasta saattaa tutkinnanjohtajalle seurata rikos- ja/tai virkamiesoikeudellinen seuraamus.

Entä miten perustutkinta selviää nykyisestä työtaakastaan? Vastausten perusteella entistä huonommin, joskin Suomessa on rikostutkintayksiköitä, missä muutos huonompaan on viime vuosina ollut maltillisempaa. Tunnelma tutkintayksiköissä on, että rikosten tutkimiseen ei enää ole riittävästi aikaa ja se on johtanut tutkinnan laadun laskemiseen.

Tutkimusta tehdessäni minua kiinnosti erityisesti se, minkälaisia uusia prosesseja tutkintayksiköissä on kehitetty yhä vaikeammaksi muuttuneessa toimintaympäristössä. Tämä seikka kiinnosti siksi, että jos uusia ja toimivia menetelmiä on kehitetty, niitä voisi ottaa käyttöön myös muualla. Kyselyn vastaus tuotti lievän pettymyksen, kun ratkaisuksi lähes kaikkialla on tarjottu rikosilmoitusten esikäsittelyä. On hyvä jos sen avulla saadaan helpotusta itse rikosten tutkintaan, mutta olisin toivonut muitakin rohkeita ratkaisuja prosessien kehittämiseksi. Vastausten perusteella vaikutti siltä, että tutkinnanjohtotasolla prosessien kehittämisspyrkimykset eivät ole kovin määrätietoisia ja rohkeita.

Mutta onko poliisin hallintorakenneuudistus Pora III ollut syytä siihen, että poliisin rikostutkinnan henkilöstö on vähentynyt? Tutkimusten perusteella näin ei voi väittää, sillä henkilöstön väheneminen on alkanut jo ennen Pora III-toimeenpanoa. Jo ennen poliisin hallintorakenneuudistusta poliisin rahoitus on kiristynyt valtion tuottavuusohjelman seurauksena. On myös väitetty että ilman Pora III organisaatiouudistusta, poliisin henkilöstö olisi vähentynyt enemmän. Tämä voi olla jossain määrin tottakin, mutta tämän tutkimuksen perusteella sitä ei voida sanoa. Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että rikostutkinnan henkilöstöä on vähentynyt Pora III-toimeenpanon jälkeen mutta ei sitä, että Pora III olisi syy henkilöstön vähenemiseen.

Liian raskaaksi kasvava työtaakka johtaa kiistatta työviihtyvyyden vähenemiseen ja on ajan kanssa riski työkyvylle. Liian pitkään jatkuva työstressi aiheuttaa lisääntyviä sairauspoissaoloja ja pahimmillaan työuupumusta. Jos henkilöstön työtaakan kasvaminen jatkuu, se voi realisoitua edelleen kasvavina työuupumustapauksina ja sen lisäksi että ne koituvat kalliiksi valtiotyönantajalle, ne ovat myös inhimillinen tragedia työntekijälle itselleen. Työuupumuksen uhri on yleensä se tunnollisin ja ahkerin työntekijä yhteisössä.

Työhyvinvointiin ja työssä viihtymiseen liittyy myös se, miten työntekijä kokee ja omaksuu työhönsä liittyvät arvot. Mitä enemmän työ on ristiriidassa sekä työorganisaation että työntekijän omien arvojen kanssa ja mitä enemmän työntekijä joutuu töissään ristiriitaan oman moraalikäsitteensä kanssa, sitä raskaammaksi ja stressaavammaksi työskentely työyhteisössä muuttuu. Erityisen raskasta voi olla se jos työntekijä kokee, ettei hänellä ole enää kristallin puhtaasti laillisia mahdollisuuksia selvittää työstään.

Kun korkean työmoraalin omaava poliisimies oppii siihen, että töissä ei voi eikä tarvitsekaan tehdä niin hyvää laatua kuin olisi mahdollista, miten se vaikuttaa poliisimiehen työmoraaliin. Oletettavasti toiset kokevat työmoraalista tinkimisen stressaavampana kuin toiset eivätkä sopeudu siihen. Toiset taas oppivat hyvin oikaisemaan sieltä missä aita on matalin. On vaarallista mahdollistaa laadusta tinkiminen ja hyväksyä huonompi laatu normaaliksi laatustandardiksi. Jos muut tekemisen kriteerit ovat tärkeämpiä eikä laadulla ole juurikaan merkitystä, miten se aikanaan realisoituu poliisityön tekemisen tuloksissa? Onko vaarana se, että laadukkaan tekemisen sijaan mahdollisemman nopeasta tekemisestä vähimmällä mahdollisella kelpaavalla laatutasolla tulee ajan kuluessa yleisesti poliisityön tekemisen standardi?

Työtaakan kontrolliin olisi kiinnitettävä erityistä huomiota ja keksiä keinot välttää tutkintayksiköiden työtaakan kasvaminen sietokykyä raskaammaksi. Jos henkilöstö vähenee entisestään, myös osa tutkintayksiköiden nykyisistä tehtävistä tulisi tehdä jossain muualla tai pystyä ratkaisemaan kokonaan uudella tavalla. Helppoja ratkaisuja ei asian ratkaisemiseksi ole. Semminkin, kun poliisi ei yksin voi ratkaista ongelmaa ja merkittävämmät ratkaisuvaihtoehdot vaativat aina poliittisia ratkaisuja. Ja vaikka poliisi itse tekisi isojaakin sopeuttamistoimia, poliittiset ratkaisut, erityisesti poliisitoiminnan rahoitukseen liittyvät ratkaisut, vaikuttavat aina poliisin toiminnan sopeuttamismahdollisuuksiin.

Henkilöstö on poliisin tärkein voimavara. Työnantajan pitäisi kaikin keinoin pyrkiä tasaamaan ja jakamaan organisaation taakkaa siten, ettei kenenkään taakka kasva liian suureksi kantaa. Olennainen rooli tässä on valtiolla poliisin resurssien päättäjänä mutta myös poliisin sisällä taakanjakoa on tarkasteltava rohkeasti. Hyvinvoiva ja työssään viihtyvä henkilöstö tuottaa parasta tulosta ja parempaa laatua. Valtionkin kannalta on parasta jos henkilöstö jaksaa työssään ja tuottaa luonnostaan parempaa tulosta ja katetta

suhteessa organisaatioon sijoitettuun panokseen. Myös kansalaisten oikeus on saada mahdollisimman hyvää ja laadukasta palvelua poliisilta. Se on sekä kansalaisen että poliisin kannalta myös oikeusturvakysymys.

Valtion työnantajana pitäisi pitää huolta siitä, että poliisilla olisi mahdollisuus selvittää töistään laillisin menetelmin kaikissa olosuhteissa. Sellaista mahdollisuutta ei saisi olla olemassa, että poliisimies ei pysty selviämään työtaakastaan laillisin keinoin. Pidän tätä poikkeuksellisen tärkeänä kysymyksenä.

8.1. Lopuksi

Tutkimuksen ilahduttavampia vastauksia olivat kommentit joissa kehoitettiin että: "Turha valittaminen pois ja hyvä johtaminen tilalle" ja "Tulisi lopettaa resursseista vinkuminen, koska se ei tule paranemaan. On keskityttävä työstä ja sen sisällöstä puhumiseen. Työtä on priorisoitava ja järkeistettävä ilman, että työtehon muutos otetaan irti työntekijöiden selkänahasta. Tässä on vielä petrattavaa ja pystymme siihen."

9. Lähdeluettelo

Aitta, U. 2006: Ylemmät toimihenkilönaiset työ- ja aikapaineiden ristiaallokossa. Teoksessa A. - M. Lehto, H. Sutela & A. Miettinen (toim.), Kaikilla mausteilla. Artikkeleita työolotutkimuksesta. Helsinki, Tilastokeskus.

Burke, R. J., & Richardsen, A. M. (2001). Psychological burnout in organizations. Teoksessa R. T. Golembiewski (toim.), Handbook of organizational behavior, 2. Painos (s. 327 – 363). New York, Dekker.

Cherniss C. (1980). Professional burnout in human service organization. New Your, Praeger.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere, Vastapaino.

Eskola, J. Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy.

Esitutkintalaki (805/2010).

Freudenberger, H., & Richelson, G. (1980). Burn-out: The high cost of achievement. New York, Anchor Press.

Hallituksen esitys 222/2010.

Hallituksen esitys 224/2010.

Hallituksen esitys 58/2013.

Hauhia, Harri 2014: Keski-Savon rikostutkinnan kehittämisen kriittiset tekijät. Poliisiammattikorkeakoulu. Tutkielma.

Heikkilä, Tarja 2014: Tilastollinen tutkimus. 9.uud. p. Helsinki, Edita Publishing Oy.

Helminen, Klaus & Fredman, Markku & Kanerva, Janne & Tolvanen, Matti & Viitanen, Marko, 2012: Esitutkinta ja pakkokeinot. Helsinki, Talentum.

Helminen, Klaus & Kuusimäki, Matti & Rantaeskola, Satu, 2012: Poliisilaki. Helsinki, Talentum.

<http://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus> (luettu 29.6.2016).

http://fi.wikipedia.org/wiki/Kvantitatiivinen_tutkimus (luettu 29.6.2016).

http://fi.wikipedia.org/wiki/Laadullinen_tutkimus (luettu 29.6.2016).

Juholin, E. 1999: Sisäinen viestintä. Juva, WSOY.

Juuti, Pauli 2006: Organisaatiokäyttäytyminen. Keuruu, Otava.

Juuti, Pauli ja Salmi, Pontus 2014: Tunteet ja työ. Uupumuksesta iloon. Jyväskylä, PS-kustannus.

Katajainen, A., Lipponen, K. & Litovaara, A. 2012: Voimaa! Oman tarinani mahdollisuudet. Helsinki, Duodecim.

Katsauksia 14/2016, Rikollisuustilanne 2015, Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

Kinnunen, Ulla & Hätinen, Marja & Toskala, Antero & Männikkö, Kaisa & Pekkonen, Mika & Sörensen, Lars & Mauno, Saija & Aro, Antti & Alen, Markku 2004: Työuupumus: arviointi, kehittyminen ja intervention vaikuttavuus. Jyväskylä yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja.

Koskinen, I., Alasuutari, P. & Peltonen, T. 2005. Laadulliset menetelmät kauppatieteissä. Tampere, Vastapaino.

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997).

Lehto, A.-M. & Sutela, H. 2008: Työolojen kolme vuosikymmentä. Työolotutkimuksen tuloksia 1977-2008. Helsinki, Tilastokeskus.

Manka, Marja-Liisa, Hakala, Liisa, Nuutinen, Sanna ja Harju, Riitta 2010: TYÖN ILOA JA IMUA-työhyvinvoinnin ratkaisuja pientyöpaikoille. Tutkimus- ja koulutuskeskus Synergos Tampereen yliopisto. Tampere.

Maslach, C., & Jackson, S. (1981). MBI: Maslach Burnout Inventory. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.

Metsämuuronen, Jari 2001: Metodologian perusteet. Metodologia-sarja 1. International Methelp Ky.

Nummelin, Tarja 2008: Stressi haastaa työkyvyn- varhainen puuttuminen esimiehen työkaluna. Helsinki, WSOYpro.

Otala, L & Ahonen, G 2003: Työhyvinvointi tuloksen tekijänä. Helsinki, WSOY.

Pakkokeinolaki (806/2011).

Pihlaja, Juhani 2005: Tutkielma tietoa rakentamalla. Lahti, Soceda.

Pines, A. & Aronson, E. (1988). Career burnout; Cases and cures (2. Painos). New York, Free press.

Poliisilaki (872/2011).

Poliisin hallintorakenneuudistus Pora III-päälinjaukset. Hanketyöryhmän esitys, Sisäasiainministeriön julkaisu 34/2012, Helsinki 2012.

Poliisin hallintorakenneuudistukseen liittyvä lisäselvitys, Helsinki 2013.

Repo, Tomi 2015: Tutkinnanjohtajien työstressi ja stressinhallintakeinot. Poliisiammattikorkeakoulu. Tutkielma.

Sisäasiainministeriön hallinnonalan strateginen henkilösuunnitelma vuosille 2013 - 2017.

Sisäasiainministeriön selvitys SM022:00/2012.

Sisäministeriön julkaisusarja 8/2016: Sisäinen turvallisuus; Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta.

Soininen, Marjaana 1995. Tieteellisen tutkimuksen perusteet. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja. Turku, Turun yliopisto.

Spector, P. E. 1997: Job Satisfaction. London, Sage Publications.

Suutarinen, Marjaana & Vesterinen, Pirkko-Liisa (toim.) 2010: Työhyvinvoinnin johtaminen. Helsinki, Otava.

Uusitalo, Hannu 1991: Tiede, tutkimus ja tutkielma: johdatus tutkielman maailmaan. Porvoo, WSOY.

Virolainen, Harri 2012: Kokonaisvaltainen työhyvinvointi. Helsinki, BoD-books on Demand.

Virtanen, Petri & Sinokki, Marjo 2014: Työhyvinvointia työssä, työhyvinvoinnin kehittyminen, perusta ja käytännöt. Helsinki, Tietosanoma.